

Jaarverslag 2015

Hoogheemraadschap van
Delfland

Colofon

I Delft, 21 april 2016

Jaarverslag 2015

Samenstelling

Hoogheemraadschap van Delfland

www.hhdelfland.nl

Hoogheemraadschap van Delfland
Phoenixstraat 32
Postbus 3061
2601 DB DELFT

Inhoud

1	Leeswijzer	5
2	Managementsamenvatting	7
2.1	Inleiding.....	7
2.2	Beleidsresultaten 2015	7
2.3	Financieel resultaat 2015	11
2.4	Analyse verschillen saldo najaarsbrief en jaarrekening	12
2.5	Investerings.....	14
2.6	Vermogenspositie	14
2.7	Verdeling resultaat.....	14
3	Programmaverantwoording	17
3.1	Programma A - Schoon water	17
3.1.1	Programmalijnen	17
3.1.2	Exploitatie: wat heeft het gekost?	20
3.1.3	Investerings	20
3.1.4	Risico's	21
3.2	Programma B – Voldoende water	23
3.2.1	Programmalijnen	23
3.2.2	Exploitatie: wat heeft het gekost?	25
3.2.3	Investerings	26
3.2.4	Risico's	26
3.3	Programma C – Stevige dijken.....	27
3.3.1	Programmalijnen	27
3.3.2	Exploitatie: wat heeft het gekost?	29
3.3.3	Investerings	29
3.3.4	Risico's	30
3.4	Programma D – Gezuiverd afvalwater	33
3.4.1	Programmalijnen	33
3.4.2	Exploitatie: wat heeft het gekost?	37
3.4.3	Investerings	37
3.4.4	Risico's	39
3.5	Programma E – Instrumenten.....	41
3.5.1	Programmalijnen	41
3.5.2	Exploitatie: wat heeft het gekost?	43
3.5.3	Investerings	44
3.5.4	Risico's	44
3.6	Programma F – Organisatie.....	45
3.6.1	Programmalijnen	45
3.6.2	Exploitatie: wat heeft het gekost?	48
3.6.3	Investerings	49
3.6.4	Risico's	50
3.7	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	51
3.7.1	Doelen, resultaten en prestatie-indicatoren programma	51
3.7.2	Exploitatie: wat heeft het gekost?	51
4	Paragrafen	53
4.1	Ontwikkelingen, uitgangspunten, afwijkingen en incidentele baten en lasten	53
4.2	Kostentoerekening	53
4.3	Financiering	54
4.4	Bestemmingsreserves en voorzieningen	57

4.5	Weerstandsvermogen	59
4.6	Waterschapsbelastingen	62
4.7	Verbonden partijen	64
4.8	Bedrijfsvoering	75
4.9	EMU-saldo	83
4.10	Topinkomens	83
5	Financiële overzichten investeringsprojecten	85
5.1	Investeringsuitgaven 2015 per programma	85
5.2	Gereedgekomen projecten	85
5.3	Gereedgekomen maar nog niet geactiveerde projecten	86
5.4	Restantkredieten	87
5.5	Kosten Nazorg.....	90
5.6	Budgettair neutrale kredieten(volledig gesubsidieerd)	91
5.7	Contractprojecten	91
5.8	Projecten Buitengewoon onderhoud.....	92
6	De exploitatierekening	95
6.1	Presentatie van de exploitatierekening naar diverse gezichtspunten	95
6.2	Lasten en baten per programma	95
6.3	Verdeling programma naar hoofdtaken voor en na doorbelasting bedrijfsvoering ...	95
6.4	Verdeling exploitatie naar hoofdtaken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer....	96
6.5	Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	97
6.6	Wet normering topinkomens (WNT).....	98
7	Balans en toelichting	99
7.1	Balans per 31 december 2015	99
7.2	Waarderingsgrondslagen	100
7.3	Financieel positie en kasstroomoverzicht.....	101
7.4	Immateriële vaste activa	103
7.5	Materiële vaste activa.....	103
7.6	Financiële vaste activa	105
7.7	Vorderingen en overlopende activa.....	105
7.8	Liquide middelen	106
7.9	Eigen vermogen	106
7.10	Voorzieningen	108
7.11	Langlopende schulden	109
7.12	Netto vlottende schulden	110
7.13	Overlopende passiva	110
7.14	Schuld aan krediet instelling.....	111
7.15	Niet uit de balans blijvende verplichtingen.....	111
8	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	113

1 Leeswijzer

Het jaarverslag is onderverdeeld in twee delen:

- de programmaverantwoording en de paragrafen;
- de financiële jaarrekening.

Hoofdstuk 2 begint met een beleidsmatige samenvatting van de belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar. Vervolgens wordt een financiële analyse van het resultaat over 2015 gegeven. Ten slotte wordt een overzicht van het verloop van de vermogenspositie gegeven en wordt een voorstel voor resultaatsbestemming over 2015 gedaan.

In hoofdstuk 3 is de verantwoording per programma opgenomen. Per programma wordt gerapporteerd over de realisatie van de voorgenomen maatregelen uit de begroting, de voortgang en de realisatie van de investeringen. Ook wordt het verschil tussen de geraamde en de werkelijke kosten en opbrengsten toegelicht. Ten slotte wordt per programma ingegaan op de actuele risico's.

In hoofdstuk 4 zijn de (verplichte) paragrafen verantwoord. In deze verantwoording is, voor zover van toepassing ingegaan op de financiële beleidsnota's (treasury, reserves en voorzieningen, activa, verbonden partijen en risico's en weerstandsvermogen).

Hoofdstuk 5 gaat in hoofdlijnen in op het verloop, de activering en de afronding van de investeringsprojecten.

Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de exploitatierekening verdeeld naar programma's, kostendragers en de diverse kosten- en opbrengstsoorten.

In hoofdstuk 7 wordt de balans en de toelichting op de balans gepresenteerd.

In hoofdstuk 8 is de controleverklaring over 2015 opgenomen.

Bestuursbehandeling

De rekeningcommissie brengt over het ontwerp jaarverslag 2015 een advies uit. Het college van dijkgraaf en hoogheemraden (D&H) neemt kennis van het ontwerp jaarverslag 2015.

De verenigde vergadering (VV) is het bevoegd orgaan voor het vaststellen van het definitieve jaarverslag op grond van artikel 104, lid 1 van de Waterschapswet.

Publicatie

Het definitieve jaarverslag wordt via bekendmakingen openbaar gemaakt.

Het jaarverslag wordt zodra deze aan de VV is voorgelegd door D&H voor een ieder ter inzage gelegd. Daarnaast is het jaarverslag ook algemeen verkrijgbaar. Van de ter inzage legging en de verkrijgbaarstelling wordt openbaar kennis gegeven.

Ook wordt het jaarverslag digitaal gepubliceerd op de website www.hhdelfland.nl.

2.1 Inleiding

Het jaarverslag 2015 is het laatste verantwoordingsdocument op basis van de oude programma-indeling in de nieuwe bestuursperiode van dijkgraaf en hoogheemraden. Na de waterschapverkiezingen van 18 maart 2015 is het nieuwe coalitieakkoord "Iedereen bewust van water" tot stand gekomen. Hierin is gekozen om in de bestaande programma's de ambities en de speerpunten uit te werken en zo te komen tot hernieuwde programma's en portefeuillevaardelijkheid.

Een van de speerpunten van het nieuwe college is de aandacht voor de financiële situatie van Delfland gebaseerd op de beheersing van de schulddispositie in combinatie met de ontwikkeling van de tarieven.

De verstreekte financiële situatie van Delfland als gevolg van de, in de afgelopen jaren genomen stevige (financiële) maatregelen, vormen hiervoor de basis.

In combinatie met de ontwikkeling van de financiële positie loopt de doelrealisatie volgens plan.

2.2 Beleidsresultaten 2015

Programma Schoon water

Voor de programmalijn *Chemische waterkwaliteit* voldoet de gemiddelde concentratie bestrijdingsmiddelen aan de gestelde prestatie-indicator.

De prestatie-indicator voor stikstof is in de Westboezem in 2015 ruim gehaald. Voor de Oostboezem is de prestatie-indicator nagenoeg gehaald. De definitieve cijfers over 2015 worden opgenomen in de waterkwaliteitsrapportage over 2015.

Het aantal meetpunten dat voldoet aan de waterkwaliteitsnormen is in 2015 niet toegenomen ten opzichte van 2010. Daarmee is niet voldaan aan de gestelde prestatie-indicator. Deze prestatie-indicator blijkt onvoldoende onderscheidend te zijn om de waargenomen waterkwaliteitsverbetering weer te geven en is daarom vervallen met ingang van de begroting 2016.

Voor de programmalijn *Ecologische waterkwaliteit* is in 2015 uiteindelijk 8,7 hectare aan natte ecologische zones gerealiseerd, ten opzichte van de 7,7 hectare die was begroot. Daarmee zijn bijna alle KRW resultaatsverplichte maatregelen voor de periode 2010-2015 gereed gekomen. Conform het beheerplan is in 2015 het jaarlijkse onderhoud aan natuurvriendelijke oevers, vispaaiplaatsen en natte ecologische zones uitgevoerd.

In 2015 zijn in de programmalijn *Vismigratie* uiteindelijk vier vismigratieknelpunten opgelost, wat in overeenstemming is met de begroting. Daarmee zijn in de periode 2010-2015 in totaal achttien vismigratieknelpunten opgelost.

Binnen de programmalijn *Zwemwater* zijn door maatregelen te nemen de omstandigheden gecreëerd om overlast door bacteriën en blauwalgen zo veel mogelijk te voorkomen. Er is in 2015 voldaan aan de prestatie-indicator voor blauwalgen (minder dan 18 weken een negatief zwemadvies). Daarnaast voldoen vier van de zeventien zwemwaterlocaties nog niet aan de prestatie-indicator om minimaal de 'klasse aanvaardbaar' volgens de Europese norm te hebben. Diverse acties en maatregelen zijn en worden ondernomen om hier verbetering in aan te brengen. Conform de begroting 2015 zijn alle zes maatregelen uit de vierde ronde *lokale knelpunten* (2014) opgelost. Daarnaast zijn ook nog vier maatregelen uit de vorige rondes opgelost, zodat het totaal in 2015 op tien uitkomt.

Programma Voldoende water

Bij de programmalijn *Regulier beheer polders en boezem* is door een andere inzet van de beschikbare capaciteit en het doorschuiven van onderhoud naar 2016, in 2015 een

lager percentage (94%) van het ingeplande onderhoud gerealiseerd. Dit heeft, zoals is gemeld, geen risico voor de werking van het oppervlaktewatersysteem opgeleverd.

Het gestelde percentage beheergebied met peil conform het peilbesluit van 90 % is in 2015 gerealiseerd. Er zijn in 2015 acht van de tien boezemknelpunten opgelost conform de prestatie-indicator. Daarnaast zijn er nog drie knelpunten in uitvoering.

Het reguliere maaionderhoud 2015 aan de 1.222 kilometer watergangen is gereed. Het baggerwerk voor het seizoen 2014-2015 van in totaal 163 kilometer is gereed. Het baggerwerk voor het seizoen 2015-2016 van in totaal 134 kilometer is in september gestart en grotendeels in 2015 afgerond.

In de programmalijn *Voorkomen wateroverlast polder* zijn achttien knelpunten gerealiseerd, conform de prestatie-indicator.

Tenslotte is in de programmalijn *Goede zoetwatervoorziening* conform de planning een aantal onderzoeken uitgevoerd en gestart, waarmee een beter beeld is verkregen van de werking van het watersysteem. Ook is geparticipeerd in de planvorming die van invloed is op de zoetwatervoorziening van Delfland. In 2015 waren de belangrijkste sporen hiervoor het Deltaprogramma en de voorgenomen verdieping van de Nieuwe Waterweg.

Programma Stevige dijken

Voor de programmalijn *Primaire waterkeringen* is in 2015 na een gedetailleerde toetsing 1.050 meter alsnog goedgekeurd door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) en de DGRW (Directoraat-Generaal Ruimte en Water). Aan de prestatie-indicator is daarmee voor 2015 nagenoeg voldaan (99,9 % ten opzichte van de streefwaarde van 100 %).

In 2015 zijn de laatste 2,8 kilometer risicovolle keringen verbeterd, behoudens een traject van 50 meter op de grens van Maassluis en Vlaardingse. Hierdoor is binnen de programmalijn *Regionale waterkeringen* 99,9 % van de risicovolle keringen op orde. De streefwaarde was 100%.

Met ingang van 1 januari 2016 is Delfland geen deelnemer meer in de Gemeenschappelijke Regeling Grondwateronttrekking Delft Noord (GR). Tussen het college van B&W van de gemeente Delft en het college van D&H van het Hoogheemraadschap van Delfland zijn afspraken gemaakt over de te betalen uittredingsvergoeding van € 7,6 miljoen door Delfland.

In de programmalijn *Overige keringen* is 3,6 kilometer waterkering opgehoogd. Conform de prestatie-indicator hebben in 2015 geen verbeterwerken plaats gevonden.

Programma Gezuiverd afvalwater

Prestaties zijn goed

Het transporteren en zuiveren van afvalwater voldoet aan de wettelijke eisen, de afnameverplichting en de afgesproken prestatie-eisen.

Minder overlast

De geuroverlast van gemaal Delft is in nauwe samenwerking tussen Delfland, gemeente Delft en Delfluent Services opgelost. Op de AWZI De Groote Lucht en AWZI Houtrust hebben ombouwen plaatsgevonden waardoor geurloos slib kan worden verladen en het transport van slib geen geuroverlast meer hoeft te veroorzaken.

Doelmatiger door samenwerking

De samenwerkingsverbanden Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen (RoSa) en de Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD) zijn in 2015 geactualiseerd op basis van evaluatie en nieuwe inzichten. In 2015 hebben gemeente Leidschendam-Voorburg en Delfland, in navolging op de samenwerking met de gemeente Maassluis, een

overeenkomst opgesteld voor het beheer en onderhoud door Delfland van een gemaal van de gemeente. In opdracht van Delfland gaat Delfluent Services dit gemaal beheren en onderhouden. Delfland transporteert en zuivert al afvalwater voor Rijnland. In 2016 wordt een positiebepaling uitgevoerd naar de mogelijkheid voor uitbreiding van de samenwerking met Rijnland.

Innoveren naar een water-, grondstoffen- en energiefabriek

In 2015 zijn de diverse mogelijkheden tot kringloopsluiting op het gebied van water, energie en grondstoffen verkend. De (pilot) zoetwaterfabriek op De Groote Lucht, de warmterivier op Houtrust, de full-scale test struvietverwijdering en een quick-scan naar de mogelijkheden voor het toepassen van de korrelslibtechnologie op awzi Harnaschpolder zijn gericht op een betere waterkwaliteit, verlaging van energieverbruik en chemicaliën, hergebruik van warmte en het terugwinnen van fosfor en algaat uit afvalwater. Daarmee liggen we op koers om de infrastructuur voor te bereiden op de strategische doelen van Delfland.

De Toekomst

Delfland, Delfluent (Services) en Evides hebben in 2015 de contouren voor de concept-toekomstagenda afvalwatersysteem Delfland opgesteld. Het coalitieakkoord en de strategische verkenning voor het waterbeheerplan 2016-2021 vormden hiervoor de basis. De concept-toekomstagenda bevat een verkenning van kansen voor een toekomstbestendig afvalwatersysteem van Delfland en bevat drie sporen: verhogen financieel perspectief DBFO-contract, door-ontwikkelen van de infrastructuur gericht op waardecreatie uit afvalwater en het spoor versterken van de prestaties door organisatorische samenwerking. Vooruitlopend op de bestuurlijke verankering van de volledige concept toekomstagenda is de herstructurering van de financiering van het DBFO- contract in gang gezet.

Kennisontwikkeling door Delft Blue Innovations

In het najaar is op AWZI Harnaschpolder de onderzoekshal voor Delft Blue Innovations geopend, een samenwerking tussen Delfland, Delfluent (Services), Evides, TU Delft, Unesco-IHE, KWR en de onderzoeksinitiatieven Delft Blue Water en RINEW. In deze onderzoekshal zijn alle voorzieningen aanwezig voor studenten om onder veilige omstandigheden onderzoek uit te voeren en nieuwe technologieën te ontwikkelen. Faciliteiten die op de onderzoeksinstituten zelf niet gerealiseerd kunnen worden.

Public relations

Er is nog steeds veel nationale en internationale aandacht voor de wijze waarop Delfland omgaat met het zuiveren van afvalwater. Naast de vele bezoeken van scholen, universiteiten en bedrijven zijn er onder meer via het ministerie van Buitenlandse Zaken, ambassades en consulaten, de Wereldbank en opleidingsinstituten als Unesco-IHE en IHS, internationale gezelschappen ontvangen met deelnemers vanuit alle werelddelen die werkzaam zijn in de watersector.

Programma Instrumenten

De inhoudelijke resultaten waaraan door Planvorming is gewerkt zijn verantwoord in de betreffende programma's. De resultaten binnen het programma Instrumenten zijn conform gerealiseerd binnen de programmalijn *Gebiedsgericht samenwerken*. Bijna de helft van de uitvoeringsprogramma's op basis van gemeentelijke waterplannen is nog geheel actueel (47 %). Voor een ander deel is de actualisatie gestart (40 %), omdat een aantal gemeenten aangaf, dat urgentie of capaciteit ontbrak. Hiermee (87 %) wordt niet helemaal voldaan aan de prestatie-indicator van 100%. Conform de planning hebben in 2015 twee bestuurlijke watertafels plaatsgevonden. De beleidsonderwerpen voor 2016 zijn geïnventariseerd. Alle 480 aanvragen in 2015 voor een watertoets, zijn binnen de gestelde termijnen afgehandeld. De digitale dienstverlening rond de watertoets is verder verbeterd en ook is er gestart met de voorbereiding voor het implementeren van zaakgericht werken binnen de watertoets.

Aan de prestatie-indicator (25 %) voor aanvragen waarvoor toestemming op grond van de Keur nodig is, wordt ruimschoots voldaan binnen de programmalijn *Regulering en toezicht*. De introductie van zaakgericht werken en de daarmee samenhangende verandering in werkprocessen leidde tot een vertraging in de afhandeling van de vergunningen en meldingen ten opzichte van de gestelde prestatie-indicator 90% afgehandeld binnen de wettelijke doorlooptijd.

De speerpuntactiviteiten uit het uitvoeringsprogramma *Toezicht en Handhaving* zijn nagenoeg geheel gerealiseerd. Het project gebiedsgericht monitoren en handhaven 'is niet alleen conform planning uitgevoerd, maar ook geprofessionaliseerd van een pilot naar een resultaatgerichte structuur. Het bebordingsplan voor het nautisch beheer is gereed en aansluitend hierop zijn de locaties geïnventariseerd en zijn de opdrachten tot productie en plaatsing van de borden verstrekt. Hiermee vergroot Delfland ook zijn zichtbaarheid. Het traject met betrekking tot de overeenkomst vaarwegbeheer met de provincie is afgerond.

Binnen de Programmalijn *Communicatie* steeg het percentage van artikelen in de media over Delfland het afgelopen jaar naar 80 % ten opzichte van de gestelde prestatie-indicator van 55 %.

Binnen de programmalijn *Digitale dienstverlening* is 3Di toegepast in minstens vijf projecten, waarmee werd voldaan aan de prestatie-indicator. Diverse 3Di-poldermodellen zijn getest en verbeterd en medewerkers zijn extern opgeleid om te werken met 3Di.

Programma Organisatie

Binnen de programmalijn *Sturing* is het project Doorlichting werkprocessen van start gegaan. De eerste doorlichtingen zijn in 2015 uitgevoerd. De totale personeelsbegroting is voor een bedrag van € 43,4 miljoen nagenoeg geheel benut.

Gemiddeld is over alle locaties van Delfland het aantal flexibele werkplekken conform de prestatie-indicator met 50 % toegenomen ten opzichte van 2014.

In 2015 is bij het Project managementbureau (PMB) het werken volgens Integraal Project Management (IPM) ingevoerd. Alle IPM-rollen zijn ingevuld, projectteams draaien.

Op 4 juni 2015 is door de VV voor de verbouw van het Gemeenlandshuis een taakstellend krediet van € 18,8 miljoen ter beschikking gesteld en voor de aanleg van een Warmte-Koudeopslag (WKO) een krediet van € 650.000. Op 17 december 2015 is voor de inrichting van het buitenterrein een taakstellend krediet van € 1,0 miljoen ter beschikking gesteld.

De inrichting en bemensing van de strategische en tactische I&A-functie binnen Delfland is op het niveau van het Boer en Croon-rapport van 2013 gebracht en het fundament van de doelarchitectuur van Delfland is gelegd. Speerpunten zijn geweest: de vervanging van IRIS, de introductie van zaakgericht werken plus inrichting van het zaaksysteem, en de uitrol van tablets en smartphones voor werkplekonafhankelijk werken. Ook is het raamwerk voor doelmatig en doeltreffend gegevensbeheer gedefinieerd en in uitvoering gebracht.

Delfland heeft gedurende 2015 de samenwerking met andere waterschappen ingevuld op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving en het gezamenlijk aangeschafte zaaksysteem. Op het gebied van inkoop is met Rijnland en Schieland de gezamenlijke aanbestedingskalender ingevuld en –deels- uitgevoerd.

In 2015 is ongeveer een bedrag van € 800.000 gebruikt voor innovatie. Daarnaast heeft Delfland in 2015 bijdragen geleverd aan verschillende commissies van de STOWA en is de Digitale Delta bij Delfland geïmplementeerd.

Uit de resultaten van de klimaatmonitor over de periode 2010-2014 blijkt dat Delfland de doelstelling van 2 % energiebesparing per jaar moeilijk kan bereiken, vanwege het feit dat de grootste hoeveelheid energie (85 %) wordt verbruikt bij de zuiveringsinstallaties, die grotendeels al in 2008 gebouwd of vernieuwd waren.

Binnen de programmalijs *Ondersteunende producten* is over de jaarrekening 2014 een goedkeurende accountants- en rechtmatigheidsverklaring verkregen conform de prestatie-indicator.

De jaarverslagen 2014 van de Bezwaarschriftencommissie en Klachtencommissie zijn binnen de gestelde termijn bestuurlijk vastgesteld. De bezetting van de crisisbeheerorganisatie is gedurende 2015 op orde geweest.

In 2015 zijn alle bezwaren binnen de gestelde termijn afgehandeld, behalve twee bezwaarschriften, die als gevolg van het inwinnen van onafhankelijk extern advies zijn vertraagd.

De bezetting van de crisisbeheerorganisatie is gedurende 2015 op orde geweest.

2.3 Financieel resultaat 2015

Exploitatie

Conform de regelgeving van het Waterschapsbesluit moet in de presentatie van het exploitatieresultaat een onderscheid worden gemaakt tussen het resultaat voor bestemming en het resultaat na bestemming.

Het resultaat voor bestemming betreft het saldo van de exploitatie voordat de voorgenomen (in de begroting besloten) stortingen en onttrekkingen met reserves zijn verwerkt.

Het resultaat na bestemming betreft het resultaat inclusief de verwerkte voorgenomen stortingen en onttrekkingen en is tevens het resultaat dat uiteindelijk nog moet worden verdeeld.

Aanvankelijk had de oorspronkelijke begroting 2015, zoals die in november 2014 door de verenigde vergadering (VV) is vastgesteld een voordelig saldo na bestemming van € 7,2 miljoen. In de loop van 2015 is de begroting één keer door de VV bijgesteld. Het laatste moment waarop de begroting in omvang en saldo is bijgesteld, is de bestuursrapportage (Burap) met een peildatum van 30 juni 2015. Toen werd in totaal een voordelig exploitatieresultaat na bestemming over 2015 van € 12,5 miljoen verwacht.

Tot slot is in de Najaarsbrief aan de VV gemeld dat op peildatum 30 september een voordelig saldo van € 17,2 miljoen werd verwacht.

De jaarrekening 2015 sluit uiteindelijk met een voordelig saldo na bestemming van € 10,9 miljoen.

Tabel 2.1 geeft een overzicht van het verloop van de totale lasten en baten over de diverse P&C-producten in 2015 en het verwachte resultaat van zowel voor als na bestemming.

Tabel 2.1 Verloop saldo primitieve begroting – realisatie per P&C-product

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo voor bestemming	Verrekening met reserves	Saldo na bestemming	Voordelig/nadelig
Saldo primitieve begroting 2015	232.191	238.678	6.488	755	7.242	voordelig
Burap	231.159	241.735	10.576	1.904	12.480	voordelig
Najaarsbrief	227.759	243.035	15.276	1.904	17.180	voordelig
Jaarrekening 2015	236.385	245.372	8.987	1.904	10.891	voordelig
<i>Afwijking jaarrekening ten opzichte van Najaarsbrief</i>	-8.626	-2.337	6.289	0	6.289	

Onderstaande tabel 2.2 geeft een overzicht van de bijstellingen uit de Burap en de Najaarsbrief op de oorspronkelijke begroting. Voor een inhoudelijke toelichting op de mutaties wordt verwezen naar de vastgestelde Burap en de informatieve Najaarsbrief van 2015.

Tabel 2.2 Overzicht bijstellingen tot en met Najaarsbrief

P&C-product (in € 1miljoen en -= nadelig)	Begroting 2015	Voordelig/nadelig
saldo oorspronkelijke begroting 2015	7,2	voordelig
<i>Mutaties Burap</i>		
Incidentele hogere kosten (met name verkiezingen)	-/- 2,9	nadelig
Lagere kosten exploitatie (met name PPS)	2,7	voordelig
Hogere belastingopbrengsten	2,8	voordelig
Kapitaallasten	2,6	voordelig
saldo begroting 2015 na Burap	12,5	voordelig
<i>Najaarsbrief</i>		
Rentekosten	0,5	voordelig
Vrijval stelpost frictiekosten	1,0	voordelig
Vrijval stelpost indexering salarissen	0,7	voordelig
Vrijval stelpost onvoorziene uitgaven	0,3	voordelig
Personeelslasten	1,4	voordelig
Belastingopbrengsten	PM	
Grondverkoop	0,8	voordelig
saldo begroting 2015 na Najaarsbrief	17,2	voordelig

2.4 Analyse verschillen saldo najaarsbrief en jaarrekening

In deze paragraaf wordt een analyse gegeven van de verschillen tussen de jaarrekening 2015 en de Najaarsbrief. De eerdere verschillen (tussen Burap en begroting Najaarsbrief en Burap) zijn in eerder vastgestelde documenten zichtbaar gemaakt.

Uit tabel 2.1 blijkt dat het werkelijke resultaat na bestemming € 6,3 miljoen lager is dan werd verwacht in de Najaarsbrief.

Het verschil betreft afgerond in totaal € 7,5 miljoen hogere lasten en € 1,2 miljoen hogere baten.

Onderstaande tabel 2.3 geeft een overzicht van de grootste posten van dit totale verschil van € 6,3 miljoen.

Tevens wordt in de tabel een onderscheid gemaakt tussen baten en lasten en wordt aangegeven welk deel hiervan een structureel dan wel een incidenteel karakter heeft.

Tabel 2.3 Verschil Najaarsbrief en jaarrekening

Omschrijving (bedragen * € 1 miljoen)	Lasten (-= nadelig)	Baten (-= nadelig)	Voordelig/ nadelig	Structureel effect	Incidenteel effect
Rente en afschrijving	0,8		V	0,4	0,4
Directe kosten exploitatie	-0,3		N		-0,3
Afkoop GR Delft Noord	-7,6		N		-7,6
Directe opbrengsten exploitatie		0,2	V		0,2
Belastingopbrengsten		2,5	V	1,5	1,0
Oninbaar/kwijtschelding		-1,5	N		-1,5
Toegerekende Personeelslasten	0,2		V		0,2
Bijzondere baten lasten	-0,1		N		-0,1
Onvoorzien en stelposten	-0,2		N		-0,2
Mutatie reserves en voorzieningen	-0,3		N		-0,3
Afwijking jaarrekening ten opzichte van Najaarsbrief	-7,5	1,2	0	1,9	-8,2

Toelichting

Lasten

Rente en afschrijving

Door de lagere en soms zelfs negatieve rentepercentages voor de aangetrokken financiering over 2015 waren uiteindelijk de werkelijke rentekosten lager dan werd verwacht in de begroting.

In de begroting werd uitgegaan van een verwacht gemiddeld rentepercentage van 3,2 % waarbij de totale verwachte rentekosten € 21,8 miljoen bedroegen.

Het werkelijke gemiddelde rentepercentage over 2015 bedroeg 3,1 % waarbij de werkelijke totale rentekosten € 20,6 miljoen bedroegen.

Het verschil is met name veroorzaakt doordat in de begroting voorzichtigheidshalve nog werd uitgegaan van een rentepercentage van 1 % voor de benodigde financieringsbehoefte van € 100 miljoen. In werkelijkheid was sprake van een lagere financieringsbehoefte per 1 januari 2015 van € 58 miljoen met een werkelijk gemiddeld rentepercentage voor deze financiering van 0,05 %.

Directe kosten

De uiteindelijke werkelijke directe kosten zijn € 0,3 miljoen hoger dan de bijgestelde begroting. In de Burap is in de bijgestelde begroting een stelpost van € 1,5 miljoen opgenomen voor de verwachte lagere kosten. Deze stelpost blijkt eind 2015 zo goed als gerealiseerd te zijn.

Afkoopsom GR Delft Noord

In 2015 is overeenstemming bereikt en goedkeuring van de VV verkregen over de uittreding van Delfland uit de Gemeenschappelijke Regeling Grondwateronttrekking Delft Noord. De afkoopsom hiervoor bedraagt € 7,6 miljoen.

Personeelslasten

De werkelijke aan de exploitatie toegerekende personeelskosten zijn nagenoeg gelijk aan de bijgestelde begroting op basis van de Najaarsbrief.

In het programma Organisatie is een totaal overzicht opgenomen van de geraamde en gerealiseerde personeelskosten.

Onvoorzien frictie en niet gebruikte stelposten

Tabel 2.4 overzicht frictiekosten en stelposten

Omschrijving (bedragen * € 1 miljoen)	Oorspronkelijke begroting	Ingezet/ afgeraamd in 2015	Saldo na Burap
Indexering & afrondingsverschillen loon	1,3	-0,6	0,7
Onvoorziene uitgaven	0,5	-0,3	0,2
Onvoorzien frictie personeel	1,0	-0,1	0,9
Totaal	2,8	-1,0	1,8

In totaal is gedurende 2015 in totaal een bedrag van € 1,0 miljoen tussentijds vrijgevallen. In de Burap heeft over deze vrijval besluitvorming plaatsgevonden.

Aan het eind van 2015 was nog een bedrag beschikbaar van € 1,8 miljoen dat uiteindelijk ten gunste van het resultaat is gekomen. Deze vrijval was reeds voorzien in de Najaarsbrief.

Baten

Belastingopbrengsten

In 2015 was sprake van enerzijds hogere belastingopbrengsten van € 4,1 miljoen in combinatie met een hoger bedrag voor kwijtschelding en oninbaar van € 0,9 miljoen. Ook moest voor de mogelijke oninbaarheid van debiteuren een bedrag van € 2,2 miljoen aan de voorziening dubieuze debiteuren worden toegevoegd.

Bijzondere baten en lasten

Per saldo is na bijstelling in de Najaarsbrief sprake van een beperkte afwijking van € 0,1 miljoen. Deze post betreft met name de verkoop van gronden en de diverse baten en lasten over voorgaande jaren.

Mutatie voorzieningen

De hogere storting betreft voornamelijk het op peil brengen van de voorziening Onderzoek en ontwikkeling. (€ 0,3 miljoen)

2.5 Investerings

In de begroting 2015 was het totaal van de uitgaven op beschikbaar gestelde investeringskredieten geprogrammeerd op € 58,3 miljoen. In de Burap werd dit bedrag bijgesteld naar € 42,6 miljoen. Uiteindelijk is in 2015 in totaal een bedrag van € 45,4 miljoen uitgegeven zoals opgenomen in tabel 2.6.

Tabel 2.6 Investeringsramingen per programma

Investerings per programma (bedragen * € 1 miljoen)	Geprogrammeerde investerings begroting 2015	Geraamde investerings Burap 2015	Najaarsbrief	Realisatie 2015
Schoon water	3,6	3,4	3,0	3,3
Voldoende water	16,2	16,3	16,9	18,4
Stevige dijken	20,5	19,9	19,8	21,5
Gezuiverd afvalwater	2,2	1,1	0,4	0,8
Instrumenten	0,1	0,1	0,1	0,1
Organisatie (huisvesting)	12	1,1	1,1	1,3
Organisatie (overig)	3,7	0,7	0,3	
Totaal	58,3	42,6	41,6	45,4

In de afzonderlijke programma's in deze jaarrekening (hoofdstuk 3) worden de investeringen verder toegelicht.

Geactiveerde en afgesloten projecten

In 2015 zijn 46 investeringsprojecten met een totaalbedrag van € 35,3 miljoen afgesloten en geactiveerd. In totaal was voor deze projecten een bedrag van € 40,9 miljoen aan investeringsplannen (IP) en een bedrag van € 40,0 miljoen aan investeringskrediet (IK) beschikbaar gesteld. In hoofdstuk 5.2 is een tabel met daarin alle geactiveerde projecten opgenomen.

Restantkredieten

De meeste investeringsprojecten hebben een meerjarige looptijd. De beschikbaar gestelde investeringskredieten worden om deze reden verspreid over meerdere jaren uitgegeven.

Aan het eind van 2015 waren nog 118 investeringsprojecten onderhanden. De restantkredieten van deze onderhanden werken van in totaal € 66,2 miljoen worden overgebracht naar 2016.

Door de meerjarige looptijd van de meeste investeringsprojecten zal het restantkrediet ad € 66,2 miljoen niet in zijn geheel in 2016 worden uitgegeven.

In hoofdstuk 5.3 van dit jaarverslag is een overzicht opgenomen van de de restantkredieten die overgaan naar 2016

2.6 Vermogenspositie

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserves, de tarief egaliseringsreserves, de bestemmingsreserves en het nog niet bestemde resultaat over 2015.

Het eigen vermogen van Delfland is in 2015 gestegen van € 66,5 miljoen naar € 75,5 miljoen.

2.7 Verdeling resultaat

Het college geeft invulling aan zijn ambitie om de schuldenlast van Delfland structureel te verminderen, door meerjarig met een gematigde tariefstijging en besparingen op de kosten een structureel exploitatieoverschot te bestendigen.

De positieve kasstroom die hierdoor optreedt, wordt binnen de collegeperiode benut om het opnemen van kortlopende geldleningen af te bouwen. Met ingang van 2023 kan de kasstroom eveneens worden ingezet om langlopende geldleningen af te lossen.

Intussen worden de jaarlijkse exploitatieoverschotten in een aparte Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen op de balans geplaatst. Met deze groeiende reserve brengt de balans het bestendige financieel beleid van het college tot uitdrukking.

De gevolgen van het instellen van de reserve voor de treasury zullen bij de Begroting 2017 in beeld worden gebracht.

Saldo per hoofdtak en resultaatbestemming

Het totale resultaat na bestemming van € 10,9 miljoen bestaat op basis van vastgestelde verdeelsleutels uit een saldo van de hoofdtak watersysteembeheer en de hoofdtak zuiveringsbeheer. Zie voor een verdere uitwerking ook hoofdstuk 6.3 en 6.4 van dit jaarverslag.

Deze saldi betreffen een overschot van € 5,5 miljoen op de tak watersysteembeheer en een overschot van € 5,4 miljoen op de tak zuiveringsbeheer.

In de tabellen in hoofdstuk 6.3 tot en met 6.4 van dit jaarverslag (pagina) wordt de verdeling van deze saldi verder gespecificeerd en toegelicht.

Voorgesteld wordt het resultaat over 2015 van in totaal € 10,9 miljoen in zijn geheel toe te voegen aan de reserve niet-vrij besteedbaar vermogen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de voorgestelde resultaatverdeling over 2015.

Tabel 2.7 Voorgestelde resultaatverdeling 2015

Omschrijving	Watersysteem-beheer	Zuiveringsbeheer	Totaal
Resultaat 2015 na bestemming	5.531.338	5.359.821	10.891.159
<i>Bestemming resultaat</i>			
Storting in de reserve niet-vrij besteedbaar vermogen	5.531.338	5.359.821	10.891.159
Bestemd resultaat 2015	5.531.338	5.359.821	10.891.159

3.1 Programma A - Schoon water

3.1.1 Programmalijnen

Binnen het programma Schoon water is een onderscheid gemaakt in de volgende vijf programmalijnen:

- Chemische waterkwaliteit;
- Ecologische waterkwaliteit;
- Vismigratie;
- Zwemwateren;
- Lokale knelpunten.

In onderstaande paragrafen worden de resultaten per programmalijn weergegeven.

Chemische waterkwaliteit

Om de hoeveelheid meststoffen en bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater terug te dringen blijven de inspanningen van Delfland om emissies van deze stoffen uit glastuinbouwbedrijven te verminderen hoog. Om uiteindelijk aan de norm te voldoen, heeft Delfland flink ingezet op:

- Gebiedsgericht meten;
- Bewustwording;
- Doorspoelen.

De prestatie-indicator voor bestrijdingsmiddelen luidt: het percentage aangetroffen bestrijdingsmiddelen in de boezem en de gemiddelde concentratie van de aangetroffen bestrijdingsmiddelen is 25 % lager dan in (de Waterkwaliteitsrapportage) 2010. Dit jaar is het percentage aangetroffen bestrijdingsmiddelen in de boezem (t.o.v. 2010) met 22 % afgenomen. De gemiddelde concentratie van de aangetroffen bestrijdingsmiddelen in de boezem is in 2015 met circa 43 % afgenomen t.o.v. 2010 en bedraagt nu 0,08 µg/l. Aan de gestelde prestatie-indicatoren voor 2015 wordt, voor wat betreft de reductie van het percentage aangetroffen bestrijdingsmiddelen, niet voldaan. De reductie van de gemiddelde concentratie bestrijdingsmiddelen voldoet wél aan de gestelde prestatie-indicator.

Voor wat betreft het aantal meetpunten dat voldoet aan de waterkwaliteitsnormen blijkt dat de prestatie-indicator niet wordt gehaald. Geen van de meetpunten voldoet aan alle waterkwaliteitsnormen. In de praktijk blijkt deze prestatie-indicator, die gebaseerd is op het one out, all out principe, onvoldoende onderscheidend te zijn om de waargenomen waterkwaliteitsverbetering weer te geven. Deze indicator is daarom in de begroting 2016 vervangen door een andere.

Naast het aansluiten en aangesloten houden van glastuinbouwbedrijven op de riolering is toezicht uitgevoerd op eventuele lozingen en waar nodig handhavend opgetreden. De toezicht en handhaving betrof onder andere gebiedsgerichte monitoring en handhaving in de Oranjepolder (gemeente Westland). Op het gebied van stikstofwaarden is in de loop van het jaar een reductie gerealiseerd naar minder dan 5 mg/l. In 2012 was dit nog rond de 20 mg/l. Ook op het gebied van de werkzame stof imidacloprid is een afname te constateren. De voorbereidingen voor de gebiedsgerichte monitoring in de polders Nieuwland & Noordland (gemeenten Westland en Rotterdam) zijn opgestart. In de Heen- en Geestvaartpolder (gemeente Westland) worden bedrijven gecontroleerd en de waterkwaliteit intensief gemonitord. Het naleefgedrag van de tuinders is essentieel voor de verbetering van de chemische waterkwaliteit. Verbeteren van het naleefgedrag begint bij bewustwording. Door het houden van informatieavonden (samen met LTO-Glaskracht Nederland) en schriftelijke informatie voor ondernemers is gewerkt aan bewustwording bij deze doelgroep. Het intensief uitdragen van de resultaten van de waterkwaliteitsrapportage heeft eveneens bijgedragen aan bewustwording.

Naast gebiedsgericht meten zijn in samenwerking met de land- en tuinbouwsector, de gemeenten en het Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard, de maatregelen uit het Afsprakenkader Westland/Oostland, (*Samen op weg naar de emissieloze kas 2027*) uitgevoerd. Slechts 6 bedrijven hebben zich ingeschreven voor het uitvoeren van een emissiescan om erfafspoeling te voorkomen. Dit lage aantal geeft aan dat veel bedrijven het probleem nog niet erkennen. De concentraties nutriënten en bestrijdingsmiddelen nemen nog niet meetbaar af. De normen worden vaak overschreden. De urgentie ten aanzien van bewustwording blijft hoog. Wel vind er inmiddels goede afstemming plaats tussen partners over vergunningverlening, handhaving, bewustwording en de monitoring van de waterkwaliteit.

De pilot 'doorspoelen' uit 2014 is voortgezet. De periode van doorspoelen is geoptimaliseerd waardoor er een kwart minder water uit het Brielse Meer is gebruikt dan in 2014. Hoewel de waterkwaliteit nog niet voldoet aan gestelde normen, hebben zowel het extra doorspoelen van het watersysteem als het aansluiten en het voorkomen van lozingen in de glastuinbouw op de riolering een positief effect op de waterkwaliteit.

De prestatie-indicator voor nutriënten luidt: het in de West- en Oostboezem gemeten stikstofgehalte bedraagt respectievelijk maximaal 3,5 en 2,2 mg/l. Na een verbetering van de chemische waterkwaliteit in 2014 laten metingen in 2015 voor de verschillende prestatie-indicatoren een iets wisselender beeld zien. De waterkwaliteit in de boezem van Delfland is voor stikstof nagenoeg hetzelfde gebleven: Voorlopige cijfers laten niettemin zien dat de prestatie-indicator van maximaal 3,5 mg/l. voor stikstof in de Westboezem voor 2015 ruim gehaald is in 2015; het stikstofgehalte bedroeg 3.0 mg/l. Voor de Oostboezem is de prestatie-indicator (2,2 mg/l.) nagenoeg gehaald, met een gehalte van 2,3 mg/l. De definitieve cijfers worden opgenomen in de waterkwaliteitsrapportage over 2015.

Ecologische waterkwaliteit

Het eerste Stroomgebiedbeheerplan (SGBP-1) is nu achter de rug. Na een trage start is uiteindelijk het programma voor de realisatie van natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen goed op gang gekomen. Ook zijn nu bijna alle resultaatsverplichte maatregelen uitgevoerd ruim binnen de toen afgesproken financiële kaders. Dit ook dankzij de steun en medewerking van de diverse gebiedspartners. Er is uiteindelijk 29,6 hectare aan natte ecologische zones gerealiseerd. Dat is meer dan de KRW-opgave van 28,2 hectare. Omdat de deelopgave in de Oostboezem (Bochtafsnijding Schie) en de deelopgave vispaaiplaatsen in de Westboezem (Buijs Ballotstraat) nog niet gereed zijn, tellen voor de eerste planperiode 26,7 hectare mee. Over het optreden van dit risico bent u eerder geïnformeerd.

Ten opzichte van de raming van 7,7 hectare in de begroting is uiteindelijk 8,7 hectare aan natte ecologische zones (waarvan 4,5 hectare natuurvriendelijke oevers en 4,2 hectare vispaaiplaatsen) gerealiseerd. Dit betreft zowel grotere integrale projecten zoals de Poelzone (Westland), het restant van de Bergboezem Berkel (Lansingerland) en het alternatief afvoertracé Pijnackerse Vaart (Delft en Pijnacker-Nootdorp), als kleinere ecologische projecten zoals de vispaaiplaatsen Wennetjessloot (Den Haag), Vijverhof (Leidschendam-Voorburg) en de Oranjevuijtenpolder (Rotterdam).

Het jaarlijkse onderhoud aan 32 hectare natuurvriendelijke oevers, vispaaiplaatsen en natte ecologische zones (prestatie-indicator) is conform het beheerplan uitgevoerd.

Vismigratie

Sinds 2010 zijn achttien vismigratieknelpunten opgelost. Zoals al eerder in de BURAP is aangegeven is dat één minder dan aan het begin van 2015 was aangenomen. De reden hiervoor is dat om praktische en financiële redenen de aanpak van vismigratieknelpunten steeds vaker meeloopt met het gemaalrenovatieprogramma. Een vertraging bij de renovatie van de gemalen Schieveen heeft geleid tot een vertraging van de aanpak van dit vismigratieknelpunt. Omdat in 2014 de oplossing van één vismigratieknelpunt is doorgeschoven naar 2015, blijft het totaal van het aantal opgeloste vismigratieknelpunten voor 2015 vier (conform de prestatie-indicator).

Zwemwater

Door maatregelen op diverse zwemwaterlocaties zijn de afgelopen jaren de omstandigheden gecreëerd om overlast door bacteriën en blauwalgen zo veel mogelijk te voorkomen. De zwemwaterkwaliteit verbetert dan ook. Blauwalgen en bacteriën blijven echter een natuurlijk verschijnsel, dat nooit helemaal uit het oppervlaktewater is uit te bannen. Daarom blijft het risico op tijdelijke overlast bestaan.

In de Krabbepas in Vlaardingen en de Delftse Hout in Delft zijn tijdelijke maatregelen genomen om blauwalgenoverlast zo veel mogelijk terug te dringen, zoals het plaatsen van de Solarbee (Krabbepas) en de toediening van waterstofperoxide (beide plassen). Deze laatste maatregel is effectief ingezet in de zomerperiode waarbij de maatregel vijf weken effectief is geweest in de Delftse Hout en tot aan het eind van het zwemseizoen in de Krabbepas (> 13 weken). Dit effect is in lijn met de oorspronkelijke verwachtingen van de maatregel.

De prestatie indicator voor blauwalgen in de zwemwaterlocaties luidt: voor de zes prioritaire zwemwaterlocaties samen geldt maximaal 18 weken een negatief zwemadvies als gevolg van blauwalgen. Door de relatief zachte winter van 2014 en het warme voorjaar is op negen van de zeventien zwemwaterlocaties (incidenteel) blauwalgenoverlast opgetreden. Dit heeft geleid tot in totaal vijf weken negatief zwemadvies op alle prioritaire zwemwaterlocaties samen. Hiervan betreffen twee weken de zwemlocatie Delftse Hout en drie weken de locatie Dobbepas (Nootdorp). Voor de Krabbepas is geen sprake geweest van een negatief zwemadvies.

Hiermee wordt voldaan aan de prestatie-indicator voor blauwalgen in de zwemwaterlocaties. Deze prestatie-indicator geeft aan dat op jaarbasis maximaal 18 weken een negatief zwemadvies mag worden afgegeven met betrekking tot blauwalgen in de zes prioritaire locaties samen. Vorig jaar was er in totaal zeventien weken een negatief zwemadvies op deze zwemwaterlocaties. De prestatie indicator laat zien dat er een duidelijke verbetering van het zwemwater is opgetreden. De forse verbetering is te danken aan de in 2014 genomen maatregelen en de toediening van waterstofperoxide in de locaties Krabbepas en de Delftse Hout.

Voor de locatie de Delftse Hout loopt nog een onderzoek om, bovenop de in 2013 genomen maatregelen (namelijk het baggeren van de zij-armen door Delfland, het verminderen van bladval, het verminderen van het gebruik van lokvoer en het beperken van ganzenoverlast door gemeente Delft) extra maatregelen te nemen om blauwalgen te bestrijden. Dit onderzoek is nog niet afgerond. Wel hebben sportvissers in 2015 een verbod gekregen van de gemeente voor het gebruik van lokvoer voor een periode van zes jaar.

De prestatie indicator voor bacteriële verontreinigingen in de zwemwaterlocaties luidt: alle zeventien zwemwaterlocaties voldoen aan de bacteriële normen die de EU-zwemwaterrichtlijn stelt aan aanvaardbaar zwemwater. Vijf zwemwaterlocaties (de waterspeeltuinen in Delft en Rijswijk, Plas Wilhelminapark en Oostmadeplas) hadden te kampen gehad met (incidentele) bacteriële verontreiniging. Bij toetsing aan de EU-Zwemwaternormen (toetsing over meetresultaten laatste vier jaar) scoren vier van de vijftien locaties nog onvoldoende op bacteriologisch gebied. Het aantal incidentele bacteriële verontreinigingen laat de laatste jaren wel een daling zien. Vanaf 2015 moeten echter alle zwemwaterlocaties minimaal de klasse 'aanvaardbaar' hebben en hier voldoen vier locaties nog niet aan. Op drie van deze vier locaties (de waterspeeltuinen) zijn alle mogelijke maatregelen genomen (onder andere beheer) en is een duidelijke verbetering waarneembaar. In overleg met de Provincie wordt voor deze locaties in 2016 een nieuwe meetreeks gestart en moeten deze locaties in 2016 een voldoende scoren. Voor de vierde locatie (Plas Wilhelminapark) zijn in 2016 uitgebreide maatregelen gepland.

De zwemplas het Kraaiennest (Midden Delfland) is voor het zwemseizoen 2015 door de Provincie geschrapt als zwemwaterlocatie.

Lokale knelpunten

Alle zes maatregelen uit de vierde ronde lokale knelpunten (2014) zijn opgelost.

Daarnaast zijn ook nog vier maatregelen uit de vorige rondes opgelost, zodat het totaal in 2015 op tien uitkomt. Inmiddels zijn de maatregelen voor de vijfde ronde vastgesteld en aan de VV gepresenteerd.

3.1.2 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programma Schoon water per programmalijn (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
<i>Programmalijn</i>			
Chemische waterkwaliteit	2.118	2.078	2.208
Ecologische waterkwaliteit	634	1.143	1.266
Vismigratie	340	415	403
Zwemwateren	943	398	406
Lokale knelpunten	263	263	189
Saldo programma	4.298	4.297	4.472

Programma Schoon water (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
<i>Lasten</i>				
Directe kosten	1.905	1.800	1.719	2.000
Toegerekende salarissen	1.412	1.412	1.677	1.395
Rente en afschrijving	1.254	1.358	1.327	778
Totaal lasten	4.571	4.570	4.723	4.172
<i>Baten</i>				
Directe opbrengsten	274	274	251	389
Totaal baten	274	274	251	389
Saldo programma	4.298	4.297	4.472	3.783

Toelichting

Op dit programma is voor de directe kosten het verschil tussen begroting 2015 na wijziging en rekening 2015 nagenoeg nihil.

3.1.3 Investerings

Verloop investeringen 2015:

Investerings per Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Raming oorspronkelijke begroting 2015	Bijgestelde raming Burap	Bijgestelde raming Najaarsbrief	Realisatie in 2015
Schoon water	3,6	3,4	3,0	3,3

Toelichting

De afwijking van de werkelijke realisatie over 2015 ten opzichte van de raming in de Burap betreft de volgende investering:

Omschrijving investering	Bedrag (in € 1 miljoen)
701874 Plas Prinsenbos	-€ 0,15
Totaal	-€ 0,15

Zwemwater

Door vertraging in de aanloop van het opstellen van de samenwerkingsovereenkomst met de gemeente Westland is het investeringsvolume met € 150.000 naar beneden bijgesteld. De voorbereiding van de werkzaamheden hebben voor een deel in 2015 plaatsgevonden. De maatregel wordt in 2016 uitgevoerd. Vanwege de doorlooptijd van vergunningen en beperkingen vanuit de flora- en faunawet is het slechts voor een deel van de werkzaamheden (plaatsen van de pomp met uitstroomvoorziening) haalbaar om het voorjaar 2016 – en dus voor het zwemseizoen 2016 – te starten met de uitvoering. De overige werkzaamheden (vergraven oever zwemgedeelte) worden voor het eind van 2016 uitgevoerd.

Overige toelichting investeringen:

Lokale knelpunten

Splitsing investeringsplan (IP) en –krediet (IK)

Lokale knelpunten

Naam project	IP	IK	Nieuw IP	Nieuw IK
LKP Doorstroom Delft/DH/Naaldwijk (701666)	805.000	795.000	0	0
LKP Doorstroom Delft (701666)			513.000	508.000
LKP Doorstroom Den Haag/Naaldwijk (701909)			292.000	287.000
Totaal			805.000	795.000

Toelichting:

Omdat in het krediet LKP Doorstroom Delft/Den Haag/Naaldwijk de deelprojecten een verschillend realisatietempo hebben, is dit krediet administratief gesplitst.

3.1.4 Risico's

Chemische waterkwaliteit

De waterkwaliteitsverbetering is sterk afhankelijk van de inzet van derden. De risico's die hierbij opgetreden zijn:

- Onvoldoende bewustzijn wat betreft waterkwaliteitsaspecten.
- De verbetering van de waterkwaliteit door gebiedsgericht meten wordt niet bestendigd.

In 2016 werkt Delfland een integraal actieplan uit voor de verbetering van de chemische waterkwaliteit, met expliciete aandacht voor bewustwording. Insteek daarbij is het stevig blijven inzetten op handhaving en samenwerking.

Ecologische waterkwaliteit en Lokale knelpunten

De voortgang in de projecten is in sterke mate afhankelijk van steun en medewerking van de gebiedspartners. In een aantal gevallen is gebleken dat het verkrijgen van draagvlak meer tijd en aandacht vraagt, zoals de lokale knelpunten in de gemeente Delft en de natte ecologische zones bij de Casembrootlaan en de Buijs Ballotstraat(gemeente Westland).

Zwemwater

Met de genomen maatregelen ter verbetering van de zwemwaterkwaliteit zijn randvoorwaarden gecreëerd om overlast door blauwalgen en bacteriën te minimaliseren. Zwemwater in oppervlaktewater blijft echter in sterke mate onderhevig aan natuurlijke processen, waardoor blauwalgen en bacteriën nooit helemaal zijn uit te bannen. Dit is ook gebleken in het zwemseizoen 2015, waarin een aantal zwemwaterlocaties te kampen hebben gehad met overlast door blauwalgen en

bacteriën. Sommige oorzaken /bronnen hiervan zijn moeilijk volledig te beïnvloeden zoals het weer of de aanwezigheid van watervogels.

Bacteriële problemen of blauwalgenoverlast worden duidelijk gecommuniceerd naar de burgers. Tevens wordt met de beheerders gezocht naar oplossingen en worden, zo mogelijk, passende maatregelen genomen. Hierdoor verbetert de kans op goed zwemwater maar blijft nog steeds sprake van iets natuurlijk waardoor geen 100% zekerheid gegeven kan worden.

Bij jaarlijks terugkerende problemen, die niet of moeilijk oplosbaar zijn, wordt in overleg met de beheerder/eigenaar en met de Provincie besproken of de functie zwemwater voor de betreffende locatie realistisch is. Vervolgens wordt door de Provincie de afweging gemaakt of de functie van zwemwater moet worden gehandhaafd.

3.2 Programma B – Voldoende water

3.2.1 Programmalijnen

Binnen het programma Voldoende water is een onderscheid gemaakt in de volgende drie programmalijnen:

- Optimaal regulier beheer
- Voorkomen wateroverlast polder
- Goede zoetwatervoorziening.

In onderstaande paragrafen worden de resultaten per programmalijn weergegeven.

Regulier beheer polders en boezem

Door een andere inzet van de beschikbare capaciteit en het doorschuiven van onderhoud naar 2016 is in 2015 94 % van het ingeplande onderhoud gerealiseerd. Het percentage ingeplande onderhoud installaties voor 2015 van 99% is hierdoor niet geheel gehaald.

De realisatie van 94% heeft in 2015, zoals reeds is gemeld, geen risico voor de werking van het oppervlaktewatersysteem opgeleverd.

Het reguliere maaionderhoud 2015 aan de 1.222 kilometer watergangen is gereed.

De voorbereiding van het baggerseizoen 2015-2016 is gereed. De voorbereiding van het baggerseizoen 2016-2017 verloopt conform planning, nadat de eerder opgetreden vertraging met behulp van externe inhuur is weggewerkt.

Het baggerwerk voor het seizoen 2014-2015, 163 kilometer, is gereed. Het baggerwerk seizoen 2015-2016, 134 kilometer, is in september gestart en grotendeels in 2015 afgerond.

Het percentage beheergebied met peil conform het peilbesluit was voor 2015 gesteld op 90%. Dit percentage van 90% is in 2015 gerealiseerd.

Nieuw in 2015 is het proces om te komen tot het vaststellen van partiële ´ peilbesluiten. Dit zijn delen van een gebied of polder waarvan het eerder vastgestelde peil bij nader inzien toch niet kon worden gerealiseerd. De oorzaken hiervoor zijn verschillend van aard. In 2015 is een werkproces uitgedacht en zijn gegevens verzameld en analyses uitgevoerd om voor deze gebieden toch een goed afgewogen peil te kunnen vaststellen. Voor begin 2016 staan dertien zogeheten partiële peilbesluiten op het punt om bestuurlijk te worden vastgesteld.

Zodra deze herzieningen zijn gerealiseerd stijgt het percentage beheergebied met het peil conform het peilbesluit.

Volgens planning zijn in 2015 zijn de volgende 7 peilbesluiten vastgesteld:

- Nieuwland en Noordland
- Polder Hoek van Holland
- Kerpolder Noord
- Wippolder
- Kralingerpolder
- Oude Campspolder
- Foppenspolder

Daarnaast zijn de volgende peilbesluiten in voorbereiding:

- Oud- en Nieuw- Wateringsveldschepolder
- Plaspoel- en Schaapsweipolder en Hoekpolder
- Noordpolder
- Boezem
- Dijkpolder

In 2015 zijn acht van de tien boezemknelpunten opgelost. Daarnaast zijn drie knelpunten in uitvoering.

Op het gebied van beleid en instrumenten zijn de volgende resultaten bereikt en inspanningen geleverd:

- Er is een traject opgestart om de diverse leggers samen te voegen
- Het opstellen van de nota Peilbeheer is in een afrondende fase. Deze nota gaat op termijn de bestaande nota Peilbesluiten vervangen;
- Samen met Rijnland en Schieland is gewerkt aan de harmonisering van het grondwaterbeleid. De resultaten zijn vastgesteld in de nieuwe beleidsregels grondwater.
- De visie op de boezem is in concept gereed.

Voor de implementatie van de beleidsnota 'Voorkomen wateroverlast' is verder onderzocht hoe vasthoudmaatregelen kunnen worden ingezet. Hierbij is in 2015 vooral aandacht geweest voor het opdoen van ervaring met maatregelen van dit type.

In 2015 is een gebiedsdekkend overzicht gemaakt van de plekken in het beheergebied waar de wateroverlast niet aan de wettelijk vastgelegd norm voldoet, de zogenaamde 'knelpuntenkaart'. Via deze kaart kan de ernst van het knelpunt en de mogelijke oorzaak achterhaald worden. Verder wordt een overzicht van de planning van de watersysteemanalyses gegeven en is een koppeling gemaakt met de ruimtelijke verkenning, planvorming en de uitvoering.

Er is ook gestart met de actualisatie van het waterakkoord met het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Met de herziening van de overeenkomst over het Brielse Meer is in 2015 voortgang geboekt. De andere twee waterakkoorden waarbij Delfland betrokken is, met Rijnland en de KWA zijn actueel.

In het kader van advisering zijn tachtig vragen vanuit beleid alsmede vanuit uitvoeringstrajecten beantwoord. Voor iets meer dan de helft van de vragen wordt geadviseerd en deelgenomen aan integrale en complexere processen. De andere vragen worden beantwoord en ondersteund met up-to-date rekenmodellen.

De planning voor het uitvoeren van watersysteemanalyses wordt integraal, met de gehele keten) watersysteemanalyse-verkenning-planvorming-uitvoering', afgestemd. Op basis van deze planning zijn van de volgende clusters, polders volgens planning in 2015, watersysteemanalyses opgeleverd:

- Het Olieblok, Vlietpolder en Oude en Nieuwe Broekpolder;
- Polder van Nootdorp;
- Tedingerbreekpolder, polder Ypenburg en Lage Broekpolder;
- Noordpolder van Delfgauw en Polder van Biesland;
- Oude polder van Pijnacker, Nieuwe of Drooggemaakte polder en Droogmaking in de oude polder van Pijnacker.

De watersysteemanalyse van de Dijkpolder (Poeldijk) is afgerond maar de rapportage wordt in het eerste kwartaal van 2016 opgeleverd.

De watersysteemanalyses die voor de volgende clusters van polders zijn opgepakt verlopen volgens planning en worden in 2016 afgerond:

- Polder Berkel;
- De Woudse Droogmakerij, Groeneveldse Polder en Woudse Polder;
- Kralinger Polder, Oude Campspolder en Dorppolder;
- Oost- en Westmade.

Voorkomen wateroverlast polders

Voor de programmalijn 'Voorkomen wateroverlast polder' stonden bij de begroting vijftien knelpunten geprognosticeerd. Uiteindelijk zijn in 2014 vier knelpunten niet opgeleverd. Hierdoor kwam de totale prognose voor 2015 op negentien knelpunten. In november is er één knelpunt extra opgepakt, namelijk de calamiteitenleiding boostergemaal Kerstanjewetering. In totaal zijn er voor 2015 twintig knelpunten geprognosticeerd waarvan er achttien zijn gerealiseerd.

Het poldergemaal Bergboezem Berkel is in 2015 nog niet opgeleverd. Dit is veroorzaakt doordat de aan te leggen vispassage nog tijdens de bouw verzakte. Hierdoor kon ook het gemaal niet worden opgeleverd. Inmiddels zijn met de aannemer afspraken gemaakt over de herstel werkzaamheden.

Ook de stuw Ruijven is in 2015 nog niet opgeleverd. Bij de aanbesteding bleek het vastgestelde investeringsplan en het beschikbaar gestelde krediet niet voldoende om de werkzaamheden uit te voeren. Inmiddels is een voorstel aan de verenigde vergadering (VV) voorgelegd voor een aanvulling van zowel het investeringsplan als het krediet. Dit project wordt na accordering door de VV in 2016 gerealiseerd.

Goede zoetwatervoorziening

Conform de planning is een aantal onderzoeken uitgevoerd en gestart, waarmee een beter beeld is verkregen van de werking van het watersysteem. Delfland heeft zowel bestuurlijk als ambtelijk geparticipeerd in verschillende externe beleid- en planvormingstrajecten die de zoetwatervoorziening kunnen beïnvloeden. In 2015 waren de belangrijkste thema's het Deltaprogramma en de voorgenomen verdieping van de Nieuwe Waterweg.

Voor het Deltaprogramma is door Delfland een start gemaakt met de implementatie van de Deltabeslissing Zoetwater. Een belangrijke mijlpaal in 2015 was het ondertekenen van de bestuursovereenkomst zoetwaterregio West-Nederland.

Verder is begonnen met de uitwerking van het instrument 'voorzieningenniveau'. In het project 'Sturen met Water' is ervaring opgedaan met de ingestelde sturingsregels en het monitoringsnetwerk, is een nieuw meetpunt gerealiseerd en zijn we aangesloten bij het landelijke project 'Slim Watermanagement'.

3.2.2 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programma Voldoende water per programmalijn (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
<i>Programmalijn</i>			
Regulier beheer polders en boezem	22.942	22.339	22.554
Voorkomen wateroverlast polder	9.991	9.864	9.796
Goede zoetwatervoorziening	179	149	137
Saldo programma	33.111	32.352	32.488

Programma Voldoende water (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
<i>Lasten</i>				
Directe kosten	12.236	11.971	12.249	13.374
Toegerekende salarissen	5.677	5.677	6.107	5.495
Rente en afschrijving	16.565	16.243	16.178	17.652
<i>Totaal lasten</i>	<i>34.477</i>	<i>33.891</i>	<i>34.534</i>	<i>36.522</i>
<i>Baten</i>				
Directe opbrengsten	1.366	1.539	2.047	6.645
<i>Totaal baten</i>	<i>1.366</i>	<i>1.539</i>	<i>2.047</i>	<i>6.645</i>
Saldo programma	33.111	32.352	32.488	29.876

Toelichting

Op dit programma is sprake van afgerond € 0,3 miljoen hogere directe kosten en € 0,4 miljoen hogere opbrengsten (verschil tussen begroting 2015 na wijziging en rekening 2015). Dit verschil betreft per saldo voornamelijk de volgende posten

Ten behoeve van de pilot dynamische inzet van gietwaterbassins was de verwachting dat het mogelijk was om tien nieuwe tuinders in 2015 aan te sluiten. Het aantal tuinders dat daadwerkelijk de voorzieningen heeft aangebracht is dit jaar echter lager dan verwacht. Met de resterende tuinders zijn of worden afspraken gemaakt. Hun declaraties worden naar verwachting in 2016 ontvangen. Dit heeft geleid tot in totaal € 50.000 lagere kosten.

Voor tactisch beheer is in 2015 minder gebruik gemaakt van externe inhuur door gebruik te maken van interne beschikbare capaciteit. Dit heeft ook geleid tot € 50.000 lagere kosten.

3.2.3 Investeringsen

Verloop investeringen 2015:

Investeringsen per Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Raming oorspronkelijke begroting 2015	Bijgestelde raming Burap	Bijgestelde raming Najaarsbrief	Realisatie in 2015
Voldoende water	16,2	16,3	16,9	18,4

Toelichting

In 2015 is er € 2,1 miljoen meer geïnvesteerd in het watersysteem dan in de Burap werd aangenomen. Dit komt doordat er een aantal projecten niet in 2014 is gerealiseerd, maar is doorgeschoven naar 2015. Tevens is een aantal projecten sneller uitgevoerd en is er zelfs een niet voorzien project (calamiteitenleiding boostergemaal Kerstanjewetering) opgepakt en uitgevoerd.

3.2.4 Risico's

Klimaatscenario's

De huidige analyses van het watersysteem worden gemaakt aan de hand van een klimaatscenario uit 2006. In 2014 heeft het KNMI nieuwe scenario's vrijgegeven. Deze nieuwe scenario's worden momenteel door de waterschappen vertaald naar verschillende buienreeksen, welke weer in de nieuwe analyses gebruikt zullen worden. Een eerste indicatie van het nieuwe klimaatscenario is dat er rekening moet worden gehouden met meer hevige buien dan waar tot nu toe mee werd gerekend. Dit betekent concreet dat de kans op wateroverlast groter is dan tot nu toe werd aangenomen.

Baggeren

Naar aanleiding van het seizoen 2013-2014 is door twee aannemers die vooraf (heel) laag hadden ingeschreven, een zaak aangespannen bij de Raad van Arbitrage. De zaak is in behandeling bij de Raad.

3.3 Programma C – Stevige dijken

3.3.1 Programmalijnen

Binnen het programma Stevige dijken is een onderscheid gemaakt in de volgende drie programmalijnen:

- Primaire waterkeringen;
- Regionale waterkeringen;
- Overige waterkeringen.

In de onderstaande paragrafen worden de resultaten per programmalijn weergegeven.

Primaire waterkeringen

Beleid

Het beleid, het beheerregister en de leggers zijn geactualiseerd. De veiligheidstoetsing voor primaire waterkeringen is afgerond en Delfland was medeopsteller van het nieuwe toetsinstrumentarium primaire keringen voor de vierde toetsronde (WTI 2017). Delfland is gestart met het integraal beïnvloeden van de Beleidslijn Kust en de Deltabeslissingen met daarbij bijzondere aandacht voor de motie Geurts (Plan Sluizen). De nieuwe normering is gehanteerd in de projecten Hoekse lijn en Blankenburgverbinding.

Delfland heeft een zorgplicht voor de waterveiligheid. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) ziet hierop toe. In 2015 is voor dit toezicht op de Zorgplicht een proef uitgevoerd met een nieuwe invulling hiervan, aan de hand van systeemgerichte reality-checks. De uitkomsten geven een beeld van een organisatie die goed kan plannen en uitvoeren; op het vlak van het vastleggen op papier van diverse processen is nog een slag te maken. Een verbeteringslag wordt gerealiseerd met het project gegevensbeheer. Op Europees niveau (EU-ROR) zijn de overstromingsrisicobeheerplannen van Nederland aan Brussel geleverd waarmee de eerste ronde officieel is afgesloten. Delfland participeerde in de voorbereiding van de landelijke toetsronde op basis van de nieuwe veiligheidsnormen, in het Landelijk Overleg Kust (LOK) en leverde een bijdrage aan de doorstart daarvan.

Regulier beheer

Langs de kust zijn de monitoring en natuurmaatregelen uitgevoerd. De Delflandse buitensluis is als gevolg van een onverwacht defect tijdelijk buiten bedrijf geweest.

Stand van zaken prestatie-indicator

In 2015 is na gedetailleerde toetsing 1.050 meter alsnog goedgekeurd door de ILT en de DGRW (Directoraat-Generaal Ruimte en Water). Van de primaire keringen is 99,9 % op orde. De streefwaarde was 100 %.

Regionale waterkeringen

Beleid

Het beleid, het beheerregister en de leggers zijn geactualiseerd. Delfland Algemeen Waterkering beleid, de beleidsregel veendijken, het ontwerpproces boezemkades en de Nota kaden en waterkeringvreemde elementen zijn geëvalueerd. Voor binnenstedelijke waterkeringen is een nieuwe aanpak vastgesteld waardoor kadeverbeteringsprojecten zoals onder andere in Maassluis nu sneller gerealiseerd kunnen worden. Voor het saneren van ongewenste objecten op/in/bij de waterkeringen is een verkenning uitgevoerd die als basis dient voor een op te stellen aanpak.

Toetsing

Als onderdeel van de tweede toetsronde regionale keringen heeft Delfland voortgang geboekt met de beoordeling van de kunstwerken en waterkerende constructies. Er is gestart met het nader onderzoek naar de keringen die in de eerste toetsronde geen veiligheidsoordeel hebben gekregen. De regionale keringen die niet aan de veiligheidsnorm voldoen zijn voorzien van een risicobeoordeling op basis waarvan de programmering van de benodigde verbeteringsprojecten is opgesteld.

De provincie Zuid-Holland heeft nog geen nieuwe leidraad voor regionale keringen vastgesteld. Vanuit risicobeheersing zijn alle kades die voor 2020 verbeterd moeten zijn, geanalyseerd en opnieuw geprioriteerd. Per traject is een nieuw hoogtebeeld, het actuele risico en daarmee ook de urgentie in beeld gebracht.

Kennis en innovatie

Als onderdeel van de Proevenverzameling Delfland zijn bodemgegevens geschikt gemaakt voor gebruik bij ontwerp en toetsing van waterkeringen. In het vakblad Geotechniek is hierover gepubliceerd.

Het onderzoek naar het gedrag van kaden is in 2015 voortgezet op onder andere het gevolg van bloemen en bomen op waterkeringen. De resultaten uit het onderzoek naar de invloed van vegetatie op de uitdroging van kades zijn gebruikt bij het toepassen van bloemen en de handreiking bomen op waterkeringen.

Er is actief geparticipeerd in toegepast onderzoek, zoals de bezwijkproef van een waterkering in de Leendert de Boerspolder (Hoogheemraadschap van Rijnland).

Regulier beheer

Er is 7,8 kilometer waterkering opgehoogd. Tijdens de droogteperiode zijn veel inspecties uitgevoerd waarbij bijzonderheden direct zijn verholpen.

Muskusrattenbeheer

Het muskusrattenbeheer is volgens de vastgestelde uitgangspunten uitgevoerd.

Bijzonderheden hebben zich niet voorgedaan.

In 2015 is besloten om de overeenkomst van gemene rekening Muskusrattenbeheer voor vier jaar te verlengen.

Stand van zaken prestatie-indicator

In 2015 zijn de laatste 2,8 kilometer risicovolle keringen verbeterd behoudens een traject van 50 meter op de grens van Maassluis en Vlaardingen. Hierdoor is 99,9 % van de risicovolle keringen op orde. De streefwaarde was 100 %. De doelstelling uit het WBP 4 was 34 kilometer te verbeteren.

Overige keringen

Beleid

De beleidsregel medegebruik is uitgebreid met overige keringen en zal in 2016 worden aangeboden. Op basis van een studie naar de compartimenteringskeringen is aan de Provincie Zuid-Holland voorgesteld om voor delen van de binnenwaterkeringen de status waterkering te laten vervallen, zoals voor een gedeelte van de Maasdijk. De Waterverordening Zuid-Holland is hierop door Gedeputeerde Staten (GS) aangepast.

Toetsing

Er is nog geen toetsingskader voor overige keringen. Om deze reden zijn alleen inspecties en geen toetsingen uitgevoerd. De actuele hoogte en risico's voor de overige keringen zijn in kaart gebracht. De meest risicovolle polderkaden hebben de status regionale kering gekregen.

Regulier beheer

In 2015 is 3,6 kilometer waterkering opgehoogd.

Stand van zaken prestatie-indicator

In 2015 hebben geen verbeterwerken plaatsgevonden.

3.3.2 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programma Stevige dijken per programmalijn (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
<i>Programmalijn</i>			
Primaire waterkeringen	3.039	3.134	3.151
Regionale waterkeringen	8.166	9.368	16.203
Overige waterkeringen	216	243	233
Saldo programma	11.420	12.745	19.588

Programma Stevige dijken (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
<i>Lasten</i>				
Directe kosten	4.109	5.309	12.168	5.084
Toegerekende salarissen	2.214	2.241	2.020	2.018
Rente en afschrijving	5.246	5.496	5.710	4.562
<i>Totaal lasten</i>	<i>11.568</i>	<i>13.045</i>	<i>19.898</i>	<i>11.663</i>
<i>Baten</i>				
Directe opbrengsten	148	300	310	140
<i>Totaal baten</i>	<i>148</i>	<i>300</i>	<i>310</i>	<i>140</i>
Saldo programma	11.420	12.745	19.588	11.523

Toelichting

Op dit programma is sprake van afgerond € 6,9 miljoen hogere directe kosten (verschil tussen begroting 2015 na wijziging en rekening 2015). Dit verschil betreft voornamelijk de volgende posten:

Lasten

De hogere lasten zijn voornamelijk het gevolg van de verantwoorde afkoopsom van € 7,6 miljoen voor het uittreden van Delfland uit de GR Grondwateronttrekking Delft Noord. De verenigde vergadering heeft op 19 december met deze afkoop ingestemd. Wel was nog sprake van een beschikbaar budget voor de kosten GR Delft Noord van € 0,5 miljoen waardoor per saldo sprake is van € 7,1 miljoen hogere lasten.

Voor het overige was sprake van lagere onderhoudskosten voor diverse keringen (€ 0,2 miljoen).

De minder toegerekende salarissen (€ 0,2 miljoen) betreffen vacatureruimte en een aantal gedetacheerde medewerkers.

De kapitaallasten primaire keringen zijn € 0,2 miljoen hoger. Dit betreft de geactiveerde HWBP bijdrage.

3.3.3 Investerings

Verloop investeringen 2015:

Investerings per Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Raming oorspronkelijke begroting 2015	Bijgestelde raming Burap	Bijgestelde raming Najaarsbrief	Realisatie in 2015
Stevige dijken	20,5	19,9	19,8	21,5

Toelichting

De afwijking van de realisatie over 2015 van € 1,6 miljoen ten opzichte van de raming in de Burap wordt veroorzaakt door meerdere bijstellingen in de projecten. Onderstaand zijn de bijstellingen vermeld groter dan € 0,2 miljoen.

Omschrijving investering	Bedrag (in € miljoen)	Toelichting
Kadeverbetering kade 31, polder Schieveen (701740)	+0,440	Doordat meer puin (stortsteen) in de ondergrond is aangetroffen dan verwacht is er vertraging opgetreden bij het slaan van de damwandplanken. Dit heeft geleid tot hogere kosten. Ook loopt de uitvoering sneller dan in de Burap werd aangenomen.
BGO Cluster 1 en 2 (Berkel) (701804)	+0,225	Als gevolg van een voorspoedig verloop van de werkzaamheden, is meer werk in 2015 uitgevoerd.
BGO Cluster 3 en 4 (701806)	+0,210	Ten tijde van de uitvoering bleek dat het ontwerp op enkele trajecten moest worden aangepast. Ook loopt de uitvoering sneller dan in de Burap werd aangenomen.
Vlaardinger Driesluizen (701816)	+0,225	Als gevolg van faillissement van de aannemer ten tijde van de aanbesteding was de verwachting dat er minder gerealiseerd kon worden in 2015. De uitvoering loopt sneller dan in de Burap werd aangenomen.
BGO Groene kades 2015 (701872)	+0,290	Als gevolg van een aanbestedingsnadeel vallen de kosten voor het bestek 2015 iets hoger uit. Ook loopt de uitvoering sneller dan in de Burap werd aangenomen.

Aanpassing krediet

Voor de uitvoering van het buitengewoon onderhoud aan de groene regionale en overige keringen is een bijstelling nodig geweest minder dan 10% van het ontwerp- en uitvoeringskrediet in verband met een aanbestedingsnadeel.

Nummer	Project	IP	Ontwerp- en Uitvoerings- krediet-oud	Ontwerp- en Uitvoerings-krediet- nieuw
701872	BGO gr. kades 2015	€ 950.000	€ 850.000	€ 885.000

De voortgangsrapportage over het buitengewoon onderhoud is opgenomen in hoofdstuk 5.8 Projecten Buitengewoon onderhoud.

3.3.4 Risico's

GR grondwateronttrekking Delft-Noord

Tussen burgemeester en wethouders van de gemeente Delft en dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap van Delfland, de beide deelnemers in de GR, zijn afspraken gemaakt over de vergoeding van Delfland aan de GR bij uittreding. Vanaf september 2015, nadat Delft een juridisch traject had ingezet, zijn met de gemeente Delft opnieuw gesprekken gevoerd over het uittreden van Delfland uit de GR. Onder tijdsdruk (1 januari 2016 is Delfland geen deelnemer meer in de GR) heeft het overleg geresulteerd in overeenstemming over onder meer de uittredingsvergoeding van Delfland van € 7,6 miljoen. De afspraken zijn vastgelegd in een afsprakenkader en later is dit afsprakenkader vertaald naar twee overeenkomsten. Het juridisch traject wordt, met het bereiken van de overeenstemming, door Delft niet vervolgd. Met het bereiken van de overeenstemming vervalt het risico.

Beleidsontwikkelingen

Er loopt een proces om te komen tot een normering van de overige keringen. Als deze normering is vastgesteld worden de overige keringen getoetst. Vervolgens wordt inzichtelijk of er een verbeteropgave ligt en of er risico's zijn die vragen om specifieke beheersmaatregelen. De financiële consequenties daarvan worden in de P&C-cyclus ingebracht.

Buitengewoon onderhoud regionale waterkeringen

Waar het gaat om het buitengewoon onderhoud bij kades met wegen wordt er afgestemd met de wegbeheerders (werk met werk maken). Dit vraagt capaciteit binnen de organisatie (zowel kwalitatief als kwantitatief). Als gevolg van onzekerheden over de beschikbare capaciteit op de lange termijn en vanwege de benodigde afstemming met de wegbeheerders zijn er risico's voor het halen van de planning en daarmee de uitgaven. Met de gemeenten wordt scherp onderhandeld over de kosten voor het buitengewoon onderhoud in die situaties waar een gemeente het werk uitvoert.

3.4 Programma D – Gezuiverd afvalwater

3.4.1 Programmalijnen

Binnen het programma Gezuiverd afvalwater is een onderscheid gemaakt in de volgende vier programmalijnen:

- Transporteren;
- Zuiveren;
- Doelmatigheid.
- Publieke private samenwerking (PPS)

De reguliere zuivering van afvalwater wordt weergegeven door drie programmalijnen: transporteren en zuiveren en publiek private samenwerking. De verschillende activiteiten die gericht zijn op besparingen, het verbeteren van de prestaties, de duurzaamheid en op innovatie vallen onder de programmalijn doelmatigheid.

In onderstaande paragrafen worden de resultaten per programmalijn weergegeven.

Programmalijn Transporteren

In 2015 is voor 100 % voldaan aan de gezamenlijk door Delfland en de gemeenten vastgestelde afnameverplichting. Daarmee is er geen afwijking met betrekking tot de doelstelling.

In de rapportageperiode is het transportstelsel doelmatig beheerd. Het transportstelsel is in stand gehouden door onderhoud en technisch beheer.

Prestatie-indicatoren:

Delfland voldoet voor 100% aan de met de gemeenten afgesproken afnameverplichting
Er is geen afwijking met betrekking tot de prestatie indicator.

De technische beschikbaarheid van het transport systeem, wordt door middel van een (meerjarig) onderhoudsplan en een onderhoud beheersysteem op een zo'n hoog mogelijk niveau gehouden. De technische beschikbaarheid benodigd om het transport proces te garanderen is 99 %.

Er is geen afwijking met betrekking tot de prestatie indicator.

Programmalijn Zuiveren

In 2015 hebben de prestaties 100 % voldaan aan de wettelijke eisen voor zuiveren en slibverwerking. Daarmee is er geen afwijking met betrekking tot de doelstelling.

In 2015 zijn de zuivering en slibverwerking doelmatig beheerd.

De installaties voor de zuivering en slibverwerking zijn in stand gehouden door onderhoud en technisch beheer

Prestatie-indicatoren:

Delfland voldoet voor 100 % aan de wettelijke eisen voor het zuiveren van afvalwater en het verwerken van zuiveringsslib.

Er is geen afwijking met betrekking tot de prestatie indicator.

De technische beschikbaarheid van het zuiveringsproces, wordt door middel van een (meerjarig) onderhoudsplan en een onderhoud beheersysteem op een zo hoog mogelijk niveau gehouden. De technische beschikbaarheid om het zuiveringsproces te garanderen is 99 %

Er is geen afwijking met betrekking tot de prestatie indicator.

Kentallen	Begroot 2015	Realisatie 2015
Behandeld afvalwater	135.000.000 m ³	131.579.887 m ³
Ontvangen vuilvracht als daggemiddelde (influent)	1.500.000 ve	1.587.476 ve
Rest ve's t.b.v. rijksheffing als daggemiddelde (effluent)	55.000 ve	51.780 ve
Verwijderingsrendement ve's	92,5%	93,6%
Verwijderingsrendement stikstof	79%	80,4%
Verwijderingsrendement fosfaat	75,5%	77,7%
Elektriciteitsverbruik zuiveringen	53.000.000 kWh	50.436.735 kWh
Elektriciteitsproductie	22.000.000 kWh	27.765.366 kWh
Afgevoerd ontwaterd slib	85.500 ton	80.335 ton
Gemid.droogstofgehalte slibontwatering	21,4%	22,5%

In 2015 is er 142.608.751 m³ van het verwachte jaartotaal van 150.000.000 m³ afvalwater door de rioolgemalen verpompt. Voor de rioolgemalen is 9.925.164 kWh elektriciteit verbruikt van het geschatte jaartotaal van 10.500.000 kWh. Het onderhoud aan het transportstelsel is conform het onderhoudsplan uitgevoerd.

Het verschil tussen verpompte hoeveelheid afvalwater en de gezuiverde hoeveelheid afvalwater is als volgt te verklaren: het afvalwater gaat soms via tussengemalen naar een eindgemaal. Dit eindgemaal pompt het water vervolgens weer naar de zuivering. Het komt voor dat eenzelfde hoeveelheid afvalwater meerdere keren verpompt wordt (ondermeer vanwege de lange afstanden). De hoeveelheid behandeld afvalwater op de zuivering is enkel afkomstig van de eindrioolgemalen.

De afname in de hoeveelheid afgevoerd ontwaterd slib is gerealiseerd door een betere slibontwatering in regio noord.

Door stabielere procesvoering van de sliblijn op de verschillende zuiveringen is de biogasproductie en de daaruit geproduceerde hoeveelheid elektriciteit de laatste jaren structureel toegenomen.

Vervanging slibontwatering AWZI Nieuwe Waterweg

De nieuwe slibontwateringscentrifuge is in 2014 in bedrijf genomen.

De prestaties van de centrifuge waren nog onbevredigend. In de nazorgfase zijn hier verbeteringen gezocht en gevonden. De laatste aanpassingen worden in het komende jaar gerealiseerd.

Programmalijn Doelmatigheid

In 2015 heeft deze programmalijn zich gericht op activiteiten die verbeteringen kunnen brengen in de gehele afvalwaterketen (inzameling, transport en zuivering van afvalwater) door innovatie/optimalisatie, duurzaamheid en samenwerking in de afvalwaterketen.

Op basis van resultaten uit de projecten van RoSA en NAD is de samenwerking geëvalueerd en geactualiseerd en zijn vervolgactiviteiten en maatregelen benoemd om de doelen te bereiken.

Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD)

De samenwerking in NAD is geëvalueerd en er is een Strategisch Ketenplan vastgesteld met doelen voor de lange en middellange termijn. Dit Strategisch Ketenplan is vastgesteld inde VV d.d. 17 december 2015. Op basis daarvan is een uitvoeringsprogramma 2016-2018 opgesteld en vastgesteld in D&H d.d. 24 november 2015.

Rotterdamse Samenwerking Afvalwaterketen (RoSA)

Er heeft een evaluatie plaatsgevonden op basis van de resultaten van de uitgevoerde projecten binnen RoSA. Daarnaast is een langetermijnvisie en strategie opgesteld. Op basis daarvan wordt een uitvoeringsagenda voor de periode 2016-2020 opgesteld. Besluitvorming vindt plaats in het voorjaar van 2016.

Delfland en het Hoogheemraadschap van Rijnland onderzoeken mogelijkheden tot intensievere samenwerking

In 2015 is de voortgang op het proces samenwerking Delfland-Rijnland vertraagd. De prioriteiten bij beide waterschappen op het gebied van zuiveringsbeheer lagen bij andere interne projecten. Het algemeen bestuur van Rijnland komt eind 2016 met een positiebepaling met betrekking tot het zuiveringsbeheer, samenwerking met Delfland is daaraan gekoppeld. De verwachting is dat in 2016 vervolgstappen in beeld zijn gebracht en dat eventuele besluitvorming over al dan niet intensievere samenwerking tussen de twee schappen eind 2016 kan plaatsvinden.

Met alle gemeenten zijn er actuele afspraken over de afnameverplichting

De actuele afspraken over de afnameverplichting zijn in brieven aan de gemeenten vastgelegd in 2013. In 2015 is gestart met een actualisatie die in 2016 wordt afgerond en afgestemd met de gemeenten.

Er worden innovatie-, optimalisatie- en onderzoeksprojecten uitgevoerd op het gebied van energie en grondstoffen uit afvalwater en hergebruik van effluent op basis van het kennis- en innovatieprogramma van Delfland en het samenwerkingsprogramma van Delfland en Delfluent.

De volgende projecten zijn opgestart of in uitvoering:

- Onderzoek naar herontwerp van AWZI Harnaschpolder naar een korrelslibuivering (Nereda).
- Quick scan Centrale zuivering bestrijdingsmiddelen op AWZI Nieuwe Waterweg.
- Warmterivier: terugwinning van warmte uit het effluent bij AWZI Houtrust.
- RINEW: zuivering van ruw afvalwater met behulp van keramische nanofiltratie. Dit onderzoek wordt uitgevoerd bij het restaurant Uit Je Eigen Stad (UJES).
- Delft Blue Innovations: opening van een pilothal voor technisch onderzoek op AWZI Harnaschpolder.
- Schone Maaswaterketen: participatie in een Stowa/project, extra nabehandeling van effluent met behulp van poederkooldosering aan het actief/slibsysteem.
- Participatie in werkgroepen van het landelijk Netwerk Energie- en Grondstoffenfabriek ondermeer werkgroep nutriënten en werkgroep verkenners nieuwe stoffen.
- Waterharmonica: het Kwaliteitsprogramma, verbonden met de Blankenburgtunnel, is op 24 september door de VV goedgekeurd en vervolgens ondertekend. Hiermee is de Waterharmonica een project geworden. De voorbereidingen zijn begonnen. Enkele projectwerkzaamheden zijn gestart in 2015. Dit gaat om verkennend bodemonderzoek, opstellen van schetsen en om afspraken over de inpassing van de Natuurcompensatie in de Waterharmonica. De natuurcompensatie is onderdeel van het Tracébesluit Blankenburgtunnel.
- Pilot zoetwaterfabriek: in 2015 is er gewerkt aan de exacte pilotconfiguratie en een betere onderbouwing van de kostenraming. Hierbij zijn offertes opgevraagd en zijn alle onderdelen die nodig zijn voor de pilot beschreven en geraamd. Ook is op basis van de eerste monsters van het effluent van AWZI De Groote Lucht en de richtlijnen voor microverontreinigingen een analysepakket bepaald. De verwachting is dat de installatie voor de pilot zoetwaterfabriek in de zomer van 2016 operationeel is.

Prestatie-indicatoren:

Programma RoSA is geactualiseerd op basis van evaluatie en nieuwe inzichten

In concept gereed, besluitvorming in voorjaar 2016.

Programma NAD is geactualiseerd op basis van evaluatie en nieuwe inzichten
Er is geen afwijking met betrekking tot de prestatie indicator.

Voor elke zuivering is er een verkenning gereed naar de wijze waarop in de periode 2016-2027 de ketens voor water, energie en grondstoffen kunnen worden gesloten. Dit vormt input voor uitvoeringsprogramma WBP5.

Deze is nog niet gereed. Verkenning heeft voornamelijk plaatsgevonden in de vorm van (pilot)-projecten en onderzoeken. In het uitvoeringsprogramma WBP5 is vastgelegd dat in 2016 een strategie wordt opgesteld voor de integrale thema's kringloopsluiting en zelfvoorzienendheid. Hierin zal ook de verkenning worden meegenomen en afgerond.

Afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming in 2014, worden in 2015 tussen de hoogheemraadschappen Delfland en Rijnland na positieve onderzoeksresultaten. Afspraken gemaakt over structurele samenwerking om de doelmatigheid en duurzaamheid te vergroten.

Prestatie-indicator is vertraagd. Er heeft nog geen onderzoek kunnen plaatsvinden en er zijn nog geen afspraken gemaakt in 2015.

Voor 100 % van de geleverde rioleringsplannen is door Delfland, binnen de vastgestelde wettelijke termijnen, integraal advies geleverd op basis van actueel afvalwaterketenbeleid.

Er is door Delfland binnen de gestelde termijnen advies geleverd in 45 rioleringsplannen. Het proces van actualisatie van het afvalwaterketenbeleid vraagt om extra tijd voor samenwerking met gemeenten en samenspel met bestuur, waardoor actualisatie doorloopt in 2016.

Programmalijn Publieke private Samenwerking (PPS)

In 2015 hebben de prestaties 100 % voldaan aan de wettelijke eisen voor zuiveren en slibverwerking en is voldaan aan de samen met de gemeenten vastgestelde afnameverplichting. Daarmee is er geen afwijking met betrekking tot de doelstelling.

Het PPS-contract is middels toezicht en controle op afstand beheerd. Investerings in het transportstelsel AHR zijn uitgevoerd.

Prestatie-indicatoren:

De mate waarin wordt voldaan aan alle wettelijke eisen op het gebied van zuiveren van afvalwater, verwerken van zuiveringsslib en voldoen aan de afnameverplichting die met de gemeenten zijn overeengekomen.

Er is geen afwijking met betrekking tot de prestatie indicator. Voor de kengetallen zie de programmalijn Transporteren en Zuiveren.

In 2015 wordt voor 100 % voldaan aan de wettelijke eisen

Er is geen afwijking met betrekking tot de prestatie indicator.

In 2015 wordt het project AHR T&T verder uitgevoerd

De concept toekomstagenda is in het vierde kwartaal van 2015 ter informatie met het college gedeeld en over de financiële herstructurering is het college eind september geïnformeerd. Hiermee is het project Afvalwaterketen Haagse Regio Toekomstbestendig en Transparant (AHR T&T) afgerond.

3.4.2 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programma Gezuiverd afvalwater per programmalijn (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
Transporteren	4.312	4.328	4.383
Zuiveren	14.565	14.557	14.334
Doelmatigheid	1.586	1.586	1.312
Publiek Private Samenwerking	83.744	81.878	81.986
Saldo programma	104.207	102.349	102.015

Programma Gezuiverd afvalwater (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
<i>Lasten</i>				
Directe kosten	85.819	83.916	83.554	86.104
Toegerekende salarissen	3.585	3.585	3.529	3.791
Rente en afschrijving	35.971	35.921	35.946	38.144
<i>Totaal lasten</i>	<i>125.375</i>	<i>123.422</i>	<i>123.028</i>	<i>128.038</i>
<i>Baten</i>				
Directe opbrengsten	21.168	21.073	21.013	21.335
<i>Totaal baten</i>	<i>21.168</i>	<i>21.073</i>	<i>21.013</i>	<i>21.335</i>
Saldo programma	104.207	102.349	102.015	106.703

Toelichting

Bij dit programma zijn de lasten per saldo circa € 0,3 miljoen lager dan de bijgestelde begroting. (verschil tussen begroting 2015 na wijziging en rekening 2015). De verschillen worden veroorzaakt door de volgende posten:

Lasten

Lagere kosten (€ 0,6 miljoen)

- Lager kosten rijksheffing als gevolg van een beter zuiveringsrendement en minder geloosd afvalwater door DSM van € 0,3 miljoen;
- Minder aardgas verbruik als gevolg van het plaatsen van een nieuwe kleinere WKK op AZWI Nieuwe Waterweg. Daarnaast is de aardgasprijs lager dan verwacht. Hierdoor is sprake van lagere kosten € 0,1 miljoen;
- Lagere energiekosten door gunstige elektriciteitsprijs, hierdoor zijn de exploitatiekosten € 0,1 miljoen lager dan begroot.
- Diverse overige kosten die in totaal € 0,1 miljoen lager zijn uitgevallen.

Hogere kosten (€ 0,3 miljoen)

- Als gevolg van de slib en EDL reconciliatie (EDL = Effluent Discharge Levy) met Delfluent door betere zuiveringsprestaties van Delfluent zijn de kosten € 0,3 miljoen hoger dan begroot.

3.4.3 Investerings

Verloop investeringen 2015

Investerings per Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Raming oorspronkelijke begroting 2015	Bijgestelde raming Burap	Bijgestelde raming Najaarsbrief	Realisatie in 2015
Gezuiverd afvalwater	2,2	1,1	0,4	0,8

Toelichting

De afwijking van de werkelijke realisatie over 2015 ten opzichte van de raming in de Burap betreft de volgende investeringen:

De uitgaven ten behoeve van de ozoninstallatie (€ 0,3 miljoen) waren gepland voor 2015 maar zijn doorgeschoven naar 2016. Verder is voor OAS de Groote Lucht voor de jaarschijf 2015 € 0,1 miljoen meer uitgeven en voor gemaal Scheveningen € 0,1 miljoen minder.

Doelmatigheid

Optimalisatie Afvalwater Systeem De Groote Lucht (OAS DGL)

Dit project wordt uitgevoerd in samenwerking met gemeenten en Rijkswaterstaat Zuid-Holland. De projecten zijn voornamelijk door de gemeenten uitgevoerd. Het investeringsproject is eind 2015 afgesloten. Binnen de OAS-samenwerking is nog budget beschikbaar. Dit wordt overgebracht naar een vervolgproject, dat loopt van 2016 – 2020. De verenigde vergadering heeft op 17 december 2015 een besluit genomen over dit vervolgproject (fase 3). Per saldo is voor het totale project € 0,2 miljoen meer gerealiseerd dan het beschikbare krediet. Deze meerkosten komen voort uit de opgevoerde rentekosten vanuit de financieringsmethodiek zoals door Delfland aangehouden.

Het samenwerkingsverband OAS De Groote Lucht bestaat uit zeven ketenpartners: gemeenten Maassluis, Midden-Delfland, Schiedam, Vlaardingen en Westland, Delfland en Rijkswaterstaat Zuid/Holland. Sinds 2008 wordt structureel samengewerkt om de werking van de afvalwaterketen te verbeteren.

In 2008 is binnen de zuiveringskring De Groote Lucht een inventarisatie uitgevoerd van maatregelen die de ketenpartners moesten nemen om te voldoen aan wettelijke verplichtingen. Hierbij is voor bijna € 36 miljoen aan maatregelen ingebracht, waarbij een besparing van € 10 miljoen mogelijk was door maatregelen te combineren of bij een andere partner te leggen. Vervolgens is bestuurlijk afgesproken dat de besparing niet als bezuiniging geboekt wordt, maar als impuls wordt gebruikt om op afvalwater systeemniveau verbeteringen te realiseren. De netto kosten van de OAS zijn hierbij nul.

Voor de OAS is € 11,0 miljoen beschikbaar gekomen, gebaseerd op de vermeden investeringen. De financiers zijn Delfland (€ 7,8 miljoen), gemeente Schiedam (€ 2,1 miljoen), Midden-Delfland (€ 0,3 miljoen) en de gemeente Westland (€ 0,8 miljoen).

Door een bufferbassin in De Lier te bouwen, en door aanpassingen aan het afvalwatertransportsysteem, bedoeld voor inzameling en transport van glastuinbouwwater, onder meer aanleg van rioolgemaal Perdik en Zijtwende, beide in De Lier, is voorkomen dat de transportleiding De Lier – Maasland – Maassluis – Vlaardingen, in totaal circa 15 kilometerlang, in capaciteit vergroot moest worden. Hiermee is ook een effectieve scheiding in de inzameling tussen huishoudelijk afvalwater en glastuinbouwwater gerealiseerd.

Door tijdelijke inzet van het zandfilter op De Groote Lucht is voorkomen dat Schiedam dure bergbezinkbassins moest bouwen. Schiedam heeft hiermee de tijd gekregen om duurzame structurele maatregelen te nemen, zoals afkoppelen en terugdringen van rioolvreemd water.

Ten opzichte van de referentiesituatie heeft de OAS de volgende extra's opgeleverd:

- Er is in 2011 een publiekscampagne geïnitieerd rondom goed rioolgebruik. Door een handelingsperspectief te bieden, zijn burgers aangespoord om minder vezeldoekjes, vet en chemicaliën op het riool te lozen. Deze campagne heeft geleid tot 15% minder pompstoringen bij Delfland. De campagne is landelijk overgenomen.
- Sinds 2014 wordt gezamenlijk nagedacht over een meet- en monitoringprogramma, waarmee alle organisaties meer inzicht willen krijgen in

- de daadwerkelijke werking van het afvalwatertransportsysteem. Deze benadering is mogelijk omdat alle partijen hun belangen scherp in beeld hebben.
- Sinds 2012 draagt de OAS bij in de ontwikkeling van 3Di, een nieuwe manier van modelleren van waterbewegingen. Dank zij de inzet van de OAS is het nu ook mogelijk om de riolering in het model te combineren met modellen van het watersysteem.

Door de visitatiecommissie water is de samenwerking OAS De Groote Lucht benoemd als een succesvol samenwerkingsverband, geheel in lijn met de doelstellingen van het Bestuurs Akkoord Water. Het continueren van de OAS DGL wordt dan ook als doelmatige maatregel gezien naast de samenwerking binnen Netwerk Afvalwaterketen Delfland.

Programmalijn PPS

Rioolgemaal Scheveningen

Dit is het laatste nieuwe gemaal in het transportstelsel AHR. Het gemaal is in 2015 opgeleverd. Er zijn enkele restpunten, deze worden in de nazorgfase afgehandeld.

3.4.4 Risico's

OZB Harnaschpolder

Aanslagen onroerendezaakbelasting voor de AWZI Harnaschpolder. Op 5 november 2013 heeft de rechtbank uitspraak gedaan. Delfland is in volle omvang in het gelijk gesteld. De gemeente heeft na deze uitspraak hoger beroep ingesteld bij het Gerechtshof. Op 3 september 2014 heeft het hoger beroep gediend. Op 13 mei is er uitspraak gedaan door het Gerechtshof. De gemeente is in het ongelijk gesteld waar het de beheer- kwestie betreft. Oftewel het feit dat Delfland voor de uitvoering van zijn wettelijke taak tot afvalwaterzuivering een private partij heeft ingeschakeld neemt niet weg dat de uitvoering van deze wettelijke taak ook voor wat betreft de toepassing van de OZB-waarderingsregels onder publiekrechtelijke verantwoordelijkheid van Delfland is blijven plaatsvinden.

Het Gerechtshof heeft echter de visie van de gemeente gedeeld dat de AWZI niet in zijn geheel onder de vrijstelling valt, maar dat dit voor elk onderdeel afzonderlijk moet worden beoordeeld. Oftewel acht het Hof de "onderdelenbenadering" van toepassing waarbij de door het Hof gehanteerde grondslagwaarde aanzienlijk lager uitvalt dan hetgeen de gemeente had gewild. Dit schept een aanzienlijk precedent voor alle waterschappen reden waarom er ook met de Unie van Waterschappen gesproken is. Dijkgraaf en hoogheemraden hebben besloten cassatie aan te tekenen tegen deze hofuitspraak. Het dossier is in handen gesteld van de procureur-generaal bij de Hoge Raad voor het nemen van een conclusie, deze zal uiterlijk 29 april 2016 worden toegezonden.

Verleggen persleidingen

Delfland heeft tientallen kilometers persleiding in beheer. In de meeste gevallen is Delfland niet de eigenaar van de grond waarin deze persleidingen liggen. Er bestaat dan het risico dat de grondeigenaar Delfland zal verzoeken de persleiding te verleggen. Om dit risico in de toekomst te beperken moeten voor persleidingen waarvoor dat nog niet is gebeurd, overeenkomsten worden gesloten met de grondeigenaar. Dit kan door bijvoorbeeld het vestigen van een recht van opstal. Begonnen is met het bepalen van de kosten voor het vestigen van een opstalrecht over de gehele lengte bij de transportleiding vanuit Schiedam naar De Groote Lucht. Dit gehele leidingtracé is circa 7.500 meter waarvan circa 5.500 meter niet in eigendom is bij Delfland maar bij twaalf andere perceel eigenaren.

De totaalkosten voor deze leiding bedragen bij een leidingstrook van 10 meter breed ongeveer € 255.000 en bij een leidingstrook van 6 meter breed ongeveer € 180.000. Deze bedragen kunnen hoger worden indien grondeigenaren geen genoegen nemen met de vergoeding volgens de Gasunie-LTO regeling.

Bij extrapolatie van de gegevens van de leiding uit Schiedam naar geheel Delfland kunnen de totale (eenmalige) kosten voor het vestigen van opstalrechten uiteenlopen van € 2,5 tot € 3,8 miljoen afhankelijk van de breedte van de leidingstrook. De nauwkeurigere inschatting van de totale kosten is nagenoeg gereed en zal onderdeel zijn van een bestuurlijk voorstel dat in 2016 wordt voorgelegd voor besluitvorming.

Nooduitlaat effluentstelsel

Het effluent van de AWZI Harnaschpolder wordt via twee effluentleidingen en via twee tracés afgevoerd naar het effluentgemaal op AWZI Houtrust. Er is op dit systeem geen nooduitlaat aanwezig. Op het terrein van AWZI Houtrust lopen de leidingen over enkele honderden meters direct naast elkaar. In het geval van een calamiteit kunnen beide leidingen beschadigen en moeten wellicht buiten gebruik gesteld worden. De kans hierop is klein, maar de gevolgen voor imago, ecologie en gemeentelijke rioolstelsels zijn aanzienlijk. Om dit risico te verkleinen kan de aanleg van een nooduitlaat nabij de AWZI Harnaschpolder uitkomst bieden. Deze nooduitlaat kan mogelijk ook gebruikt worden voor inlaat van effluent voor peilhandhaving en waterkwaliteitsverbetering. Dit vergroot de redundantie van de zoetwatervoorziening. Tot een nooduitlaat is gerealiseerd blijft het risico bestaan en wordt het risico beheerst door adequaat onderhoud en een voldoende toegeruste calamiteitenorganisatie.

Vergoeding aan Delfluent

Meevallende indices hebben in de afgelopen jaren geleid tot minder uitgaven voor de vergoeding aan Delfluent dan bij de begroting werd aangenomen. De vergoeding wordt mede bepaald door de werkelijke prestaties van Delfluent en het verloop van een aantal indices. Het risico is dat de definitieve indices hoger of lager uitvallen dan voorzien. Dit kan leiden tot een over- of onderschrijding van de begroting. Delfland beoordeelt en maakt periodiek melding van dit risico aan de hand van de voortgang van de prestaties, de werkelijke ontwikkeling van de indexcijfers en de bijgestelde prognoses van Delfluent. Dit is een risico dat zowel positief (toch een nog lagere vergoeding) als negatief (een hogere vergoeding) kan uitvallen.

Pompcapaciteit gemaal Morsestraat

Bij het gerenoveerde gemaal Morsestraat is een probleem geconstateerd met de capaciteit van de pompen. Er is uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar de oorzaken en mogelijke oplossingen. Door de pompleverancier is een oplossing aangedragen. Als deze is doorgevoerd en een positief resultaat geeft kan dit risico vervallen.

3.5 Programma E – Instrumenten

3.5.1 Programmalijnen

De doelstelling van het programma Instrumenten is de doelmatige en effectieve ontwikkeling, inzet en uitvoering van (een mix van) instrumenten om de inhoudelijke programmadoelen te bereiken en wettelijke taken uit te voeren.

Binnen het programma instrumenten is een onderscheid gemaakt in de volgende vier programmalijnen:

- Gebiedsgericht samenwerken
- Regulering en toezicht
- Communicatie
- Digitale dienstverlening.

In onderstaande paragrafen worden de resultaten per programmalijn weergegeven.

Gebiedsgericht samenwerken

Bijna de helft van de uitvoeringsprogramma's op basis van waterplannen is nog actueel (47 %) en voor een ander deel is de actualisatie gestart (40 %). Delfland is met deze gemeenten in gesprek over hun ideeën en voorstellen. In twee gemeenten (Vlaardingen en Midden-Delfland) wordt nog niet gewerkt aan actualisatie (13 %), omdat deze gemeenten aangaven, dat urgentie of capaciteit ontbrak.

Daar waar vanuit Planvorming is gewerkt aan inhoudelijke resultaten, zijn deze verantwoord in de betreffende programma's. De resultaten binnen het programma Instrumenten zijn conform gerealiseerd. Wel was de (doorloop)tijd van een aantal planvormingsprocessen langer dan verwacht als gevolg van externe omstandigheden (bijvoorbeeld het langer duren van uitwerking en onderhandelingen) en interne knelpunten (bijvoorbeeld minder beschikbare capaciteit als gevolg van ziekte).

Er is inbreng geleverd in een aantal complexe plannen van derden om het belang van Delfland te borgen. De belangrijkste zijn A4, Blankenburgverbinding, Hoekse Lijn en A13/A16. Daarnaast is in kader van complexe plannen van derden een verkenning opgestart naar de voorgenomen gaswinning van de NAM.

Er hebben twee bestuurlijke watertafels plaatsgevonden (juni en december). Op de Watertafel stemmen de bestuurders de gewenste gezamenlijke richting af, eventueel gevolgd door formele besluitvorming in de eigen besturen. Nagenoeg alle genodigden nemen ook deel.

Beleidsagenda actueel

De beleidsonderwerpen voor 2016 zijn geïnventariseerd.

Beleidshuis

Een doel in het nieuwe Waterbeheerplan (WBP) is te komen tot integraal beleid. Hierin past de ontwikkeling van het beleidshuis: een gedeeld beeld over hoe het beleid van Delfland is opgebouwd, wat moet leiden tot meer uniformiteit, meer integraliteit en betere afstemming van beleidsonderwerpen. Er is een raamwerk uitgewerkt aan de hand van pilots gekoppeld aan lopende beleidstrajecten.

Watertoets

Alle 480 aanvragen voor een watertoets zijn binnen de termijnen afgehandeld. De digitale dienstverlening rond de watertoets is verder verbeterd, onder andere door de 'watersleutel' voor voorkomen van wateroverlast (een rekentool die helpt om te bepalen hoeveel waterberging moet worden gecompenseerd). Vormgeven van zaakgericht werken bij watertoets is gestart

Regulering en toezicht

Regulering

De cumulatieve stand van de aanvragen om vergunning afgehandeld binnen de geldende termijn is 84 %.

De cumulatieve stand van de meldingen afgehandeld binnen de geldende richtlijn/termijn is 77 %.

De realisatie voor vergunningen en meldingen ligt daarmee onder de prestatie-indicator van 90 % afgehandeld binnen de wettelijke doorlooptijd. Dit heeft overigens niet geleid tot verzoeken tot dwangsom als gevolg van het niet tijdig beslissen op ontvangen aanvragen.

Het niet halen van de prestatie-indicator heeft er mee te maken dat de omschakeling in de tweede helft van het jaar naar zaakgericht werken en de daarmee samenhangende verandering in werkprocessen enkele onvoorziene gevolgen had die in overleg met de leverancier opgelost moesten worden. De daardoor ontstane vertraging in de afhandeling van de vergunningen en meldingen ten opzichte van de prestatie-indicator kon niet meer worden ingelopen.

De meest urgente knelpunten zijn opgelost en er worden continue verbeteringen in de werkprocessen doorgevoerd door de inzet van LEAN-management waarvan een efficiëntere afhandeling van meldingen onderdeel is.

De prestatie-indicator voor aanvragen waarvoor toestemming op grond van de Keur nodig is en die worden afgedaan met een melding is 36%. De prestatie is daarmee hoger dan de afgesproken norm van 25 %. De trend tot dusver is geweest dat werd voldaan aan de prestatie-indicator.

Toeziht

De speerpuntactiviteiten uit het uitvoeringsprogramma Toeziht en Handhaving zijn nagenoeg geheel gerealiseerd. Het project "gebiedsgericht monitoren en handhaven" is niet alleen conform planning uitgevoerd, maar ook geprofessionaliseerd van een pilot naar een volwassen resultaatgerichte structuur. Verder is de doorontwikkeling van de schouw zowel qua uitvoering als digitalisering succesvol geïmplementeerd.

Het bebordingsplan inzake het nautisch beheer is gereed, de locaties zijn geïnventariseerd en de opdrachten tot productie en plaatsing van de borden zijn verstrekt. Hiermee vergroot Delfland zijn zichtbaarheid.

Het traject met betrekking tot de overeenkomst vaarwegbeheer met de provincie is afgerond. Er is duidelijkheid over de wijze waarop brughogten en vaarwegprofielen worden geborgd.

Er is een overlegstructuur met de medeoverheden gerealiseerd om beleid en regels af te stemmen.

Communicatie

Het percentage van artikelen in de media over Delfland is het afgelopen jaar gestegen naar 80 % (prestatie-indicator was 55 %). Er waren veel artikelen over de kwijtschelding van de zuiveringsheffing; daar zat de kernboodschap wel in, maar de toonzetting was overwegend negatief. Er is een dagelijkse webcare op alle media ingesteld van 8 uur 's morgens tot 8 uur 's avonds. Daarnaast stond 2015 in het teken van de campagne voor de waterschapsverkiezingen en het introduceren van een nieuwe website. Deze projecten zijn voorspoedig verlopen. Ten slotte is dit jaar ondermeer een nieuw intranet ontwikkeld en ingevoerd, gekoppeld aan het samenwerkingsportaal. Hiermee is de basis gelegd waarmee iedere medewerker in de toekomst zelf gemakkelijker informatie en kennis kan uitwisselen met collega's.

Digitale dienstverlening

Diverse 3Di-poldermodellen zijn getest en verbeterd. Medewerkers zijn extern opgeleid om te werken met 3Di. 3Di is ingezet in het traject Verkenning Calamiteitenberging Westland (voorheen 'Poelzone') en in planvorming vanuit watersysteemanalyses (WSA's). Ook is verkend hoe 3Di ingezet kan worden in de calamiteitenorganisatie en is

de meerwaarde van datamining verkend voor verbetering van 3Di-modellen. 3Di is toegepast in minstens vijf projecten, waarmee het resultaat is behaald.

Op het gebied van gegevensbeheer is een systeem voor de borging van de kwaliteit van gegevens ingevoerd. Het inwinnen van gegevens wordt cyclisch gepland, plannen worden getoetst en de tijdige en juiste uitvoering wordt gemonitord. Alle nieuwe gegevens worden centraal aangeleverd verwerkt en voor alle gebruikers beschikbaar gemaakt. Deze sturing is gebaseerd op een gestructureerde planning, uitvoering en rapportage van gegevensinwinning en gegevensgebruik, te vergelijken met de P&C-cyclus.

Voor wat betreft e-dienstverlening is begin april de nieuwe website live-gegaan, gevolgd door de opening van het Klant contact centrum (KCC). Tegelijkertijd zijn de relevante zaaktypen (klantcontacten) in productie genomen. In de zomer is het nieuwe intranet live gegaan tezamen met het samenwerkingsportaal en de nieuwe zoekmachine. Als laatste zijn medio oktober de resterende zaaktypen voor de sector Waterbeheer live gegaan. Vanwege capaciteitsproblemen is de implementatie van de servicenormen voor de tweede en derde lijn (mid office en back office) over de jaargrens geschoven.

3.5.2 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programma Instrumenten per programmalijn (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
Gebiedsgericht samenwerken	2.238	2.238	2.170
Regulering en toezicht	5.364	5.093	4.332
Communicatie	1.351	1.366	1.313
Digitale dienstverlening	842	1.076	905
Saldo programma	9.795	9.772	8.720

Programma Instrumenten (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
<i>Lasten</i>				
Directe kosten	2.048	2.038	1.706	1.593
Toegerekende salarissen	7.876	7.864	7.205	7.082
Rente en afschrijving	39	39	39	58
<i>Totaal lasten</i>	<i>9.963</i>	<i>9.941</i>	<i>8.950</i>	<i>8.733</i>
<i>Baten</i>				
Directe opbrengsten	168	168	230	364
<i>Totaal baten</i>	<i>168</i>	<i>168</i>	<i>230</i>	<i>364</i>
Saldo programma	9.795	9.772	8.720	8.369

Toelichting

Op dit programma is in totaal sprake van € 1,0 miljoen lagere lasten en € 0,1 miljoen hogere baten (verschil tussen begroting 2015 na wijziging en rekening 2015). Dit verschil betreft de volgende posten:

Lasten

- Lagere toegerekende salarissen (€ 0,6 miljoen) door een lagere werkelijke bezetting ten opzichte van de raming in de begroting.

- Lagere kosten voor ruimtelijke plannen/ waterplannen doordat een aantal planvormingsprocessen meer doorlooptijd vraagt dan werd verwacht (€ 0,1 miljoen).
- Lagere kosten voor het opstellen van het bebodingsplan en schouwkosten (€ 0,1 miljoen).
- Lagere kosten voor Corporate communicatie doordat veel corporate communicatie is gedaan rondom de verkiezingen. (€ 0,1 miljoen)
- Lagere kosten voor het zaaksysteem door een voordeligere aanbesteding van de jaarlijkse onderhoudskosten (€ 0,1 miljoen)

Baten

De hogere baten betreffen niet geraamde subsidies en opgelegde geïnde dwangsommen.

3.5.3 Investerings

Verloop investeringen 2015

Investerings per Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Raming oorspronkelijke begroting 2015	Bijgestelde raming Burap1	Bijgestelde raming Najaarsbrief	Realisatie in 2015
Instrumenten	0,1	0,1	0,1	0,1

Toelichting

De uitgaven voor het project e-dienstverlening zijn conform budget.

3.5.4 Risico's

Verwevenheid met de omgeving

Het risico ten aanzien van verwevenheid met de omgeving is toegenomen. Bij ruimtelijke plannen kost een aantal processen meer tijd dan verwacht door de noodzaak van extra afstemming door nieuwe ontwikkelingen, onderhandelingen die langer duren, extra aandacht voor de omgeving etc. Het gaat hier grotendeels om projecten waar Delfland geen initiatiefnemer is, zoals de bochtafsnijding de Schie, maar ook de A4, Blankenburgertunnel en de Hoekse lijn. Ook omgevingsmanagement bij kade-ophogingen kost meer tijd dan verwacht. Dit wordt opgevangen door nieuwe opdrachten later op te starten of door inzet van de "flexibele schil". De eventuele gevolgen zijn verwerkt in de rapportages van de inhoudelijke doelen. Daarnaast is de economie duidelijk aan het aantrekken, waardoor meer initiatieven voor ruimtelijke ontwikkelingen door externe partijen worden genomen. Dit vraagt meer tijd om mogelijkheden voor Delfland te verkennen. Zo is in kader van complexe plannen gestart met de verkenning van de voorgenomen gasboring van de NAM. Dit heeft in 2015 nog geen gevolgen gehad voor de doelrealisatie maar kan in 2016 mogelijk knelpunten opleveren. Hierover zal in 2016 in de Burap worden aangegeven of en in welke mate ze zijn opgetreden en welke beheermaatregelen nodig zijn.

Het Nieuwe Water

Met betrekking tot het IOPW heeft het college van Delfland op 26 mei 2015 besloten over de aanpassing van de governance en een andere invulling van de rol van Delfland in het IOPW c.q. de Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland CV (ONW). Definitieve besluitvorming hierover heeft plaatsgevonden in de VV van 2 juli 2015. De nadere uitwerking van deze besluiten vindt momenteel plaats. Definitieve afronding van de aanpassing van de governance vindt naar verwachting in 2016 plaats. Tot aan het opheffen van de ONW (2030) blijft Delfland betrokken partij, maar heeft hier als 'stille vennoot' geen zeggenschap meer in.

3.6 Programma F – Organisatie

3.6.1 Programmalijnen

Binnen het programma Organisatie is een onderscheid gemaakt in de volgende drie programmalijnen:

- Sturing;
- Organisatieontwikkeling;
- Ondersteunende producten.

Sturing

Doorlichting werkprocessen

In mei 2015 is het voorstel tot doorlichting van werkprocessen door het Delflands Managementteam (DMT) akkoord bevonden. Daarmee is het project van de kant gekomen. De eerste doorlichtingen zijn uitgevoerd. Een aantal quick wins vanuit het meldpunt bureaucratie is aangepakt. Het meldpunt is in het project geïncorporeerd.

Personeelsbegroting en –capaciteit

De totale personeelsbegroting van € 43,7 miljoen is voor een bedrag van € 43,4 miljoen nagenoeg geheel benut. Hierbinnen is optimaal gebruik gemaakt van de flexibele schil.

Invoering IPM (Integraal Programmamanagement)

In 2015 is bij het Projectmanagementbureau (PMB) het werken volgens IPM ingevoerd. Alle IPM rollen zijn ingevuld, projectteams draaien. Er is volop inzet geweest om op organisatie-, team- en persoonlijk niveau de werkwijze te leren en toe te passen.

Flexibele werkplekken

Gemiddeld over alle locaties van Delfland is het aantal flexibele werkplekken met 50 % toegenomen ten opzichte van 2014.

Huisvestingsstrategie

Op 4 juni 2015 is door de VV voor de verbouw van het Gemeenlandshuis een taakstellend krediet van € 18,8 miljoen ter beschikking gesteld, en voor de aanleg van een Warmte-Koudeopslag (WKO) een krediet van € 651.000. Op 17 december is voor de inrichting van het buitenterrein een taakstellend krediet van € 1,0 miljoen ter beschikking gesteld.

Informatievoorziening/ portfoliomanagement

De inrichting en bemensing van de strategische en tactische I&A-functie (Informatisering en automatisering) binnen Delfland is op het niveau van het BoerCroon-rapport van 2013 gebracht en het fundament van de doelarchitectuur van Delfland is gelegd, wat een uitgangspunt vormt voor een passende en beheersbare ontwikkeling van de informatievoorziening binnen Delfland.

In de projectenportfolio heeft een consolidatieslag plaatsgevonden, waardoor het aantal projecten sterk is afgenomen en de aansluiting van de projecten op de toekomstige ontwikkeling van Delfland is verbeterd. Speerpunten zijn geweest: de vervanging van IRIS, de introductie van Zaakgericht Werken plus inrichting van het Zaaksysteem, en de uitrol van tablets en smartphones voor werkplekonafhankelijk werken. Ook is het raamwerk voor doelmatig en doeltreffend gegevensbeheer gedefinieerd en in uitvoering gebracht. De effecten daarvan moeten in 2016 zichtbaar worden.

Samenwerking met buurwaterschappen

Delfland heeft gedurende 2015 de samenwerking met andere waterschappen ingevuld op het gebied van diverse primaire en ondersteunende werkzaamheden, zoals vergunningen, toezicht en handhaving en het gezamenlijk aangeschafte zaaksysteem. Voor het integrale projectmanagement is vanuit de sector PMB van Delfland deelgenomen aan kennisuitwisseling, en is actief met medeoverheden (gemeenten, provincie en Rijkswaterstaat) afgestemd over inzet van kennis en capaciteit. Op het gebied van inkoop is met Rijnland en Schieland de gezamenlijke aanbestedingskalender ingevuld en –deels- uitgevoerd.

WBP5 en uitvoeringsprogramma

Het WBP5 en het uitvoeringsprogramma 2016-2021, als bijlage bij de Programmabegroting 2016, zijn door de verenigde vergadering op 19 november 2015 vastgesteld.

Innovatiefonds en vernieuwing

In 2015 is € 0,8 miljoen ingezet voor innovatie. De bestedingen zijn achtergebleven vanwege ziekte van de medewerker die hiermee belast is.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de bijdrage in innovatieprojecten.

Overzicht projecten Innovatiefonds 2015	Bedrag in € 1.000
Fase 2 Dynamisch beheer Gietwaterbassins	102
Waterbergende kasdak: al het water in de bak!	7
Stichting Waterbuffer	50
1e release van Digitale Delta	85
Vullen van Water Window	116
Pilot Enterprise Service Bus voor koppeling met innovatiepartners	63
Pilot BVP. Het concreet in de markt zetten van een aanbesteding via de BVP methodiek	23
Smart Polder	62
Monitoring 01: Passive sampling	28
Monitoring 02: Bioessays	30
Monitoring 03: Early Warning System Cyanobacteria (blauwalg) WISP	5
Monitoring 04: Innovatieve monitoring vismigratie - eDNA	3
Monitoring 05: Samen voor Aal, monitoring met vrijwilligers	14
Alternatieve kroosverwijdering met burgerparticipatie	24
Schone Maaswaterketen	40
Onderzoekshal Delft Blue Innovations	18
plant-e veldproef plantwortel energie.	50
Online monitoren Waterkwaliteitsgegevens	23
Diversen	44
Totaal	788

Daarnaast heeft Delfland in 2015 bijdragen geleverd aan verschillende commissies van de STOWA, waarmee vernieuwing is vorm gegeven op belangrijke thema's.

De Digitale Delta is bij Delfland geïmplementeerd en er wordt aan gewerkt om dit op een centrale plek (van de waterschappen en Rijkswaterstaat) onder te brengen.

Subsidiemogelijkheden

De POP3 subsidie-overeenkomst (Europese subsidie

Plattelandsonwikkelingsprogramma) is dit jaar in concept gereed. De POP3 subsidie stelt een vergoeding beschikbaar voor de agrariërs om in het secundaire watersysteem bovenwettelijke maatregelen te nemen om het slootbeheer duurzaam en ecologisch verantwoord uit te voeren. Deze subsidie zal vanaf 2016 voor de landbouw beschikbaar komen.

Verder wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering (pagina 81), waarin een overzicht van de lopende en afgesloten subsidies 2015 is opgenomen.

Doelstellingen klimaatakkoord

Uitgaande van de resultaten van de klimaatmonitor over de periode 2010-2014 is geconcludeerd dat Delfland de doelstelling van 2 % energiebesparing per jaar moeilijk kan bereiken, dit vanwege het feit dat de grootste hoeveelheid energie (85 %) wordt verbruikt bij de zuiveringsinstallaties, die grotendeels nieuw/vernieuwd zijn in 2008. Het

doel van het percentage eigen winning (40 %) is echter al gehaald in 2014. Voorstel is om het resultaat voor de eigen winning in 2020 te verhogen naar 55 %. Zo worden de lagere energiebesparing gecompenseerd en extra maatregelen gestimuleerd.

Klimaatdoelstellingen Delfland 2015

Bij vervanging en nieuwbouw van gemalen en onderdelen van zuiveringsinstallaties wordt energiebesparing standaard meegenomen in de afweging (bijvoorbeeld de warmtekrachtkoppeling bij de AWZI Nieuwe Waterweg). Het Smartpolderconcept voor het gemaal Parksluizen, waarbij energie wordt gewonnen uit oppervlaktewater, is in samenspraak met het Erasmus Medisch Centrum verder uitgewerkt. Een pilotgroep heeft kennisgemaakt met de werkwijze van duurzame Grond- Weg- en Waterbouw (duurzame GWW).

Ondersteunende producten.

Human Resource Management

Er is strategisch personeels- en organisatiebeleid ontwikkeld. Op basis hiervan geeft de organisatie invulling aan de flexibele instroom, doorstroom en uitstroom van personeel en behoud van kennis.

Vervreemding vastgoed

Tot en met december is er voor € 1,3 miljoen aan objecten die niet meer bijdragen aan de doelstellingen van Delfland verkocht. Dit is meer dan verwacht en betreft met name enkele grote percelen langs de kust ter hoogte van 's-Gravenzande, voor een bedrag van € 0,9 miljoen, een voormalige dienstwoning in Schiedam voor een bedrag van € 0,18 miljoen en een perceel grond voor een aardwarmteboring in het Westland voor een bedrag van € 0,14 miljoen.

Digitalisering van werkprocessen, documentstromen en archieven

De ondersteunende werkprocessen en documentstromen worden zoveel mogelijk gedigitaliseerd, in een nieuw documentmanagement systeem vastgelegd en online beschikbaar gesteld. Daarmee zijn de archieven van Delfland in goede, geordende en toegankelijke staat, is de basis op orde en is het cultuurhistorisch erfgoed (roerende goederen) toegankelijk voor het publiek.

Ondersteuning bestuurders

Gedurende dit jaar van bestuurswisseling zijn de bestuursprocessen geëvalueerd en waar nodig opnieuw ingericht. Ook het inwerken en de ondersteuning van de (nieuwe) bestuurders is georganiseerd en uitgevoerd en de kennismaking met de externe stakeholders is georganiseerd. Omdat er gedurende het gehele jaar procentueel gezien sprake was van een hoog ziekteverzuim, is vooral ingezet op een goede voortgang van de bestuursprocessen en de bestuursondersteuning. Een aantal voorgenomen verbetertrajecten (ondermeer BIS/iBabs en het vervolg van het opleidingstraject ten behoeve van verbetering kwaliteit van de bestuursvoorstellen) is hierdoor doorgeschoven naar 2016.

Verkiezingen

Binnen het project Verkiezingen zijn de verkiezingen georganiseerd en hebben opkomstbevorderende activiteiten plaatsgevonden. Een en ander heeft geresulteerd in verkiezingen op 18 maart 2015 met een opkomst van 38,43 % (dat is een verdubbeling ten opzichte van 2008). Met de installatie van het nieuwe bestuur op 26 maart 2015 en het afscheid van de vertrekkende bestuursleden op 27 maart 2015 is het project Verkiezingen afgesloten. In het Verslag Verkiezingen Delfland 18 maart 2015 (besproken in de commissie BOB van 1 december 2015) is meer in detail inzicht gegeven in de aanpak en het verloop van de verkiezingen en worden aandachtspunten beschreven voor de waterschapsverkiezingen van 2019.

Crisisbeheerorganisatie

Begin 2015 is Delfland overgestapt naar het Netcentrisch werken, waarmee de informatieoverdracht tijdens een crisis sneller verloopt. Hierdoor is beeldvorming

sneller, kan beter worden geanticipeerd en is er meer tijd voor scenario-denken. Ook is gestart met de ontwikkeling van een nieuwe structuur voor de calamiteitenorganisatie, die in de zomer 2016 geïmplementeerd wordt. De nieuwe structuur sluit beter aan bij de veiligheidsregio en bij het werken met het nieuwe softwaresysteem (LCMS). Tot die tijd functioneert de bestaande structuur.

Prestatie-indicatoren

Jaarrekening

De jaarrekening 2014 is voorzien van een goedkeurende verklaring en tijdig besproken in de rekeningcommissie en vastgesteld door de VV.

Klachten en bezwaren

De jaarverslagen 2014 van de Bezwaarschriftencommissie en Klachtencommissie zijn binnen de gestelde termijn bestuurlijk vastgesteld.

In 2015 zijn alle bezwaren binnen de gestelde termijn afgehandeld, behalve twee bezwaarschriften die in 2016 verder in behandeling worden genomen. Dit betreft bezwaarschriften tegen een vergunning om windturbines te plaatsen langs de Nieuwe Waterweg. De vertraging wordt veroorzaakt door het inwinnen van onafhankelijk extern advies.

Bezetting crisisbeheerorganisatie

De bezetting van de crisisbeheerorganisatie is gedurende 2015 op orde geweest.

3.6.2 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programma Organisatie per programmalijn (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
<i>Programmalijn</i>			
Sturing	6.285	4.588	4.785
Ondersteunende producten	21.831	26.149	25.344
Saldo programma	28.116	30.736	30.129

Programma Organisatie (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
<i>Lasten</i>				
Directe kosten	21.472	24.420	25.008	22.401
Toegerekende salarissen	12.744	12.729	13.177	12.939
Rente en afschrijving	1.537	1.399	1.379	1.820
Totaal lasten	35.753	38.549	39.565	37.159
<i>Baten</i>				
Directe opbrengsten	7.636	7.033	8.656	10.889
Mutaties reserves/voorzieningen	0	780	780	750
Totaal baten	7.636	7.813	9.436	11.639
Saldo programma	28.116	30.736	30.129	25.520

Op dit programma is in totaal sprake van € 1,0 miljoen hogere lasten en € 1,6 miljoen hogere baten (verschil tussen begroting 2015 na wijziging en rekening 2015). Dit verschil betreft voornamelijk de volgende posten:

Lasten

De hogere directe kosten van € 0,6 miljoen betreffen met name de volgende oorzaken:

Pensioenstorting oud bestuurders

In 2015 was sprake van een verplichte extra pensioenstorting voor oud bestuurders en hogere bestuurskosten (€ 0,35 miljoen)

Advieskosten inzake PPS en Auditing

Voor de advisering inzake de herfinanciering van de PPS en enkele EDP werkzaamheden is gebruik gemaakt van externe advisering. (€ 0,3 miljoen)

Baten

De hogere baten betreffen met name de verkoop van een aantal eigendommen:

- enkele grote percelen langs de kust (€ 0,9 miljoen)
- een voormalige dienstwoning in Schiedam (€ 0,2 miljoen)
- een perceel grond voor een aardwarmteboring (€ 0,14 miljoen)
- diverse kleine verkopen (€ 0,1 miljoen)
- vergoeding voor gedetacheerd personeel (€ 0,3 miljoen)

3.6.3 Investeringsen

Verloop investeringen 2015:

Investeringsen per Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Raming oorspronkelijke begroting 2015	Bijgestelde raming Burap	Bijgestelde raming Najaarsbrief	Realisatie in 2015
Bedrijfsvoering	15,7	1,8	1,4	1,3

Toelichting

Project Huisvesting

Op grond van besluitvorming in de VV van 4 juni 2015, is de raming voor het project Huisvesting bijgesteld. Het totale door de VV beschikbaar gestelde krediet van € 18,8 miljoen (exclusief WKO en buitenterrein) is conform de projectplanning verdeeld over de jaren tot en met 2015 en de jaren 2016 en 2017.

Tot en met 2015 zijn de uitgaven conform de bijgestelde raming € 1,1 miljoen geweest (zie onderstaand overzicht). Dit betreft de kosten van voorbereiding die gedurende het jaar zijn gemaakt voor de aanbesteding (eind 2015, begin 2016) en de uitvoering (2016 en 2017).

Omschrijving (bedragen in € 1.000)	Krediet (a)	Uitgaven 2013	Uitgaven 2014	Uitgaven 2015	Totaal uitgaven (b)	nog beschik- baar
<i>Gerealiseerde uitgaven (b)</i>						
701752 Verbouwing Gemeenlandshuis	18.800	207	485	1.019	1.711	17.089
701899 Warmte koudeopslag	651			13	13	638
701900 Buitenterrein	1.000				0	1.000
Nog beschikbaar (a-b)	20.451	207	485	1.032	1.725	18.726

Vervanging IRIS OWA en ERGO

Uitgaven in het kader van de vervanging van IRIS en ERGO vallen substantieel lager uit dan geraamd, doordat minder inspanning en kosten hoefden te worden gemaakt dan verwacht. Daarom zijn de uitgaven ten laste van de exploitatie gebracht, met als gevolg lagere investeringsuitgaven voor een bedrag van € 320.000.

Aansluiten op de basisregistraties

De werkzaamheden voor het aansluiten op de basisregistraties zijn grotendeels uitgevoerd door interne medewerkers, waardoor de externe kosten in 2015 tot een minimum beperkt zijn gebleven en de investeringsuitgaven € 105.000 lager zijn uitgevallen.

3.6.4 Risico's

Informatiebeveiliging

In 2015 zijn meerdere (routine-) beveiligingstesten uitgevoerd op de ICT-omgeving. Het calamiteitenbestrijdingsplan is afgerond en trainingen van I&A op specifieke I&A-calamiteiten zijn afgesproken met de Calamiteitenorganisatie. Ook is het bestaande informatiebeveiligingsbeleid geactualiseerd. In de zomer van 2015 hebben circa 200 collega's een lezing over informatiebeveiliging bijgewoond. Ten slotte is het project "introdunctie Mobile Device Management" gestart, waarmee de mobiele devices afgeschermd zijn van andere (privé-)applicaties op deze apparaten.

3.7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

3.7.1 Doelen, resultaten en prestatie-indicatoren programma

Doelen van dit programma zijn het tijdig, juist en volledig verantwoorden van alle belastingopbrengsten en het opnemen van posten voor onvoorzien (wettelijk verplicht), voorzieningen en reserves.

3.7.2 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programma Algemene dekkingsmiddelen per programmalijn (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
<i>Programmalijn</i>			
Algemene dekkingsmiddelen	-201.468	-204.576	-205.591
Onvoorzien, frictiekosten, indexering en reserves	3.278	-154	-2.712
Saldo programma	-198.190	-204.730	-208.303

Programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien (bedragen * € 1.000)	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
<i>Lasten</i>				
Directe kosten	7.400	5.892	5.517	2.687
Rente en afschrijving	1.312	0	0	0
Mutatie reserves/voorzieningen	979	0	510	632
Onvoorzien	2.750	1.850	0	0
<i>Totaal lasten</i>	<i>12.442</i>	<i>7.742</i>	<i>6.027</i>	<i>3.319</i>
<i>Baten</i>				
Directe opbrengsten	208.818	210.780	210.828	204.830
Mutaties reserves/voorzieningen	834	834	1.175	2.249
Saldo financieringsfunctie	979	858	2.327	4.529
<i>Totaal baten</i>	<i>210.631</i>	<i>212.472</i>	<i>214.330</i>	<i>211.608</i>
Saldo programma	-198.190	-204.730	-208.303	-208.289

Toelichting

Op dit programma is sprake van afgerond € 1,7 miljoen lagere kosten en € 1,9 miljoen hogere baten (verschil tussen begroting 2015 na wijziging en rekening 2015).

Onvoorzien

Deze post betreft de ramingen voor frictiekosten, de wettelijke post voor onvoorzien en een indexering voor lonen en prijsstijgingen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verloop over 2015.

Tabel 3 Overzicht frictiekosten en stelposten

Omschrijving (bedragen * € 1 miljoen)	Oorspronkelijke begroting	Ingezet in 2015	Saldo na Burap
Indexering & afrondingsverschillen loon	1,3	-0,6	0,7
Onvoorzien uitgaven	0,5	-0,3	0,2
Onvoorzien frictie personeel	1,0	-0,1	0,9
Totaal	2,8	-1,0	1,8

In totaal is gedurende 2015 in totaal een bedrag van € 1,0 miljoen tussentijds vrijgevallen. In de Burap heeft over deze vrijval besluitvorming plaatsgevonden.

Aan het eind van 2015 was nog een bedrag beschikbaar van € 1,8 miljoen dat uiteindelijk ten gunste van het resultaat is gekomen. Deze vrijval was reeds voorzien in de Najaarsbrief.

Belastingopbrengsten

In 2015 was sprake van enerzijds hogere belastingopbrengsten van € 4,1 miljoen in combinatie met een hoger bedrag voor kwijtschelding en oninbaar van € 0,9 miljoen. Ook moest voor de mogelijke oninbaarheid van debiteuren een bedrag van € 2,2 miljoen aan de voorziening dubieuze debiteuren worden toegevoegd.

Saldo financieringsfunctie

Dit bedrag betreft het verschil tussen de werkelijke rentekosten en de verwachte rentekosten.

Door de lagere en soms zelfs negatieve rentepercentages voor de aangetrokken financiering over 2015 waren uiteindelijk de werkelijke rentekosten lager dan werd verwacht in de begroting.

Het verschil is met name veroorzaakt doordat in de begroting voorzichtigheidshalve nog werd uitgegaan van een rentepercentage van 1 % voor de benodigde financieringsbehoefte van € 100 miljoen. In werkelijkheid was sprake van een lagere financieringsbehoefte per 1 januari 2015 van € 58 miljoen met een werkelijk gemiddeld rentepercentage voor deze financiering van 0,05 %.

4 Paragrafen

4.1 Ontwikkelingen, uitgangspunten, afwijkingen en incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten

Het resultaat over 2015 is beïnvloed door het optreden van incidentele baten en lasten. Onder dit begrip wordt verstaan de baten en lasten van materiële betekenis die eenmalig in maximaal drie begrotingsjaren voorkomen. In tabel 4.1 wordt een overzicht gegeven van de grootste posten over 2015.

Tabel 4.1 Incidentele baten en lasten

Programma	Omschrijving	Incidentele	
		Lasten	baten
		In € 1 miljoen	
	Resultaat 2015 totaal		10,9
Stevige dijken	Afkoop GR Delft Noord	7,6	
Organisatie	kosten verkiezingen (Burap)	2,9	
Alg dekkingsmiddelen	vrijval frictiekosten		1,8
Organisatie	Grondverkopen		0,8
Alg dekkingsmiddelen	Mutatie voorzieningen	0,3	
	Totaal incidentele baten en lasten	10,8	2,6
Resultaat 2015 exclusief incidentele baten en lasten			19,1

De incidentele baten en lasten worden voor zover van toepassing in hoofdstuk 3 per programma toegelicht.

4.2 Kostentoerekening

Kosten en opbrengsten worden zoveel mogelijk direct ten laste of ten gunste gebracht van een product. Een belangrijke uitzondering zijn de personeelskosten: deze kosten worden via een verdeelsleutel van uren doorbelast aan de producten.

De volgende stap is de verdeling van de ondersteunende producten (bijvoorbeeld: management, huisvesting, automatisering) via specifieke verdeelsleutels (bijvoorbeeld uren, kosten, werkplekken) naar de primaire producten.

Uiteindelijk zijn de kosten en opbrengsten van onderstaande primaire producten conform de begroting 2015 verdeeld over de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer op basis van de volgende vastgestelde verdeelsleutel:

Programma	Producten	Watersysteem-beheer	Zuivering-beheer
<i>A Schoon water</i>	Aanleg en onderhoud watersystemen	100%	0%
	Baggeren en sanering waterbodems	100%	0%
	Monitoring watersystemen	100%	0%
<i>B Voldoende water</i>	Aanleg en onderhoud watersystemen	100%	0%
	Baggeren en sanering waterbodems	100%	0%
	Beheer hoeveelheid water	100%	0%
	Beheersinstrumenten watersystemen	100%	0%
	Monitoring watersystemen	100%	0%
<i>C Stevige dijken</i>	Aanleg en onderhoud waterkeringen	100%	0%
	Beheersinstrument waterkering	100%	0%
<i>D Gezuiverd afvalwater</i>	Afvalwaterbehandeling door derden	0%	100%

Programma	Producten	Watersysteem-beheer	Zuivering-beheer
	Getransporteerd afvalwater	0%	100%
	Gezuiverd afvalwater	0%	100%
	Verwerkt slib	0%	100%
<i>E Instrumenten</i>	Aanpak diffuse emissies	75%	25%
	Handhaving keur	75%	25%
	Handhaving Wvo	75%	25%
	Keur	75%	25%
	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	75%	25%
	Vergunningen en keurontheffingen	75%	25%
	Wvo-vergunningen en meldingen	75%	25%
	Externe communicatie	75%	25%
<i>F Organisatie</i>	Bestuur	80%	20%
	Calamiteitenzorg	80%	20%
<i>G Algemene dekkingsmiddelen/onvoorzien</i>	Financ.opbrengsten watersysteemheffing	100%	0%
	Financ.opbrengsten zuiveringsheffing	0%	100%
	Mutaties reserves watersysteemheffing	100%	0%
	Mutaties reserves zuiveringsheffing	0%	100%
	Belastingopbrengsten watersysteemheffing	100%	0%
	Belastingopbrengsten zuiveringsheffing	0%	100%

4.3 Financiering

Inleiding

De kaders voor het treasurybeleid van het Hoogheemraadschap van Delfland zijn vastgelegd in de wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido), de Verordening Beleids- en Verantwoordingsfunctie (ex artikel 108 Waterschapswet), het Waterschapsbesluit, de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) en het Treasurystatuut. Het Treasurystatuut is in 2015 geactualiseerd en vastgesteld door de verenigde vergadering. In deze paragraaf wordt verantwoording afgelegd over de treasury-activiteiten over 2015.

Beleid

De benodigde liquiditeitsbehoefte wordt zoveel mogelijk ingevuld met eigen middelen. Indien onvoldoende eigen geldmiddelen beschikbaar zijn dan werd zoveel mogelijk gebruik gemaakt van het aantrekken van kort geld. Het aangetrokken korte geld bestond uit het beschikbare rekening-courantkrediet bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) en uit de mogelijkheid van het afsluiten van kas- of daggeldleningen met een maximale looptijd van 1 jaar.

De reden voor de keuze voor korte financiering was dat het rentepercentage en daarmee ook de rentekosten voor kort geld lager was dan het rentepercentage voor lang geld. Daarnaast heeft kort geld ook de mogelijkheid voor variatie in hoogte en looptijd van het aan te trekken geld.

Gedurende het jaar was sprake van fluctuaties in de benodigde financiering. Het maximumbedrag voor het aantrekken van kort geld wordt bepaald door de hoogte van de wettelijk vastgestelde kasgeldlimiet. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt conform de wet Fido 23% van het begrotingstotaal. Voor 2015 bedroeg de maximale kasgeldlimiet op basis van dit percentage van 23 % in totaal een bedrag van € 55,2 miljoen.

De kasgeldlimiet mag maximaal drie kwartalen achter elkaar worden overschreden. Indien na drie kwartalen nog steeds sprake is van een overschrijding dient de toezichthouder (de provincie Zuid-Holland) op de hoogte te worden gebracht. In 2015 is van deze situatie voor Delfland geen sprake geweest.

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte gedurende het jaar maakt Delfland gebruik van een liquiditeitsplanning. Voor het bepalen van de meerjarige financieringsbehoefte en de keuze voor het aantrekken van een langlopende geldlening en de keuze voor een looptijd en de vorm van een lening wordt met een meerjarige liquiditeitsplanning gewerkt.

Ook is bij de keuze van de rentevaste termijn en de looptijd van een aan te trekken langlopende geldlening de situatie op de kapitaalmarkt en de renteverwachting een bepalende factor.

Ontwikkelingen

Lange rente

Op de geld- en kapitaalmarkt was in 2015 sprake van een situatie waarbij de percentages voor kortlopende geldleningen nog steeds aanzienlijk lager waren dan de percentages voor langlopende financiering.

Aan het eind van 2015 bedroeg het rentepercentage voor een fixe-lening met een looptijd van 30 jaar 2,0 % (begin 2015: 2,08 %) en voor een lineaire lening 1,7 % (begin 2015: 1,73 %).

Korte rente

Gedurende het jaar varieerde de rente voor 1-maands kasgeldleningen van -/-0,03 % op jaarbasis begin januari tot -/-0,18 % op jaarbasis eind december.

Aan het einde van 2015 bedroeg het rentepercentage voor een kasgeldlening met een looptijd van 1 jaar 0,0 % (begin 2015 was dit percentage 0,25 %).

Ten opzichte van de percentages voor de langlopende financiering was het in 2015 evenals in de voorgaande jaren nog steeds financieel zeer aantrekkelijk om te financieren met kortlopende geldleningen.

Leningenportefeuille

Op 1 januari 2015 bestond de leningenportefeuille uit 15 leningen met een totaalbedrag van € 521 miljoen. Het gemiddelde rentepercentage van deze geldleningen bedraagt 4,48 %.

In 2015 is een lening van € 50 miljoen afgelost met een looptijd van 1 jaar en 1 dag. Voor deze lening is in januari 2015 een herfinanciering van € 50 miljoen aangetrokken tegen een rentepercentage van 0,25 % met een looptijd van één jaar en één dag.

Risicobeheer

Kasgeldlimiet

In de wet Fido is vastgelegd dat kortlopende financiering wordt beperkt door middel van de kasgeldlimiet. Voor 2015 bedroeg de kasgeldlimiet € 55,2 miljoen (23 % van het begrotingstotaal). De onderstaande tabel geeft het verloop van de werkelijke kortlopende financiering en de onder dan wel overschrijding van de kasgeldlimiet per kwartaal weer.

Overzicht verloop kortlopende financiering over 2015

Omschrijving (bedragen * € 1 miljoen)	1 ^e kwartaal 2015	2 ^e kwartaal 2015	3 ^e kwartaal 2015	4 ^e kwartaal 2015
Toegestane kasgeldlimiet 23% begrotingstotaal	55,2	55,2	55,2	55,2
Werkelijke kortlopende financiering	75,5	55,8	46,9	41,2
Overschrijding (-/-) of onderschrijding (+)	-20,3	-0,6	8,3	14,0

Renterisico

De renterisiconorm is een wettelijke norm die betrekking heeft op de vaste schuld van het waterschap. Door het toepassen van deze norm wordt de looptijd van langlopende geldleningen gespreid waardoor een beperking van de renterisico's optreedt. De berekende renterisiconorm is het maximumbedrag van de jaarlijkse aflossingen dan we herfinanciering van vaste geldleningen. De vastgestelde renterisiconorm voor Delfland over 2015 bedraagt 30 % van € 240 miljoen is € 72 miljoen. In 2015 is een lening van € 50 miljoen geherfinancierd. Deze aflossing paste ruimschoots binnen de vastgestelde renterisiconorm van € 72 miljoen. Voor het overige hebben in 2015 geen aflossingen dan wel herfinanciering van nieuwe geldleningen plaatsgevonden.

Derivaten

In het in 2015 vastgestelde treasurystatuut is expliciet opgenomen dat Delfland geen gebruik mag maken van derivaten.

Kredietrisico

Delfland heeft in 2015 geen gelden uitgezet. Hierdoor werd ook geen kredietrisico gelopen.

Koersrisico

De aandelen van Delfland (onder andere NWB) worden niet op een beurs verhandeld en zijn daarom niet onderhevig aan koersrisico's.

Valutarisico

Delfland handelt niet in vreemde valuta waardoor ook hierop geen risico wordt gelopen.

Kasbeheer

Rekening-courant

Door Delfland wordt jaarlijks bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) een kredietlimiet voor de rekening-courant aangevraagd. Over 2015 bedroeg de maximaal aangevraagde en verleende kredietlimiet € 55,2 miljoen euro. Door de lage rekening-courantrente is in 2015 maximaal gebruik gemaakt van de ruimte van de kredietfaciliteit bij de NWB.

Op 31 december 2015 bedroeg het saldo van de rekening-courant € 38,8 miljoen negatief. Het rentepercentage over het rekening courantsaldo bedroeg over 2015 gemiddeld 0,10 % op jaarbasis.

Kasgeldlening

In 2015 heeft Delfland voor de financieringsbehoefte gebruik gemaakt van kasgeldleningen met een maximale looptijd van 31 dagen. In 2015 is 17 keer een kasgeldlening aangetrokken. Het gemiddelde bedrag per kasgeldlening bedroeg afgerond € 17,9 miljoen (in 2014 € 18,3 miljoen). Het rentepercentage van deze leningen varieerde tussen minimaal -/0,19 % en maximaal 0,05 % op jaarbasis. In totaal werd in 2015 voor alle opgenomen kasgeldleningen een bedrag van € 17.000 aan rente betaald.

Voor het aantrekken van een kasgeldlening werd telkens bij twee bankinstellingen en twee geldbemiddelaars een offerte aangevraagd. De kasgeldleningen zijn altijd aangetrokken bij de aanbieder met het laagste rentepercentage.

Financiering

Financieringsbehoefte

Zoals eerder in deze paragraaf is vermeld is de financieringsbehoefte over 2015 ingevuld met kortlopende geldleningen.

In de onderstaande tabel is de financieringsbehoefte over 2015 cijfermatig weergegeven. Het financieringstekort werd voornamelijk gefinancierd met het rekening courantkrediet van € 55,2 miljoen en kasgeldleningen.

Tabel financieringsbehoefte 2015

Financieringspositie (bedragen * € 1 miljoen)	31 december 2015	31 december 2014
Vaste activa	911	912
Opgenomen leningen	770	779
Eigen financieringsmiddelen reserves en voorzieningen	89	75
Totaal financieringsmiddelen	859	854
Financieringsoverschot (+)/tekort (-/-)	-52	-58

Rente

In de begroting werd uitgegaan van een verwacht gemiddeld rentepercentage van 3,2 % waarbij de totale verwachte rentekosten € 21,8 miljoen bedroegen.

Het werkelijke gemiddelde rentepercentage over 2015 bedroeg 3,1 % waarbij de werkelijke rentekosten € 20,6 miljoen bedroegen.

In de begroting werd voorzichtigheidshalve nog uitgegaan van een rentepercentage van 1 % voor de benodigde financieringsbehoefte van € 100 miljoen. In werkelijkheid was sprake van een lagere financieringsbehoefte per 1 januari 2015 van € 58 miljoen met een gemiddeld rentepercentage voor deze financiering van 0,05 %.

De onderstaande tabel geeft een cijfermatige weergave van de rentekosten en de toerekening van de rente aan de exploitatie.

Omschrijving (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting	Rekening	Rekening
	2015	2015	2014
Rentekosten langlopende geldleningen	20,5	20,5	21,1
Rentekosten kortlopende geldleningen	1,3	0,1	0,1
Rentebaten			
Totaal rentelasten	21,8	20,6	21,2
<i>Toegerekend aan</i>			
Exploitatie (kapitaallasten staat vaste activa)	20,3	19,1	19,9
Onderhanden werk (geactiveerde rente)	1,5	1,5	1,3
Totaal toegerekend	21,8	20,6	21,2

Dividend

Om te kunnen voldoen aan de Europese eisen voor kredietwaardigheid heeft de Nederlandse Waterschapsbank het voordelig resultaat over 2014 geheel toegevoegd aan haar eigen vermogen. Om deze reden is ook in 2015 geen dividend aan de aandeelhouders uitgekeerd.

4.4 Bestemmingsreserves en voorzieningen

Deze paragraaf bevat een overzicht van de vermogensbestanddelen die geen onderdeel zijn van het weerstandsvermogen. Dit betreft dan specifiek de (tarief) egaliseringsreserves, de bestemmingsreserves en de voorzieningen.

De tariefegaliseringsreserves worden toegelicht in paragraaf 4.6 Waterschapsbelastingen. In onderstaande tabellen wordt het verloop van de overige reserves en voorzieningen toegelicht.

Tabel Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves (bedragen * € 1 miljoen)	Saldo 1-1-2015	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2015
Reserve onderhoud bruggen	0,30	0,00	0,00	0,30

Bestemmingsreserves (bedragen * € 1 miljoen)	Saldo 1-1-2015	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2015
Reserve tijdelijke huisvesting	0,00	1,30	0,25	1,05
Reserve frictiekosten	5,38	0,00	0,82	4,56
Totaal bestemmingsreserves	5,68	1,30	1,07	5,91

Reserve onderhoud bruggen

Voor het (achterstallig) onderhoud van over te dragen bruggen aan de gemeenten Midden-Delfland en Westland is een bedrag van € 0,3 miljoen gereserveerd. De reserve wordt met ingang van 1 januari 2016 opgeheven en wordt het saldo toegevoegd aan de algemene reserve Watersysteembeheer.

Reserve tijdelijke huisvesting

Deze reserve is in 2014 gevormd uit de resultaatbestemming. In 2015 is in de Burap besloten een bedrag van € 0,25 te onttrekken voor de dekking van tijdelijke huisvestingskosten.

Reserve frictiekosten

Deze reserve is bedoeld voor de dekking van personele en materiële uitgaven die voortkomen uit organisatiemaatregelen. Op basis van besluitvorming in de Burap is in 2015 een bedrag van € 0,8 miljoen ten gunste van de exploitatie gebracht.

Tabel Voorzieningen

Voorzieningen (bedragen * € 1 miljoen)	Saldo 1-1-2015	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2015
Voorziening wachtgeld	0,73	0,04	0,13	0,64
Voorziening bijdrage slibverbrandingsinstallaties	4,44	0,00	0,85	3,59
Voorziening onderhoudsbaggeren	1,50	12,36	12,89	0,96
Voorziening onderhoud watergangen	1,08	4,49	4,27	1,30
Voorziening onderzoekskosten	0,21	0,14	0,14	0,21
Voorziening pensioenen	0,25	0,00	0,10	0,15
Voorziening jubileumuitkering	0,56	0,04	0,00	0,60
Voorziening zuiveringstechnische werken	0,69	1,00	0,35	1,34
Totaal	9,45	18,07	18,74	8,78

Voorziening wachtgeld

Deze voorziening dekt de toekomstige wachtgeldaanspraken van ex-medewerkers en collegeleden.

Voorziening bijdrage slibverbrandingsinstallaties

De onttrekking betreft de jaarlijkse dekking van € 0,85 miljoen van de kapitaallasten van de investeringen die samenhangen met de hiervoor ontvangen bijdrage.

Voorziening baggeren

De hoogte van deze voorziening is bijgesteld op basis van het in 2014 geactualiseerde beheersplan onderhoudsbaggeren. In 2015 is ten laste van de exploitatie een bedrag van € 3,6 miljoen in de voorziening gestort. De werkelijke kosten van het baggeren zijn ten laste van de voorziening geboekt.

Voorziening onderhoud watergangen

In 2014 is het beheersplan onderhoud watergangen vastgesteld. Op grond van het beheersplan is de voorziening onderhoud watergangen met ingang van 2014 ingesteld. In 2015 is een bedrag van € 3,0 miljoen ten laste van de exploitatie aan de voorziening toegevoegd. De werkelijke kosten van het onderhoud watergangen worden ten laste van de voorziening gebracht.

Voorziening onderzoekskosten

Deze voorziening is in 2011 gevormd voor de dekking van de kosten van onderzoek die niet hebben geleid tot een investeringsproject. In 2015 is een bedrag van € 0,14 miljoen ten laste van de voorziening afgeboekt. De voorziening is door een toevoeging van € 0,14 miljoen ten laste van de exploitatie weer op het gewenste niveau gebracht.

Voorziening pensioenen

Deze voorziening is in 2011 gevormd voor de dekking van de pensioenverplichtingen van de oud-bestuurders. De onttrekking betreft de werkelijke betaalde pensioenen over 2015 aan oud-bestuurders. De voorziening is eind 2015 geactualiseerd en op de benodigde hoogte gebracht.

Voorziening jubileumuitkeringen

Deze voorziening is in 2012 gevormd voor de dekking van de kosten van jubileumuitkeringen wegens langjarige dienstverbanden. De hoogte van de voorziening is berekend op de verwachte jubileumuitkeringen van het huidige personeelsbestand. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de mutaties in het personeelsbestand per 31 december.

Voorziening onderhoudsinvesteringen zuiveringstechnische werken

Deze voorziening is in 2013 gevormd voor het dekken en egaliseren van de kosten van de onderhouds vervangingen van zuiveringstechnische werken. In 2015 is ten laste van de exploitatie een bedrag van € 1,0 miljoen in de voorziening gestort. De onttrekking van € 0,4 miljoen betreft de werkelijke kosten van de onderhouds vervangingen in 2015.

4.5 Weerstandsvermogen

Algemeen

Het Hoogheemraadschap van Delfland vindt het wenselijk de risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door het inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op een verantwoorde wijze besluiten te nemen waardoor de huidige risico's en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van Delfland.

In 2014 is de nota Risico's en Weerstandsvermogen opgesteld en in de verenigde vergadering van 5 juni 2014 vastgesteld.

Het uitgangspunt van de nota is het stellen van kaders ten aanzien het te voeren beleid voor risico's en weerstandsvermogen. Naar aanleiding van de nota zijn onder andere de volgende besluiten genomen:

- De nota Risico's en weerstandsvermogen wordt eenmaal per vier jaar geactualiseerd en vastgesteld;
- De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserves en de post onvoorzien;
- Gestreefd wordt naar een ratio van het weerstandsvermogen tussen 1,0 en 1,4;
- De paragraaf weerstandsvermogen van de diverse planning en control producten geeft inzicht in de relatie tussen de resultaten van de risicoanalyse, het actuele weerstandsvermogen en het benodigde weerstandsvermogen;
- In elk voorstel aan de verenigde vergadering wordt een expliciete risicoafweging gemaakt.

Door het vaststellen van een risicoratio zoals aangegeven in de nota Risico's en weerstandsvermogen wordt een deel van het eigen vermogen afgezonderd in de algemene reserves weerstandsvermogen. Het instellen van deze reserves is geregeld in de nota Reserves en voorzieningen die eveneens in 2015 door de verenigde vergadering is vastgesteld.

In deze paragraaf besteden wij aandacht aan de risico's die het waterschap loopt en het vermogen van het waterschap om deze risico's op te kunnen vangen. Het gaat hier vooral om de risico's die financiële gevolgen kunnen hebben.

Risico's

Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Een deel van de risico's wordt afgedekt door afgesloten verzekeringen of gevormde voorzieningen.

Op basis van een inventarisatie zijn per programma in totaal de mogelijke risico's benoemd. Daar waar mogelijk zijn deze risico's financieel onderbouwd en is de kans op optreden aangegeven. Op basis van alle risico's is een concernbreed risicoprofiel gemaakt.

Het maximale bedrag van de geïnventariseerde risico's bedraagt € 20,1 miljoen.

Doordat de risico's niet allemaal tegelijk en maximaal zullen optreden is een risicosimulatie uitgevoerd. Op basis van deze simulatie blijkt dat de risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van afgerond € 9,5 miljoen.

Exploitatietekorten

De actuele vastgestelde meerjarenbegroting geeft inzicht in hoeverre de exploitatie op termijn sluitend is. Indien sprake is van tekorten moet net als bij risico's een beroep worden gedaan op de weerstandscapaciteit.

Op basis van de vastgestelde meerjarenbegroting 2016-2021 is sprake van de volgende positieve exploitatiesaldi.

(bedragen * € 1 miljoen)	Totaal	2016	2017	2018	2019	2020
Saldo begroting 16-20	93,4	16,8	16,5	19,4	19,3	21,4

In totaal is op basis van het meerjarenperspectief per 1 januari 2016 geen sprake van een extra mogelijk beslag op de weerstandscapaciteit.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Delfland bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk ter beschikking heeft om de risico's financieel af te dekken. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de incidentele weerstandscapaciteit en de structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn de direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers. Voor Delfland zijn dit de volgende reserves zoals benoemd in de nota reserves en voorzieningen:

- Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem;
- Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering

Van het verloop van de algemene reserves over 2015 (de incidentele weerstandscapaciteit) kan het volgende overzicht worden gegeven.

Tabel Algemene reserves

Algemene reserves (bedragen * € 1 miljoen)	Saldo 1-1-2015	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2015
Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem	21,16	19,42	0,00	40,58
Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering	2,15	0,00	0,77	1,38
Resultaat 2014	22,51	0,00	22,51	0,00
Resultaat 2015	0,00	10,89	0,00	10,89
Totaal	45,82	30,31	23,29	52,85

Conform de vastgestelde nota Risico's en weerstandsvermogen worden de bestemmingsreserves niet meegerekend omdat een onttrekking uit deze reserves een direct gevolg heeft voor de dekking van kosten in meerjarenperspectief. Ook worden de stille reserves niet meegerekend.

De structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken. Het betreft hierbij voor Delfland de post Onvoorzien in de begroting.

De totale beschikbare weerstandscapaciteit aan het eind van 2015 wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Onderdeel weerstandsvermogen	Bedrag (* € 1 miljoen)
Restant post onvoorzien	0,5
Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem	40,5
Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering	1,4
Nog te bestemmen resultaat 2015	10,9
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	53,3

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit bestaat uit de afdekking van het op basis van een simulatie berekende bedrag van risico's. De benodigde weerstandscapaciteit blijkt uit onderstaande tabel.

Risico's	Bedrag (* € 1 miljoen)
Concernbreed risicoprofiel	5,1
Verwachte begrotingstekorten	0
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	5,1

Beoordeling weerstandsvermogen

Het concernbreed risicoprofiel betreft het totaal van alle risico's op basis van de berekening per risico van de kans van optreden maal het bedrag per risico. Het weerstandsvermogen wordt beoordeeld op grond van een bestuurlijk vastgestelde ratio tussen enerzijds de beschikbare weerstandscapaciteit en anderzijds de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten plus de mogelijke negatieve exploitatiesaldi van de meerjarenbegroting 2016-2021.

De berekening van de weerstandsratio van Delfland per eind 2015 luidt als volgt:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{53,3}{5,1} = 10,5$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio Delfland als gewenst nastreeft. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Delfland streeft een ratio na van het weerstandsvermogen van tussen de 1,0 en 1,4. De berekende ratio aan het eind van 2015 valt zeer ruim boven deze marge.

4.6 Waterschapsbelastingen

Belastingsoorten

Delfland heft de in de onderstaande tabel opgenomen belastingen. De verenigde vergadering stelt zo nodig jaarlijks vóór 1 december de bij deze belastingen behorende nieuwe of gewijzigde verordeningen vast. De verordeningen voor de watersysteemheffing, verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing zijn in 2015 geactualiseerd voor de hierin opgenomen tarieven 2016. In 2015 is voor de huidige bestuursperiode de Kostentoedelingsverordening watersysteemheffing Delfland 2016 door de VV vastgesteld. De verordeningen met betrekking tot de legesheffing en de precariobelasting behoeften niet te worden aangepast.

Tabel belastingsoorten

Belastingsoort	Heffingsmaatstaf *	Belastingplichtig *
Watersysteemheffing:		
- ingezetenen	Woonruimte	Ingezetenen (hoofdbewoner)
- gebouwd	Waarde WOZ	Eigenaar gebouwde onroerende zaken
- ongebouwd (agrarisch/overig)	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar ongebouwde onroerende zaken
- ongebouwd (wegen)	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar ongebouwde onroerende zaken
- natuur	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar natuurterrein
Verontreinigingsheffing	Vervuilingswaarde (v.e.'s)	Lozers vanuit woonruimten (hoofdbewoner) en bedrijven
Zuiveringsheffing	Vervuilingswaarde (v.e.'s)	Lozers vanuit woonruimten (hoofdbewoner) en bedrijven
Legesheffing	Tarientabel	Aanvrager van de dienst
Precariobelasting	Tarientabel	Het hebben van voorwerpen onder, op of boven grond, water

* Zie voor een volledige omschrijving de betreffende verordening.

Belastingeenheden

In de onderstaande tabel zijn de geraamde en de werkelijke aantallen belastingeenheden voor de belastingheffing 2015 opgenomen. De vermelde aantallen zijn bruto zonder rekening te houden met aftrek voor kwijtschelding en oninbaar.

Tabel aantal eenheden belastingheffing

Belastingsoort	Eenheid	Aantal 2015 oorspronkelijke begroting	Aantal 2015 t/m Burap	Aantal 2015 werkelijk	Aantal 2014 werkelijk
Watersysteemheffing:					
- ingezetenen	huishoudens	485.100	490.500	496.200	490.600
- gebouwd	WOZ (mln)	125.950	127.318	128.539	131.250
- ongebouwd (agrarisch/overig)	hectares	14.600	14.400	14.400	14.600
- ongebouwd (wegen)	hectares	4.800	4.800	4.800	5.200
- natuur	hectares	2.000	2.200	2.800	2.300
Verontreinigingsheffing	verv.eenheid	400	400	900	80
Zuiveringsheffing	Verv.eenheid	1.410.800	1.428.300	1.436.200	1.415.600

Belastingopbrengsten

In de onderstaande tabel zijn de geraamde en werkelijke belastingopbrengsten over 2015 opgenomen. Bij de gerealiseerde opbrengsten is rekening gehouden met nog op te leggen aanslagen over 2015 en afwikkelingen over voorgaande jaren. Vermeld zijn de bruto bedragen, dus vóór aftrek van kwijtschelding en oninbaar.

Tabel belastingopbrengsten

Belastingsoort (tarieven in euro's; tarief gebouwd in procenten; alle bedragen * € 1.000)	Tarief 2015	Raming oorspronk. begroting 2015	Raming Burap 2015	Realisatie 2015 *	Realisatie 2014 (incl. voorgaande jaren)
Watersysteemheffing:					
- ingezetenen	116,16	56.349	56.976	57.747	56.374
- gebouwd	0,0270%	34.007	34.376	35.125	34.147
- ongebouwd (agrarisch/overig)	92,40	1.349	1.331	1.375	1.418
- ongebouwd (wegen)	462,00	2.218	2.218	2.279	2.344
- natuur	4,28	9	9	14	10
Verontreinigingsheffing	94,38	38	38	89	1
Zuiveringsheffing	94,38	133.148	134.799	135.560	130.614
Totaal		227.118	229.747	232.189	224.907

* Inclusief nog op te leggen aanslagen 2015 en afwikkelingen over voorgaande jaren

Uit de tabel blijkt dat in 2015 € 5,0 miljoen meer aan belastingopbrengsten is gerealiseerd dan bij het opstellen van de begroting was voorzien.

Dit is veroorzaakt door de volgende omstandigheden:

- Een hoger aantal huishoudens als gevolg van de in het vierde kwartaal 2014 door de RBG uitgevoerde volledigheidscntrole. Meer huishoudens hebben geleid tot een hogere opbrengsten voor de watersysteemheffing (ingezetenen) en de zuiveringsheffing, zowel over 2015 als door de naheffingen over eerdere jaren. Deze aanvullende belastingopbrengsten waren voor een deel (€ 2,2 miljoen) reeds in de Burap 2015 voorzien.
- De werkelijke WOZ-waarde is € 2,5 miljard (2 %) hoger uitgevallen dan de waarde die bij het opstellen van de begroting was voorzien. Dit heeft geleid tot een hogere opbrengst voor de watersysteemheffing (gebouwd). Ook voor deze categorie geldt dat dit effect voor een deel (€ 0,4 miljoen) reeds was voorzien in de Burap 2015.
- In het vierde kwartaal 2015 is door de RBG een integrale controle op de volledigheid van de heffingen van bedrijfsruimten uitgevoerd. Zo zijn bedrijfsruimten die administratief op leegstand stonden, gecontroleerd op mogelijk nieuwe gebruikers. Dit heeft geleid tot een verbeterde basisadministratie en meer opgelegde en nog op te leggen aanslagen over 2015 en eerdere jaren.
- Overige (beperkte) ontwikkelingen op het gebied van kwijtscheldingen, oninbaar, arresten (natuur/ongebouwd) en afwikkelingen over voorgaande jaren.

Kwijtschelding

Het aantal toegewezen en naar verwachting nog toe te wijzen kwijtscheldingsverzoeken over het heffingsjaar 2015 bedraagt 55.000 huishoudens en wijkt daarmee weinig af van de raming. Met deze kwijtschelding is een bedrag gemoeid van € 15,9 miljoen, waarvan € 6,3 miljoen betrekking heeft op de watersysteemheffing (ingezetenen) en € 9,6 miljoen op de zuiveringsheffing. Ter vergelijking: over 2014 ging het om 52.000 huishoudens waarmee in totaal een bedrag gemoeid was van € 15,3 miljoen. In 2015 heeft de VV een nieuw kwijtscheldingsbeleid vastgesteld: in 2016 wordt nog maximaal 50 % kwijtschelding voor de zuiveringsheffing verleend; vanaf 2017 is kwijtschelding voor de zuiveringsheffing niet meer mogelijk.

Oninbaar

Op basis van een ouderdomsanalyse van de nog openstaande vorderingen over 2015 en eerdere jaren is de Voorziening dubieuze debiteuren belastingen per eind 2015 bijgesteld van € 7,0 miljoen naar € 9,2 miljoen. Het bedrag aan openstaande vorderingen (exclusief automatische incasso) is opgelopen van € 19,7 miljoen eind 2014 naar € 20,4 eind 2015.

Tariefegalisatie

De afwijking van de belastingopbrengsten tussen de oorspronkelijke begroting en de gerealiseerde cijfers wordt jaarlijks bij de jaarrekening per categorie verrekend met elk van de egalisatiereserves.

De reserves worden meerjarig ingezet bij de tariefberekening. Op basis van het coalitieakkoord wordt daarnaast jaarlijks € 200.000 ten laste van de egalisatiereserve gebouwd ingezet ten gunste van de tariefstelling voor de categorie ongebouwd.

In onderstaande tabel wordt het verloop van de tariefegalisatiereserve weergegeven. De mutaties betreffen de in de begroting 2015 geraamde stortingen en onttrekkingen en de verwerking van de resultaatbestemming over 2014.

Tabel overzicht tarief egalisatiereserves

Tarief egalisatiereserves	Saldo 1-1-2015	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2015
Egalisatiereserve ingezetenen	- 89.000	1.764.000	101.000	1.574.000
Egalisatiereserve gebouwd	1.935.000	549.000	827.000	1.657.000
Egalisatiereserve ongebouwd	- 317.000	344.000	0	27.000
Totaal	1.530.000	2.657.000	928.000	3.259.000

Leges en precario

De verantwoorde opbrengsten voor leges en precario over 2015 bedroegen beide ruim € 0,2 miljoen. Dit is in lijn met de voor 2015 opgenomen raming.

Regionale Belasting Groep

Alle werkzaamheden met betrekking tot de uitvoering van de heffing en invordering van de hiervoor vermelde belastingsoorten zijn ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling Regionale Belasting Groep (RBG), een samenwerkingsverband tussen de hoogheemraadschappen van Schieland en de Krimpenerwaard en Delfland en de gemeenten Delft, Vlaardingen en Schiedam. De geleverde prestaties zijn in grote lijnen conform de afspraken die zijn opgenomen in het prestatiecontract.

De verantwoording van de belastingopbrengsten in deze jaarrekening is in overeenstemming met de door de accountant van de RBG goedgekeurde belastingverantwoording van de RBG.

4.7 Verbonden partijen

Algemeen

Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Per partij (een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie) is sprake van een financieel en een bestuurlijk belang.

Financieel belang: 'een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt'.

Bestuurlijk belang: 'zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht'.

In 2013 is de nota Verbonden Partijen door de VV vastgesteld.

Stand van zaken verbonden partijen.

Aan het eind van 2014 nam Delfland deel in de volgende verbonden partijen:

- Nederlandse Waterschapsbank
- GR Slibverwerking DRSH en HVC
- Holding IOPW NV
- Ontwikkelmaatschappij het Nieuwe Westland BV
- Ontwikkelmaatschappij het Nieuwe Westland CV
- GR Regionale Belastinggroep

- GR beheer grondwater Delft Noord
- Aquon
- Stichting Het Waterschapshuis
- Unie van Waterschappen
- Overeenkomst kosten voor gemene rekening Muskusrattenbestrijding

Aan vier verbonden partijen zijn financiële garanties verleend.

Ontwikkelingen diverse verbonden partijen in 2015

Aquon

AQUON

De gemeenschappelijke regeling AQUON bundelt de laboratoriumwerkzaamheden van negen waterschappen. Aan de gemeenschappelijke regeling nemen, naast Delfland, ook deel de waterschappen Hollandse Delta, Brabantse Delta, De Dommel, AA en Maas en Rivierenland deel en de hoogheemraadschappen van Rijnland, Schieland en de Krimpenerwaard en De Stichtse Rijnlanden.

AQUON kende in 2015 een positief resultaat van € 0,4 miljoen. Dit bedrag wordt naar verwachting aan de bestemmingsreserve reorganisatie toegevoegd. Daarmee bedraagt het resultaat 2015 na bestemming € 0.

In 2015 zijn verdere maatregelen voorgesteld om de bedrijfsvoering structureel te verbeteren. Daarnaast is Aquon in 2015 begonnen om in samenwerking met de negen deelnemers haar strategie te herijken. De uitkomsten hiervan worden in 2016 verwacht.

De restantschuld van de door AQUON opgenomen geldleningen bedroeg op 31 december 2015 € 8,7 miljoen. Daarnaast heeft AQUON een rekening-courantkrediet tot maximaal € 7 miljoen. Voor deze totaalschuld van € 15,7 miljoen staat Delfland met de andere acht deelnemende waterschappen garant.

Het aandeel van Delfland in de garantstelling is gekoppeld aan het aandeel van Delfland in de begroting van Aquon en bedraagt afgerond 6,1%. Dit komt overeen met een garantstelling van afgerond € 1,0 miljoen.

Eind 2015 heeft het college besloten om ter reservering van haar rechten, aan de voorzitter van het algemeen bestuur van Aquon mee te delen dat het college van D&H per 1 januari 2017 uit de GR Aquon treedt. Mogelijk wordt besluit in 2016 herzien wanneer de prestaties en vooruitzichten hier aanleiding toe geven.

GR Slibverwerking (DRSH)/HVC

Afzet slib/ restproducten

Tariefstructuur HVC

De GR Slibverwerking 2009 heeft in 2015 bij meerderheid van stemmen besloten om de tariefstructuur voor de slibverwerking ongewijzigd te laten. Hiermee is niet ingestemd met een variabele tariefstructuur zoals voorgesteld door Delfland.

Garantstelling HVC

Omdat met name de gemeentelijke aandeelhouders van HVC financiering via hoofdelijke garantstelling als een risico ervaren, is HVC gevraagd om een onderzoek te doen naar alternatieve financieringsmogelijkheden. Hiervoor is een klankbordgroep van aandeelhouders gevormd die op basis van de geactualiseerde meerjarenraming de effecten van alternatieve scenario's heeft beoordeeld. Tijdens de algemene aandeelhoudersvergadering van HVC d.d. 11 december 2015 is besloten om:

- de financiering op basis van garantstelling voor te zetten;
- het nettoresultaat van HVC de komende jaren toe te voegen aan het eigen vermogen van HVC
- het waar mogelijk toepassen van projectfinanciering en,
- een aanvullende efficiëncyslag door HVC waarbij door de aandeelhouders de opmerking is gemaakt dat dit niet ten koste mag gaan van de kwaliteit van de dienstverlening.

Deze maatregelen moeten er toe leiden dat binnen afzienbare tijd (uiterlijk 2024) de hoofdelijke garantstelling tot het verleden zal behoren.

Per 31 december 2015 bedraagt de restant hoofdsom van alle aan HVC gegarandeerde langlopende geldleningen € 60,9 miljoen. Daarnaast staat de GR gedeeltelijk garant voor het rekening-courantkrediet. Vooralsnog wordt dit gedeelte geschat op maximaal € 10 miljoen. In totaal staat de GR per 31 december 2015 derhalve garant voor in totaal € 70,9 miljoen.

Het aandeel van Delfland in de GR is 24 %, zodat sprake is van een verleende garantie van maximaal € 13,8 miljoen.

Activiteiten HVC met duurzaamheid ambitie

De activiteiten van HVC op het gebied van afval en grondstoffen kunnen grotendeels geschaard worden onder de noemer 'wettelijke taak' van gemeente en waterschap. Inzet op bijvoorbeeld hernieuwbare energie is weliswaar gebaseerd op het door gemeenten en waterschappen ondertekende klimaatakkoord en daarmee een ambitie of morele verplichting, maar geen wettelijke taak. De aandeelhoudersvergadering heeft daarom vastgelegd dat deelname aan activiteiten gericht op duurzame ambitie niet voortvloeiend uit een wettelijke taak gebeurt op individuele basis. In de vergadering van 11 december 2015 is ingestemd met een statutenwijziging die moet borgen dat lasten en lusten van dergelijke 'type-2-projecten' uitsluitend terecht komen bij die aandeelhouders die in het betreffende project deelnemen.

Ontwikkelingsmaatschappij 'Het Nieuwe Westland' (ONW)

Het door de gemeente opgestelde voorstel om te komen tot een vereenvoudigde governance structuur van de ONW is begin 2015 met betrokken partijen afgestemd. De verenigde vergadering heeft op 2 juli 2015 met dit voorstel ingestemd. Delfland heeft op 16 december 2015 zijn aandelen aan de gemeente Westland overgedragen waarmee het samenwerkingsverband formeel is beëindigd. De procedurele afhandeling vindt voor een deel ook nog in 2016 plaats. Delfland behoudt overigens als stille vennoot zijn ingelegd vermogen ter grootte van € 0,9 miljoen in de commanditaire vennootschap. Na opheffen van de BV/CV-constructie wordt, na verrekening van winst/verlies, dit ingelegd vermogen aan Delfland uitgekeerd. Naar verwachting is dat in 2030. De inzet van Delfland beperkt zich tot het jaarlijks ondertekenen van de jaarstukken van de CV.

Gemeenschappelijke Regeling Beheer Grondwateronttrekking Delft Noord

De gemeenschappelijke Regeling Beheer Grondwateronttrekking Delft Noord ziet sinds 2009 toe op het beheren van de omvangrijke grondwateronttrekking die eerder van DSM was. Deelnemers aan de regeling zijn gemeente Delft en Delfland. Delfland heeft het besluit genomen om 1 januari 2016 uit te treden.

Tussen het college van B&W van de gemeente Delft en het college van D&H van het Hoogheemraadschap van Delfland, de beide deelnemers in de GR, is een uitredingsvergoeding van Delfland overeengekomen van € 7,6 miljoen. De afspraken zijn vastgelegd in een afsprakenkader en vertaald naar twee overeenkomsten. Het juridisch traject wordt, met het bereiken van de overeenstemming, door Delft niet meer vervolgd.

Waterschapshuis

In voorgaande jaren waren de contouren van HWH 2.0 al vastgesteld met ondermeer de Koersnotitie HWH 2.0 en de gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling. In 2015 is de organisatorische invulling van de Opdrachtgeverstafel rondgekomen en zijn het dienstverleningshandvest en het model dienstverleningsovereenkomst vastgesteld. De nieuwe koers HWH 2.0 kent een duidelijke, ook financiële, splitsing tussen collectieve en facultatieve programma's en het HWH is kleiner van omvang en meer resultaatgericht opgezet.

De nieuwe structuur van Het Waterschapshuis (HWH 2.0) is doorvertaald naar de begrotingen van 2015 en 2016 met een goed onderscheid tussen collectieve en facultatieve taken. Project- en product-specifieke kosten worden nu toebedeeld aan de juiste projecten en producten. De begrotingen worden hiermee nog overzichtelijker en

transparanter. Hierdoor blijft inhoudelijke sturing mogelijk en is de aansluiting tussen de HWH ontwerpbegroting en de programma's en sectoren van Delfland goed te maken. De nieuwe begrotingen zijn op 2 juli 2015 goedgekeurd door het algemeen bestuur van de GR HWH.

De bijdrage van Delfland in de begroting van 2015 (€ 677.482) laat een stijging zien van € 125.000 t.o.v. de begroting van 2014. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de deelname van Delfland aan nieuwe projecten en door de deelname van Delfluent aan het project Z-Info (€ 60.000). Dit laatste deel wordt echter ook weer doorbelast aan Delfluent, waardoor de netto kostenstijging circa € 65.000 bedraagt.

Hieronder volgt een overzicht van alle verbonden partijen.

Direct verbonden partijen

De direct verbonden partijen betreft partijen waarin Delfland, conform de definitie van verbonden partijen, zowel een bestuurlijk- als financieel belang heeft.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Als huisbankier van de waterschappen levert de NWB diensten op het gebied van betalingsverkeer, electronic banking en consultancy. Doelstelling van de bank is het zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden van de gewenste financieringen, Maatschappelijke relevantie, hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit zijn de hoekstenen van het beleid van de bank.	
Financieel belang Delfland	Delfland is eigenaar van 755 aandelen A en 60 aandelen B van de NWB. De nominale waarde van deze aandelen bedraagt in totaal € 114.425. De aanschafprijs en tevens balanswaarde bedraagt € 92.458.	
Bestuurlijk belang Delfland	Het bestuurlijk belang wordt gestalte gegeven door deel te nemen aan de algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem en ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen.	
Financiële kerncijfers (x € 1.000):	31-12-2014	31-12-2013
-Eigen vermogen	1.303	1.256
-Vreemd vermogen	86.946	71.750
-Jaarresultaat	49	34
Relatie met programma	F – Organisatie	
Verantwoordelijke sector	EFZ / MEFZ	
Risico's		
Overige informatie	Begin 2011 heeft de NWB Bank besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse winsten, zolang niet wordt voldaan aan de Bazelse 3%-norm voor leverage ratio. Deze ratio van de NWB is nu minder dan 2%. Om in de aanloop naar 2018 toe te groeien naar de vooralsnog vereiste norm van 3%, is de winst over 2011 ingehouden. Ook voor toekomstige winsten is het voornemen om deze in te houden en dus geen dividend uit te keren.	

GR Slibverwerking	
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 januari 2010
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De GR behartigt de belangen van de deelnemende waterschappen op het terrein van: - het (doen) transporteren van zuiveringsslib naar eindbestemmingen; - het gecontroleerd (doen) storten of verwerken van zuiveringsslib;

GR Slibverwerking		
	- het (doen) afvoeren of storten van asresten of andere restproducten van de verwerking van zuiveringsslib; - het (doen) afzetten van zuiveringsslib en/of restproducten; - het produceren van duurzame energie en de interne afzet daarvan.	
Financieel belang Delfland	Samen met vier andere waterschappen participeert Delfland in de GR Slibverwerking. De GR houdt, namens de deelnemende waterschappen, 12% van de aandelen in het kapitaal van NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De GR ontvangt jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC en betaalt deze door aan de deelnemende waterschappen.	
Bestuurlijk belang Delfland	Namens Delfland heeft één hoogheemraad zitting in het algemeen en het dagelijks bestuur van de GR. De GR heeft één vertegenwoordiger benoemd in de Raad van Commissarissen van HVC.	
Financiële kerncijfers (€):	31-12-2014	31-12-2013
-Eigen vermogen	0	0
-Vreemd vermogen	18.044	18.044
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	D – Gezuiverd afvalwater	
Verantwoordelijke sector / team	ZTO / PCA	
Risico's		
Overige informatie	Wanneer binnen een periode van drie jaar mocht blijken dat de verwachtingen van de waterschappen in de meerwaarde van de samenwerking met HVC niet bewaarheid kunnen worden en partijen geen vertrouwen meer hebben dat die meerwaarde alsnog bereikt wordt, dan zijn partijen gehouden aan het beëindigen van de samenwerking hun volle medewerking te verlenen op een wijze die recht doet aan de wederzijdse belangen en het vertrouwen waarmee de samenwerking gestart is. De Algemene Vergadering van Aandeelhouders van HVC heeft op 4 juli 2013 ingestemd met de continuering van het aandeelhouderschap B van de GR Slibverwerking in HVC. Daarmee is bereikt dat de waterschappen alleen garant staan voor activiteiten die een directe relatie hebben met de slibverwerking.	

Holding IOPW NV	
Vestigingsplaats	Naaldwijk
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Ingangsdatum	16 mei 2002
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het doel is het verbreden van de Westlandse economie en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Dit betreft een PPS-constructie uit 2002 met drie overheidspartijen (gemeente Westland, provincie Zuid-Holland, Delfland) en een private partij (BNG g.o.). Delfland neemt hieraan vooral deel om vanuit dit samenwerkingsverband in de planvorming een aantal ABC Delfland maatregelen in het Westland zeker te stellen (en werk met werk te maken).
Financieel belang Delfland	Delfland is houder van 480 aandelen in de Holding IOPW. De nominale en historische aanschafwaarde van de aandelen bedraagt € 4.800 (circa 9%).
Bestuurlijk belang Delfland	Vanuit Delfland als ontwikkelende partij invloed uitoefenen welke projecten in het kader van de 'Greenport Westland 2020' ter hand worden genomen. De bestuurlijke vertegenwoordiging van Delfland in de AvA wordt gevormd door 1 lid van het dagelijks bestuur en twee leden van het algemeen bestuur. In de RvB heeft 1 lid van het dagelijks bestuur van Delfland zitting.

Holding IOPW NV		
Financiële kerncijfers:	31-12-2014	31-12-2013
-Eigen vermogen	89.637	94.312
-Vreemd vermogen	0	0
-Jaarresultaat	-4.675	2.016
Relatie met programma	B – Voldoende water	
Verantwoordelijke sector	B&O / RP	
Risico's	Door de huidige recessie krimpt de woningmarkt in het duurdere segment. Dit leidt tot minder rendement op het eigen vermogen dan de beoogde 15% (contractueel 11%).	
Overige informatie		

Ontwikkelingsmaatschappij 'Het nieuwe Westland' CV		
Vestigingsplaats	Naaldwijk	
Rechtsvorm	Commanditaire Vennootschap	
Ingangsdatum	16 mei 2002	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het doel is het verbreden van de Westlandse economie en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Dit betreft een PPS-constructie uit 2002 met drie overheidspartijen (gemeente Westland, provincie Zuid-Holland, Delfland) en een private partij (BNG g.o.). Delfland neemt hieraan vooral deel om vanuit dit samenwerkingsverband in de planvorming een aantal ABC Delfland maatregelen in het Westland zeker te stellen (en werk met werk te maken).	
Financieel belang Delfland	Delfland heeft sinds 2001 een belang in Ontwikkelingsmaatschappij 'Het nieuwe Westland' CV. Dit belang is gemaximeerd op € 903.023 (ca. 4% van het eigen vermogen). In 2014 heeft een aanvullende kapitaalstorting van € 105.000 plaatsgevonden. De totale kapitaalstorting bedraagt nu € 903.023.	
Bestuurlijk belang Delfland	Delfland is in deze CV stille vennoot. De bestuurlijke vertegenwoordiging van Delfland wordt gevormd door één lid van het dagelijks bestuur (i.c. de dijkgraaf) in de raad van vennoten van de CV.	
Financiële kerncijfers:	31-12-2013	31-12-2012
-Eigen vermogen	17.138.000	15.115.000
-Vreemd vermogen	20.335.000	19.838.000
-Jaarresultaat	690.000	-2.628.000
Relatie met programma	B – Voldoende water	
Verantwoordelijke sector	B&O / RP	
Risico's	Zie onder Holding IOPW NV.	
Overige informatie	Uitgangspunt verhouding eigen vermogen / vreemd vermogen is 1:3.	

Regionale Belastinggroep (RBG)	
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Ingangsdatum	1 januari 2010
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De doelstelling van de gemeenschappelijke regeling is om de kwaliteit van de werkprocessen en de kennis op het gebied van belastingen te waarborgen en te komen tot een kostenreductie. De RBG heft en int de waterschapsbelastingen voor de Hoogheemraadschappen van Schieland en de Krimpenerwaard en Delfland.
Financieel belang Delfland	Delfland betaalt voor de door de RBG namens Delfland verrichte diensten en is volledig financieel aansprakelijk. De werkelijke bijdrage aan de RBG bedroeg in 2015

Regionale Belastinggroep (RBG)		
	€ 7.363.000	
Bestuurlijk belang Delfland	Namens Delfland hebben de twee hoogheemraden zitting in het algemeen bestuur van de RBG.	
Financiële kerncijfers :	31-12-2014	31-12-2013
-Eigen vermogen	2.247.000	690.000
-Vreemd vermogen	362.000	413.000
-Jaarresultaat	2.186.000	595.000
<i>Kosten</i>		
Bijdrage aan RBG	7.363.000	6.368.000
Relatie met programma	F – Organisatie	
Verantwoordelijke sector	EFZ / MEFZ	
Risico's	De RBG verwacht in de toekomst gecontroleerd verder te groeien door aansluiting van meer inliggende gemeenten.	
Overige informatie		

Gemeenschappelijke regeling Beheer grondwater onttrekking Delft Noord		
Vestigingsplaats	Delft	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 mei 2009	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Gemeenschappelijke regeling voor het overnemen van de verantwoordelijkheid voor de grondwateronttrekking van DSM Gist.	
Financieel belang Delfland	Alle drie de partijen (Delfland, gemeente Delft en provincie Zuid-Holland) nemen voor een derde deel in de gemeenschappelijke regeling. In 2014 is een bijdrage betaald van € 844.000. In 2014 is de provincie Zuid-Holland uitgetreden.	
Bestuurlijk belang Delfland	Namens Delfland is één hoogheemraad vertegenwoordiger in de gemeenschappelijke regeling. Delfland is penvoerder.	
Financiële kerncijfers:	31-12-2014	31-12-2013
-Eigen vermogen	750.000	750.000
-Vreemd vermogen	2.087.415	2.087.415
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	C – Stevige dijken	
Verantwoordelijke sector	WB / OWW	
Risico's	Voor de GR Delft Noord heeft Delfland zich voor 50% garant gesteld voor het door de NWB verleende rekening-courantkrediet van maximaal € 1 miljoen.	
Overige informatie	Per 1 januari 2016 is Delfland uit de GR getreden.	

Aquon		
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De regeling heeft tot doel het verrichten van laboratoriumwerkzaamheden (bemonstering en analyse) voor de deelnemers en hierbij te komen tot vergroting van efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging, kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.	
Financieel belang Delfland	Delfland is mede-eigenaar, met een aandeel van 5,5 % in de omzet. De bijdrage van Delfland voor 2014 bedroeg in totaal € 1.246.000.	
Bestuurlijk belang Delfland	Een hoogheemraad heeft zitting in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers	31-12-2014	31-12-2013
-Eigen vermogen		
-Vreemd vermogen	9.410.000	10.019.367

Aquon		
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	A – Schoon water B – Voldoend water D – Gezuiverd afvalwater E - Instrumenten	
Verantwoordelijke sector	B&O / WSK	
Risico's	AQUON kende in 2012 een begrotingsoverschrijding. De bedrijfsvoering was niet op orde. Hierop is geacteerd door het opstellen van een plan van aanpak en het aanstellen van een verandermanager om de bedrijfsvoering op orde te brengen. Dit om het risico op begrotingsoverschrijding in de toekomst te minimaliseren.	
Overige informatie	AQUON bundelt de laboratoriumwerkzaamheden van negen waterschappen. Aan de gemeenschappelijke regeling nemen, naast Delfland, ook de waterschappen Hollandse Delta, Brabantse Delta, De Dommel, AA en Maas en Rivierenland deel en de hoogheemraadschappen van Rijnland, Schieland en de Krimpenerwaard en Stichtse Rijnlanden.	

Het Waterschapshuis		
Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	2005	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis (HWH) is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 25 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de natte sector. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich gezamenlijk in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening naar burgers en bedrijven te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven.	
Financieel belang Delfland	De bijdrage van Delfland voor 2015 bedroeg in totaal € 665.000.	
Bestuurlijk belang Delfland	De stichting Het Waterschapshuis legt verantwoording af aan de Unie van Waterschappen en de VDW (Vereniging van Directeuren van Waterschappen). De GR legt nu nog verantwoording af aan de stichting. Delfland is vertegenwoordigd in de algemeen besturen van de stichting en de GR	
Financiële kerncijfers	31-12-2014	31-12-2013
-Eigen vermogen	1.471.895	1.334.358
-Vreemd vermogen	0	0
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	F – Organisatie	
Verantwoordelijke sector	MID / IGIS	
Risico's		
Overige informatie		

Unie van Waterschappen	
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	1927
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de

Unie van Waterschappen		
	Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten.	
	<i>Visie</i> De Unie van Waterschappen wil leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer in zowel de nationale als de internationale context, met als doel 'Duurzaam waterbeheer'.	
Financieel belang Delfland	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. Voor 2014 bedroeg de contributie afgerond € 593.000.	
Bestuurlijk belang Delfland	In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting.	
Financiële kerncijfers :	31-12-2014	31-12-2013
-Eigen vermogen	813.000	840.000
-Vreemd vermogen	6.946.000	7.366.000
-Jaarresultaat	-27.000	-1.934.000
Relatie met programma	F – Organisatie	
Verantwoordelijke sector	BCC	
Risico's		
Overige informatie		

Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen		
Vestigingsplaats	Delft	
Rechtsvorm	Vereniging	
Ingangsdatum	22 december 1910 (als Zuid-Hollandse Waterschapsbond, vanaf 27 juli 2007 verder als vereniging)	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De vereniging heeft tot doel de behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen.	
Financieel belang Delfland	Jaarlijkse contributie € 1.500. Daarnaast droeg de vereniging zorg voor de inning van de door de provincie Zuid-Holland in rekening gebrachte kosten voor muskusrattenbestrijding.	
Bestuurlijk belang Delfland	Namens Delfland zit de dijkgraaf in het bestuur van de vereniging.	
Financiële kerncijfers (€):	31-12-2013	31-12-2012
-Eigen vermogen	18.480	14.028
-Vreemd vermogen		
-Jaarresultaat	4.450	243
Relatie met programma	Stevige dijken	
Verantwoordelijke sector	WB / OWW	
Risico's		
Overige informatie	M.i.v. 2012 is de muskusrattenbestrijding de verantwoordelijkheid geworden van de waterschappen en verloopt de vergoeding niet mee via de vereniging, maar is een overeenkomst van kosten voor gemene rekening aangegaan opgesteld tussen verschillende waterschappen.	

Muskusrattenbestrijding	
Vestigingsplaats	Houten (Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden)
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening (KvGR)
Ingangsdatum	1-1-2012
Openbaar belang	Muskusrattenbestrijding is de verantwoordelijkheid

Muskusrattenbestrijding		
(doelstellingen en activiteiten)	geworden van de waterschappen.	
Financieel belang Delfland	Bijdrage van 5,3 % van de totale kosten. Voor 2014 was de bijdragen € 533.000 (excl. Eventuele frictiekosten)	
Bestuurlijk belang Delfland	Bestuurlijk overleg met per waterschap 1 collegelid	
Financiële kerncijfers (x € 1 mln):	Niet van toepassing	Niet van toepassing
-Eigen vermogen		
-Vreemd vermogen		
-Jaarresultaat		
Relatie met programma	Stevige dijken	
Verantwoordelijke sector	WB / OWW	
Risico's	De werkelijke kosten worden achteraf doorberekend o.b.v. de vooraf afgesproken verdeelsleutels.	
Overige informatie	KvGR is een vorm van samenwerking waarbij geen rechtspersoon of orgaan wordt opgericht; het is een bijzondere vorm van doorbelasting van kosten. Met het aangaan van een overeenkomst voor gemene rekening wordt voorkomen dat de kosten die door een waterschap voor een prestatie worden gemaakt, welke prestatie ook wordt uitgevoerd voor een ander waterschap, bij doorberekening aan het andere waterschap met BTW moeten worden belast.	

Indirect verbonden partijen

Naast de partijen die volgens bovengenoemde definitie zijn aan te merken als verbonden partij, zijn er ook partijen waarmee Delfland indirect verbonden is. Bij deze partijen is er wel sprake van een financieel belang, maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang in de indirect verbonden partij, bijvoorbeeld omdat de indirect verbonden partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel er in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie dus geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

Ontwikkelingsmaatschappij 'Het nieuwe Westland' BV			
Vestigingsplaats	Naaldwijk		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Ingangsdatum	16 mei 2002		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het doel is het verbreden van de Westlandse economie en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Dit betreft een PPS-constructie uit 2002 met drie overheidspartijen (gemeente Westland, provincie Zuid-Holland, Delfland) en een private partij (BNG g.o.). Delfland neemt hieraan vooral deel om vanuit dit samenwerkingsverband in de planvorming een aantal ABC Delfland maatregelen in het Westland zeker te stellen (en werk met werk te maken).		
Financieel belang Delfland	Financiële inbreng betreft het aandelenkapitaal van de Holding IOPW NV.		
Bestuurlijk belang Delfland	Delfland heeft zitting in de Raad van Commissarissen en toezichthoudend in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De bestuurlijke vertegenwoordiging van Delfland wordt gevormd door twee leden van het dagelijks bestuur. Zij vertegenwoordigen daarbij niet Delfland, maar het bedrijfsbelang van de BV.		
Financiële kerncijfers:	31-12-2013	31-12-2012	
-Eigen vermogen	73.000	74.000	
-Vreemd vermogen			
-Jaarresultaat	-1	-31	
Relatie met programma	B –Voldoende water		
Verantwoordelijke sector / team	B&O / RP		

Ontwikkelingsmaatschappij 'Het nieuwe Westland' BV

Risico's	Zie onder Holding IOPW NV.
Overige informatie	Verhouding vermogen publiek / privaat is 50% / 50%.

HVC

Vestigingsplaats	Alkmaar
Rechtsvorm	NV
Ingangsdatum	1-1-2010 (HVC opgericht op 10 april 1991)
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	NV HVC is een overheidsvennootschap van 52 gemeenten en 6 waterschappen die samenwerken op het gebied van afvalbeheer en duurzame energie.
Financieel belang Delfland	In verband met leningen aan HVC ten behoeve van slibverbrandingsactiviteiten heeft Delfland, samen met de andere waterschappen in de GR, een hoofdelijke garantstelling afgegeven aan de NWB.
Bestuurlijk belang Delfland	Geen; de GR Slibverwerking 2009 houdt, namens de deelnemende waterschappen, 12% van de aandelen in HVC. Daarnaast zit er namens de GR één vertegenwoordiger in de RvC van HVC.
Financiële kerncijfers (x € 1.000):	
-Eigen vermogen	31-12-2014 68.309 31-12-2013 63.178
-Vreemd vermogen	730.080 780.847
-Jaarresultaat	5.135 -4.937
Relatie met programma	D – Gezuiverd Afvalwater
Verantwoordelijke sector / team	ZTO / PCA
Risico's	Per 31 december 2014 bedraagt de restant hoofdsom van alle aan HVC gegarandeerde geldleningen € 48,8 miljoen.
Overige informatie	Wanneer binnen een periode van drie jaar mocht blijken dat de verwachtingen van de waterschappen in de meerwaarde van de samenwerking niet bewaarheid kunnen worden en partijen geen vertrouwen meer hebben dat die meerwaarde alsnog bereikt wordt, dan zijn partijen gehouden aan het beëindigen van de samenwerking hun volle medewerking te verlenen op een wijze die recht doet aan de wederzijdse belangen en het vertrouwen waarmee de samenwerking gestart is.

Stowa

Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)
Rechtsvorm	Stichting
Ingangsdatum	13 september 1971 (als STORA, m.i.v. 1992 STOWA)
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven waar waterbeheerders voor staan, goed uit te voeren.
Financieel belang Delfland	De reguliere jaarlijkse bijdrage voor 2014 is € 438.000.
Bestuurlijk belang Delfland	Geen; er zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers in het bestuur van Stowa.
Financiële kerncijfers (x € 1.000):	
-Eigen vermogen	31-12-2011 4.437 31-12-2010 4.437
-Vreemd vermogen	2.067 2.067
-Jaarresultaat	136 136
Relatie met programma	A – Schoon water D – Gezuiverd Afvalwater E – Instrumenten
Verantwoordelijke sector / team	S&I / MS&I
Risico's	
Overige informatie	

4.8 Bedrijfsvoering

Personeel en Organisatie

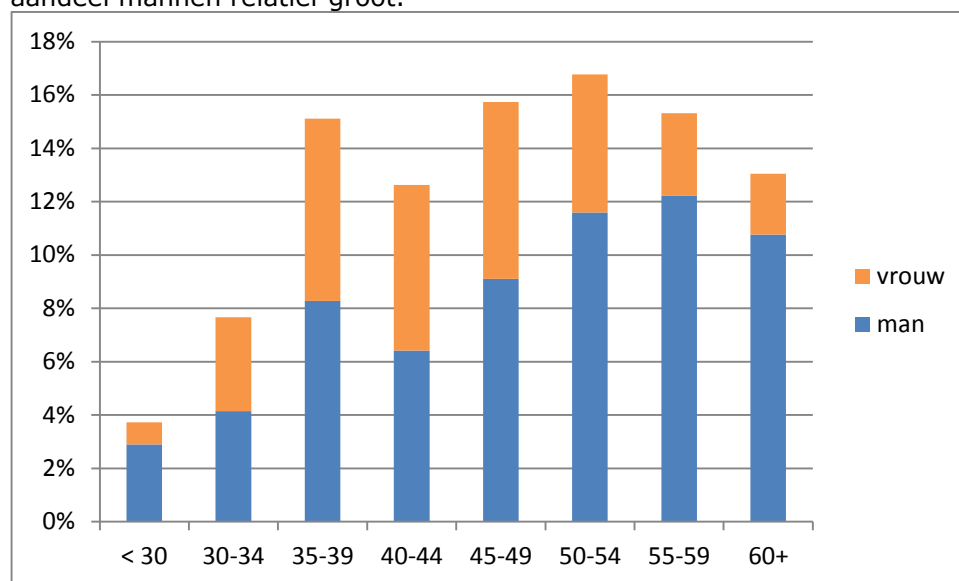
In 2015 is in het kader van het strategische personeels- en organisatiebeleid de ontwikkelagenda vastgesteld met als doel actiever te sturen op de optimale inzetbaarheid van medewerkers. Om de organisatiedoelstellingen te bereiken zijn immers competente en goed toegeruste medewerkers nodig, die optimaal samenwerken in een veilige en gezonde werkomgeving. De ontwikkelagenda is een uitwerking van het Waterbeheerplan 5 en sluit aan op thema's in de nieuwe cao.

De doelstellingen van het strategische personeels- en organisatiebeleid worden gemonitord en gestuurd met instrumenten zoals de Delfland academie, de PVB-cyclus, het jaarlijkse medewerkersonderzoek en het periodiek arbeidsgeneeskundig onderzoek. Overheidsbreed is mobiliteit en inzetbaarheid van medewerkers een aandachtspunt. De algemene trend van vergrijzing en lange dienstverbanden hebben invloed op de aantrekkelijkheid van de publieke sector voor de jongere werknemer.

Het aandeel medewerkers boven de 55 jaar bij het Hoogheemraadschap van Delfland is in de afgelopen zeven jaar met 50% toegenomen van 18 % naar 27 %. De gemiddelde leeftijd ligt in 2015 voor het eerst boven de 48 jaar en de gemiddelde duur van het dienstverband ligt momenteel op 12,7 jaar. Om aantrekkelijk te blijven als werkgever zal veel aandacht moeten worden besteed aan mobiliteit en verjonging. Op dit moment is slechts 11 % van de medewerkers jonger dan 35 jaar, en heeft eveneens slechts 11 % een dienstverband korter dan 3 jaar. Meer beweging in de organisatie en een betere binding van de jongere werknemer kan de vitaliteit en slagkracht van Delfland als organisatie ten goede komen.

Personeelsopbouw

Per 31 december 2015 zijn er 471 mensen in dienst, waarvan 166 vrouwen (35 %) en 305 mannen (65 %). In de middelste leeftijdsgroepen (30-50 jaar) is het aantal mannen en vrouwen redelijk gelijk verdeeld. In de leeftijdsgroep boven de 55 jaar is het aandeel mannen relatief groot.

leeftijdsoopbouw in %

De gemiddelde leeftijd bij het Hoogheemraadschap van Delfland is gestegen van 47,6 naar 48,2 jaar; voor vrouwen is de gemiddelde leeftijd 45,8 jaar en voor mannen 49,4 jaar. De gemiddelde leeftijd bij Delfland is vergelijkbaar met de gemiddelde leeftijd van alle waterschappen samen. Er zullen de komende jaren jaarlijks gemiddeld meer dan tien personen de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. In 2015 waren dat 14 medewerkers.

Duurzame inzetbaarheid en mobiliteit

Optimale inzetbaarheid van alle medewerkers is belangrijk voor het goed functioneren van de gehele organisatie. Medewerkers zijn zelf verantwoordelijk voor hun persoonlijke ontwikkeling en inzetbaarheid in elke fase van hun loopbaan. Daarbij biedt de werkgever verschillende instrumenten: de Delfland academie, de PVB-cyclus, het jaarlijkse medewerkersonderzoek, en het persoonlijk basisbudget, dat in voorbereiding is voor 2016. Dit budget stimuleert dat medewerker en direct leidinggevende op een doelgerichte manier groei- en ontwikkelingsafspraken kunnen maken.

De externe arbeidsmarkt is al vergaand geflexibiliseerd. Intern is nu ook een eerste aanzet gemaakt met het flexibiliseren van de personeelsbegroting. Het strategisch personeelsbeleid is erop gericht om de beoogde flexibiliteit te ondersteunen door in elke levensfase de inzetbaarheid van het personeel te waarborgen. In het kader van het mobiliteitsbeleid is er een actieve uitwisseling van vacatures met vijf buurwaterschappen en de provincie Zuid-Holland. Ook vindt detachering plaats van en naar deze partnerorganisaties.

In 2014 zijn 24 nieuwe medewerkers in dienst getreden. Daarnaast zijn 29 medewerkers uitgestroomd. Het personeelsverloop komt daarmee op 11 %. De gemiddelde leeftijd van de uitstromers is bijna 55 jaar.

In de loop van 2015 zijn 16 medewerkers intern van functie veranderd. De interne mobiliteit komt daarmee op 3 %, en dit betekent dat de totale mobiliteit op 14 % uitkomt (in 2014 was dat 12 %).

In het kader van het mobiliteitsbeleid is er een actieve uitwisseling van vacatures met vijf buurwaterschappen en de provincie Zuid-Holland. Andere activiteiten in 2015 zijn deelname aan de week van de loopbaan en uitwisselingen in het kader van "Water ontmoet water". Bij "Water ontmoet water" vindt actief uitwisseling van kennis en ervaring plaats tussen organisaties in de watersector door bij elkaar in de keuken te kijken.

Diversiteit

Delfland streeft ernaar om haar personele bezetting een goede afspiegeling te laten zijn van de bevolkingssamenstelling. Het gaat om diversiteit in de ruimste zin van het woord. Diversiteit is meer dan leeftijd en geslacht. Het kan ook gaan om een arbeidshandicap, etniciteit, seksuele geaardheid of geloof. Delfland wil een 'open' organisatie zijn, en is aangesloten bij Workplace Pride. In dat kader wordt jaarlijks op Coming-Out Day de regenboogvlag opgehangen om te laten zien, dat Delfland tolerant is ten aanzien van het veelkleurige palet aan seksuele voorkeuren: homoseksueel, biseksueel, heteroseksueel of transgender. Delfland participeert in externe netwerken (themagroepen A&O-fonds waterschappen, kennisplatform "baas in eigen loopbaan", LinkedIngroepen) om externe ontwikkelingen te volgen en bij te dragen aan algemeen beleid.

Om te stimuleren dat meer vrouwen naar leidinggevende posities doorstromen is Delfland sinds 2009 aangesloten bij "Charter Talent naar de Top". De stichting "Talent naar de Top" is een aanjager van het maatschappelijk debat over diversiteitsbeleid. Zij organiseert jaarlijks een congres over dit onderwerp en biedt aan deelnemers een interessant kennisnetwerk.

PVB-gesprekscyclus

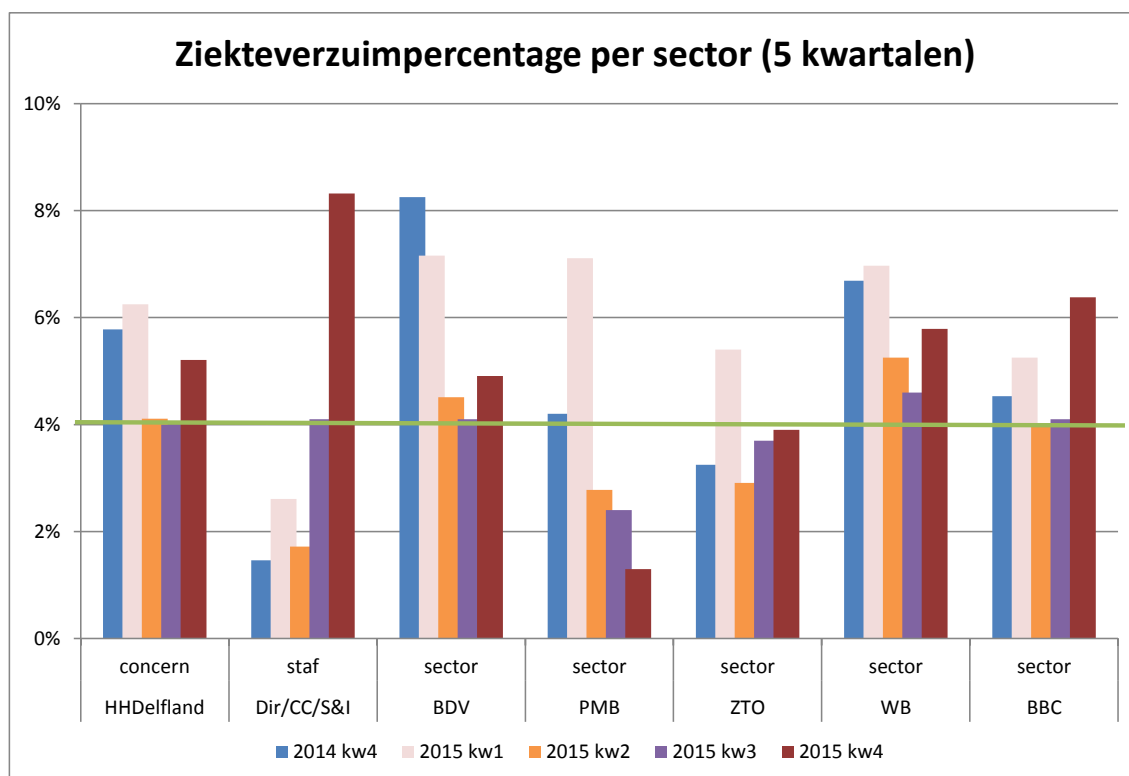
De PVB-cyclus kan een belangrijk en krachtig instrument zijn voor het 'fit' houden van het personeel zijn, want in plannings-, voortgangs- en beoordelingsgesprekken vindt communicatie over het functioneren en samenwerken plaats, en is er ruimte voor constructieve feedback. Het kader voor de PVB-gesprekken zijn de organisatiedoelstellingen en deze gesprekken gaan dan ook over de wijze waarop de medewerker bijdraagt aan het team- of organisatie resultaat.

Vanuit de SAW wordt het instrument vooral ingezet als beloningsinstrument. Ongeveer 87 % van het personeel krijgt in 2015 een goede score in de eindbeoordeling, en circa 9 % krijgt een score zeer goed. Slechts 4 % krijgt een onvoldoende score. Dit algemene beeld komt min of meer overeen met de scores in 2014.

Gezondheid

Het ziekteverzuim bij het Hoogheemraadschap van Delfland was in het afgelopen jaar 4,9 %.

Dit is gelijk aan dat van 2014. Landelijk ligt dit cijfer op 4,1 % (HR-monitor, 2014)

Dat we boven het landelijk gemiddelde uitkomen heeft vooral te maken met een relatief hoog langdurig verzuim en een toenemend middellang verzuim.

Vanuit de Arbowet volgt Delfland de richtlijnen voor veilig en gezond werken. Delfland neemt preventieve maatregelen ter voorkoming van ziekte en spant zich bij ziekte in om medewerkers te re-integreren in het arbeidsproces.

In 2015 is bij sector Waterbeheer een PAGO (periodiek arbeidsgeneeskundig onderzoek) gehouden, waarin alle medewerkers een bij hun functie passende periodieke keuring hebben ondergaan. Een deel van deze keuringen is verplicht vanuit de Arbowet. Ook wordt vitaliteit en werkdrukbeleving gemeten.

Er vindt regelmatig een ziekteverzuimanalyse plaats zodat de juiste (preventieve) maatregelen kunnen worden genomen om de gezondheid en vitaliteit te waarborgen.

Arbidsvoorwaarden en individueel keuzebudget

Delfland heeft een modern arbeidsvoorwaardenpakket, dat volledig gebaseerd is op de landelijke cao voor Waterschappen, met het individueel keuzebudget (IKB), variabele werktijden en het keuzesysteem voor meer- en minderwerk. Het pakket biedt individuele vrijheid, zodat eenieder naar persoonlijke omstandigheden en/of levensfase keuzen kan maken in de verhouding tussen werk en privé. Dit instrument heeft een functie in het vinden van de juiste balans tussen werk en privé.

Ongeveer een kwart van de medewerkers koopt extra IKB-verlof bovenop het basisverlof.

In het medewerkersonderzoek geven medewerkers aan tevreden te zijn over de balans tussen werk en privé.

Integriteit

In 2015 is een belangrijk integriteitsthema uitgewerkt: er is extra aandacht besteed aan het omgaan met grensoverschrijdend gedrag door burgers of klanten bij het uitvoeren van publieke taken. Er zijn organisatienormen ontwikkeld om te zorgen dat we dezelfde maatstaven hanteren bij uitingen van agressie. Bij agressie gaat het om allerlei vormen

van machtsgebruik (denigrerend gedrag tot en met verbale en fysieke agressie). Om te herkennen wat acceptabel en onacceptabel gedrag is, zijn kernwaarden geformuleerd, die als pilot zijn geïmplementeerd bij sector Waterbeheer. Er wordt aangesloten bij de richtlijnen van "Veilige Publieke Taak", waarbij het doel is dat alle overheidsorganisaties één lijn stellen voor het omgaan met grensoverschrijdend gedrag.

In dit kader is in 2015 bij twee incidentmeldingen namens het bestuur een waarschuwingsbrief uitgegaan naar bewoners, die zich ernstig hebben misdragen tegen een medewerker, die in opdracht van Delfland een publieke taak verrichte. Delfland is vertegenwoordigd in het A&O-fonds en in de landelijke werkgroep "integriteit" van de Unie van Waterschappen, en wisselt daarin kennis uit en deelt praktijkervaringen met andere waterschappen.

In het afgelopen jaar hebben 24 nieuwe medewerkers de eed of belofte afgelegd op de introductiedagen.

In 2015 is vanwege een integriteitsschending voor 3 medewerkers een disciplinaire maatregel getroffen. Daarnaast is in de zomer van 2015 een onderzoek gestart naar 'bijzonder' declaratiegedrag. In dit onderzoek zijn aanwijzingen gevonden voor ongewenst declaratiegedrag. Besluitvorming over disciplinaire maatregelen naar aanleiding van dit onderzoek vindt in 2016 plaats.

Vertrouwenspersoon

In 2015 zijn de vertrouwenspersonen 22 keer geconsulteerd. Dat is een lichte toename ten opzichte van het jaar daarvoor. De meeste zaken hadden betrekking op de regeling 'Klachtbehandeling Ongewenst Gedrag'. Veel meldingen gaan over de relatie medewerkers en leidinggevende, en dat varieert van denigrerend gedrag, slechte onderlinge communicatie en beeldvorming en verschil van inzicht over prestaties in de PVB-cyclus. In 2015 waren er ook meer meldingen dan voorheen over gedrag tussen medewerkers onderling.

Er zijn twee consultaties geweest in het kader van de Klokkenluidersregeling. Op verzoek van de melders heeft er geen vervolg op plaatsgevonden vanwege de inschatting van het effect en bezorgdheid over mogelijke gevolgen. In het Delflands Management Team wordt besproken hoe deze terughoudendheid weggenomen kan worden. De (meer uitgebreide) rapportage van de vertrouwenspersoon wordt jaarlijks besproken met de portefeuillehouder en de secretaris-directeur. De rapportage gaat ter info naar de OR en wordt ook op intranet geplaatst.

Medezeggenschap

In 2015 is er over een groot aantal onderwerpen gesproken met de Ondernemingsraad (OR). Een belangrijk onderwerp was de huisvesting en specifiek de tijdelijke huisvesting. De OR is actief betrokken geweest bij de keuze van het pand. Voordat het besluit genomen is, hebben zij ook een tweetal panden bezocht. Verder zijn er ook aan de huisvesting gerelateerde onderwerpen besproken, zoals de Delflandse manier van werken en het parkeerbeleid.

Een ander belangrijk thema waar over gesproken is het strategisch personeels- en organisatiebeleid. Met de leden van de OR is er onder andere een workshop gehouden om input te krijgen voor de samenstelling van het plan. Ook het Waterbeheerplan 5 is door middel van een presentatie aan de OR toegelicht.

Vanuit ARBO is er een tweetal instemmingaanvragen ingediend, namelijk voor het projectplan van de RI&E (risicoinventarisatie & evaluatie) en het beleid voor werken met biologische agentia.

Andere onderwerpen op de OR-tafel zijn de adviesaanvraag oprichting van het Klantcontactcentrum (KCC) en de evaluatie van de sector BBC.

Door een tweetal detacheringen en het vertrek van een OR-lid heeft de OR een lagere bezetting. Eind 2015 heeft de OR een verzoek gedaan aan medewerkers om zich te komen inzetten voor de OR. Dit om nieuwe verkiezingen niet nodig te laten zijn. Verder is afgesproken dat de OR -waar nodig-aansluit bij de voor haar relevante bestuurlijke bijeenkomsten, zoals de commissie BOB.

De Delflandse manier van werken

In 2015 zijn er acht teams in het Gemeenlandshuis enthousiast gestart met de Delflandse Manier van werken, vooruitlopend op de verhuizing naar de Brashof. De ervaringen die zij opdeden, vormden input voor de teams die nog niet meededen. In september is een enquête gehouden om eventuele knelpunten te signaleren. Ongeveer de helft van de deelnemers vindt de Delflandse Manier van werken prettig, een kwart van de deelnemers vindt het niet prettig en een kwart ziet voor- en nadelen. Ongeveer 10 % vindt dat de samenwerking vermindert, met name binnen het team omdat men elkaar minder spreekt. 15 % van de deelnemers vindt dat de samenwerking juist verbeterd is, met name met andere teams. Sommige teams hebben nieuwe vormen ontdekt om elkaar toch regelmatig te treffen, bijvoorbeeld een weekstart. De verhuizing naar de Brashof zorgt ervoor dat het totaal aantal teams dat op deze manier werkt stijgt van 8 naar 17, en dat is ongeveer 75 % van alle teams. In gebouw Delftechpark (DTP) wordt deze manier van werken overigens ook ingevoerd. Alleen op Kijkduin en Vlaardingen niet, omdat hier zoveel ruimte is dat het concept niet goed van de grond komt.

Personeelsontwikkeling

In 2015 hebben in totaal 519 medewerkers¹ deelgenomen aan trainingen via de Delfland Academie. Dat is een lichte stijging (8 %) ten opzichte van vorig jaar. Via de Delfland Academie worden trainingen op het gebied van 'persoonlijke vaardigheden', 'interne trainingen' en 'proces- en projectmanagement' georganiseerd. Daarnaast zijn bij verschillende teams maatwerk trainingen aangeboden. Naast de centrale trainingen hebben 48 medewerkers gebruik gemaakt van de regeling studiefaciliteiten voor individuele opleidingen/trainingen bij erkende opleidingsinstituten buiten Delfland. In 2015 zijn drie introductiedagen voor nieuw personeel georganiseerd; 45 nieuwe medewerkers (ambtenaren, langer ingehuurd personeel en stagiairs) hebben tijdens deze introductiedagen door enthousiaste presentaties van collega's en een rondrit door het gebied een brede kijk in de organisatie van Delfland gekregen.

Arbo-opleidingen

Op het gebied van veiligheid zijn in 2015 diverse trainingen georganiseerd, zoals Bedrijfshulpverlening (BHV), EHBO, fysieke belasting, kwaliteitsnormering (NEN), Basisveiligheid operationele medewerkers (VCA), praktijktraining kleine blusmiddelen, ademluchtmaskerdrager, heftruck, veilig hijsen en veilig werken langs de weg. In totaal hebben circa 200 medewerkers deelgenomen. Een deel van deze trainingen heeft een verplicht karakter en is van belang voor veilige werkomstandigheden.

MD-programma en leiderschap

Na de startbijeenkomst voor het management-developpervolgtraject, waarin voor de verschillende thema's van het medewerkersonderzoek (verminderen bureaucratie, bevorderen loopbaanontwikkeling, verminderen werkdruk, versterken van leiderschap, strategisch personeelsbeleid en huisvesting verbeteren) een plan is gemaakt, is in 2015 ingezet op het uitwerken en in de praktijk brengen van deze thema's bij de doorontwikkeling van het team.

Voor een kleine groep nieuwe leidinggevendenden is er een apart MD-traject uitgevoerd.

Stages bij Delfland en relatie met het onderwijs

In 2015 hebben 24 studenten stage gelopen bij Delfland. De stages die worden aangeboden variëren van WO-stages tot 'snuffelstages' voor middelbare scholieren. Delfland heeft een studiebeurs uitgereikt om de banden tussen de werkgevers uit de watersector en de wateropleidingen te versterken. De studiebeurzen van de Topsector Water zijn bedoeld voor mbo-studenten, die kiezen voor een specialisatie op het gebied van watertechnologie, deltatechnologie of maritieme technologie. Deze studenten worden gekoppeld aan een werkgever uit de watersector, die de student ook intensiever kennis laat maken met de praktijk en een stageplaats garandeert. Verder versterkt het initiatief de samenwerking tussen studenten, onderwijsinstellingen en werkgevers in het

---

¹ als medewerkers aan verschillende opleidingen deelnemen worden deze extra meegeteld

kader van arbeidsmarktrelevantie van opleidingen. Dit vergroot de aantrekkingskracht van deze wateropleidingen voor toekomstige studenten.

Daarnaast is een medewerker van Delfland gastdocent geweest op de HBO-opleiding watermanagement. Het betrof onderwijs over Geografische InformatieSystemen (GIS).

Om de ontwikkeling en verspreiding van kennis over water te stimuleren, heeft het Hoogheemraadschap van Delfland in 2015 een scriptieprijs in het leven geroepen voor studenten van universiteiten én hogescholen. In totaal zijn vijf inzendingen ontvangen. Deze zijn door een jury beoordeeld en uiteindelijk is er een winnaar gekozen.

Kwaliteit van de bedrijfsvoering

In 2015 is de bedrijfsvoering van Delfland op een aantal punten versterkt. Deze punten zijn een uitwerking en vervolg van de maatregelen die in de afgelopen jaren zijn getroffen om de sturing en beheersing van de organisatie te verbeteren.

Alhoewel de versterking over een langere periode verloopt, vormen de stappen die in 2015 zijn gezet een stevig fundament voor de noodzakelijke vervolgstappen. Het betreft ondermeer de strategische agenda voor personeels- en organisatieontwikkeling, de uitgangspunten voor het financiële meerjarenbeleid, de informatiearchitectuur en de ICT-projectenportfolio, de implementatie van zaakgericht werken en de ontwikkeling van servicenormen, de verbetering van het tactisch beheer, het op orde brengen van gegevensbeheer en de juridische en beleidsmatige voorbereidingen voor de Omgevingswet.

Op deze gebieden moeten de versterkingen via de primaire processen van Delfland hun effect krijgen in een verbeterde realisatie van doelen en resultaten. Vanuit de ondersteunende onderdelen van de organisatie worden deze gefaciliteerd en zonodig geregistreerd. Daarvoor zijn in 2015 investeringen gedaan of voorbereid in mensen, middelen en systemen. Het ontzorgen van de organisatie, het tijdig leveren van deskundig en onafhankelijk advies en het verzorgen van tijdige en betrouwbare managementinformatie stonden en staan daarbij voorop.

Inkoop en aanbesteding

Voor de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de inkoopfunctie van Delfland is in 2015 een interne inventarisatie gedaan. In het verlengde hiervan is in het tweede halfjaar gestart met het doorlichten van de inkoopprocessen (onderdeel van het project SLIM²).

Op basis van de inkoopkalender 2015 hebben 28 aanbestedingstrajecten plaatsgevonden, waarvan 13 Europees of Europees met een verlicht regime. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn:

- BOS 2.0, een beslissingsondersteunend systeem dat wordt ingezet voor de bemaling van de boezem. Het systeem adviseert, maar kan ook zelfstandig het advies uitvoeren op automatische piloot.
- Externe advisering of inhuur, vaak in samenwerking met een of meerdere andere waterschappen. Dit betreft integrale technische advisering, financiële professionals, uitzendkrachten, e.a.
- Accountantsdiensten
- Baggeren 2015-2016
- Storage Area Network

Er zijn 106 preadviezen uitgebracht en zestien verzoeken behandeld om af te wijken van het aanbestedingsbeleid. Met behulp van het innovatiefonds/ innovatiebudget is een innovatief inkooptraject volgens de BVP (Best Value Procurement) methode gestart.

Bij de sector PMB is gewerkt aan de verdere ontwikkeling en professionalisering van het aanbestedingsproces op het gebied van grond- weg en waterbouw. Dit gebeurt in samenwerking met partners zoals waterschappen en Rijkswaterstaat, en met gebruikmaking van expertise- en overlegverbanden zoals Duurzame GWW en het PPS-platform.

Verzekeringen

In 2015 is een nieuwe 2-jarige Goed Werkgeverschapsverzekering van Centraal Beheer Achmea afgesloten. Deze vervangt de oude ongevallenverzekering en wordt

gecombineerd met de aansprakelijkheidsverzekering van Centraal Beheer Achmea die nog twee jaar doorloopt.
Eind 2015 zijn de antiquiteiten en kostbaarheden opnieuw getaxeerd voor de kunstverzekering. In verband met de tijdelijke huisvesting in 2016 is voor de waardevolle stukken tevens gezorgd voor verzekering tijdens verblijf, transport en opslag. Voor de achterblijvende vaste elementen in het Gemeenlandshuis, zoals de wandbekleding en schilderijen zijn voorbereidingen getroffen voor conditionering tijdens de verbouwing.
Voor de verzekering van de inventaris en bouwkundige aanpassingen op de tijdelijke locatie en voor het verzekerd houden van de opstallen van het Gemeenlandshuis tijdens de verbouwing zijn voorzieningen getroffen.

Informatieveiligheid

In 2015 is het informatiebeveiligingsplan gemoderniseerd en deze actualisering van dit beleid resulteert in concrete maatregelen die per team worden uitgewerkt. Delfland heeft zich voor dit beleid geconformeerd aan de uitgangspunten van de Unie van Waterschappen omtrent informatiebeveiliging, kortweg genoemd de BIWA (Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen).

Subsidies

Aan het eind van 2015 zijn twee grote subsidies van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) voor de Zwakke Schakels Delflandse Kust en Scheveningen Boulevard in besluit vastgesteld. Het project Delflandse Kust kan hiermee in zijn geheel worden afgerond. Voor het project Scheveningen Boulevard is een beschikking voor fase II aangevraagd. Verder zijn er nog acht subsidieprojecten afgerond.

Het project Proeftuin Fysieke Digitale Delta bevindt zich in een afrondende fase evenals het EFRO-project Gietwater op maat en het project Vispassage gemaal Westland.

Tabel Subsidies 2015 (bedragen * € 1.000)

Prg	Onderwerp	Verstrekker/ programma	NL/EU Subsidie	% Subsidie *	Omvang (voorlopige) beschikking	ontvangen voor schotten	Vaststelling subsidie	Nog te ontvangen	Status **
A	Tender Herstructurering Poelzone (4 tenders)	Gemeente Westland	NL	50%	110	0	0	110	loopt
	Vispassage gemaal Westland	I&M	NL	50%	250	0	0	250	afronding
	Aquarius	Interreg IVB/Noordzee	EU	50%	459	253	0	0	afgerond
	NVO Noordvliet	MRDH (vh Stadsgebied Haaglanden)	NL	50%	200	200	200	0	afgerond
	Kadeverberingsprojecten Commandeurspolder/NVO Vlietlanden	Provincie Zuid Holland/ILG	NL	50%	600	489	489	0	afgerond
B	Slim Meten	EFRO	NL	40%	212	0	0	212	loopt
	5 molens 2014 t/m 2019	BRIM	NL	50%	150	45	0	105	loopt
	molen Oude Lier Polder 2015 t/m 2020	BRIM	NL	50%	30	5	0	26	loopt
	Gemeenlandshuis Delft 2016 t/m 2021	BRIM	NL	50%	99	0	0	99	loopt
	5 molens 2014 t/m 2019	BRIM Provincie Zuid Holland	NL	50%	123	41	0	82	loopt
	molen Oude Lier Polder 2015 t/m 2020	BRIM Provincie Zuid Holland	NL	50%	8	1	0	7	loopt
	SAWA	Interreg IVB/Noordzee	EU	50%	400	355	0	0	afgerond

C	Zwakke Schakels Scheveninge Boulevard - FASE 2	I&M/RWS/HWBP	NL	100 %	1.500	0	0	1.500	loopt
	Zwakke Schakels Scheveninge Boulevard - FASE 1 (herzien)	I&M/RWS/HWBP	NL	100 %	64.389	64.389	64.389	0	afgerond
	Zwakke Schakels fase Delfandse kust - FASE 2	I&M/RWS/HWBP	NL	100 %	1.816	1.816	1.816	0	afgerond
D	Gietwater op maat (vervolg project Tomaten op afvalwater)	EFRO	EU	16%	500	200	0	300	afrondding
	Tomaten op afvalwater	EFRO	EU	40%	315	315	315	0	afgerond
	Duurzaam waterbeheer Lange Stukken	Provincie Zuid Holland	NL	50%	50	50	50	0	afgerond
E	Startsubsidie BOA's 2013	V&J	NL	100 %	33	33	33	0	afgerond
	Startsubsidie BOA's 2014	V&J	NL	100 %	18	18	0	0	afgerond
F	Digitale Delta	EFRO	EU	52,7 9%	700	560	0	140	afrondding
G	Kwijtschelding door waterschappen	I&M	NL	nvt	1.565	939	0	626	loopt
					73.527	69.709	67.292	3.457	

*) in deze kolom staat het percentage t.o.v. de subsidiabele kosten bij ingediende begroting

*) afgerond = besluit tot eindbeschikking is ontvangen, in afrondding = eindverantwoording is ingediend; wachten op besluit tot eindbeschikking

4.9 EMU-saldo

Het EMU-saldo betreft het vorderingensaldo op transactiebasis van de gehele sector overheid, met inbegrip van de centrale overheid, de sociale fondsen en de lokale overheden. De onderstaande tabel geeft de berekening van het EMU-saldo over 2015 voor Delfland weer.

Tabel Emu-saldo (bedragen * € 1.000)

	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Emu saldo rekening 2015	Emu saldo begroting 2015	Emu saldo rekening 2014
<i>1 EMU/exploitatiesaldovolgens jaarrekening (voor bestemming)</i>			8.987	6.488	19.808
<i>2 Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)</i>					
Bruto-investeringsuitgaven		38.130		-58.353	-41.139
Investeringssubsidies					
Verkoop materiële en immateriële activa					
Afschrijvingen	39.173			40.098	38.564
<i>Subtotaal</i>			1.043	-18.255	-2.575
<i>3 Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen):</i>					
Toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	7.808			8.200	9.453
Onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie		-850		-850	-7.645
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen		-7.708		-7.845	-5.679
Externe vermeerderingen van voorzieningen					
<i>Subtotaal</i>			-750	-495	-3.871
<i>4 Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen):</i>					
Betalingen rechtstreeks uit reserves					
Externe vermeerderingen van reserves					
<i>Subtotaal</i>	0	0			
<i>5 Deelnemingen en aandelen:</i>					
Boekwinst					
Boekverlies					
<i>Subtotaal</i>	0	0			
Emu-saldo			9.280	-12.262	13.362

Het werkelijk Emusaldo is afgerond € 21 miljoen positiever dan werd verwacht (€ -/-12,2 miljoen begroot versus € 9,3 miljoen werkelijk). De belangrijkste afwijking betreft het lagere werkelijke investeringsvolume van € 20 miljoen.

4.10 Topinkomens

Op 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT verplicht organisaties in de publieke sector in hun jaarverslag de jaarlonen van (top)functionarissen te vermelden. Onder hoofdstuk 6.6 wordt een overzicht van de beloning van de topfunctionaris gegeven.

5.1 Investeringsuitgaven 2015 per programma

In de primitieve begroting werden de bruto investeringsuitgaven over 2015 geraamd op een bedrag van € 58,3 miljoen. Gedurende het jaar zijn de verwachte investeringsuitgaven in Burap en Najaarsbrief bijgesteld naar uiteindelijk € 41,6 miljoen.

De onderstaande tabel geeft het verloop per programma weer van de oorspronkelijk geraamde investeringsuitgaven tot aan de uiteindelijke realisatie van € 45,4 miljoen over 2015.

Tabel 5.1 Overzicht investeringen per programma

Investerings per programma (bedragen * € 1 miljoen)	Raming primitieve begroting 2015	Bijgestelde raming 1 ^e Burap	Bijgestelde raming Najaarsbrief	Realisatie in 2015
Schoon water	3,6	3,4	3,0	3,3
Voldoende water	16,2	16,3	16,9	18,4
Stevige dijken	20,5	19,9	19,8	21,5
Gezuiverd afvalwater	2,2	1,1	0,4	0,8
Instrumenten	0,1	0,1	0,1	0,1
Organisatie (huisvesting)	12	1,1	1,1	1,3
Organisatie (overig)	3,7	0,7	0,3	
Totaal	58,3	42,6	41,6	45,4

5.2 Gereedgekomen projecten

In 2015 zijn 46 projecten gereed gemeld en geactiveerd.

Van deze gereed gemelde en geactiveerde projecten bedroeg het geraamde investeringsplan € 40,9 miljoen en het beschikbaar gestelde krediet € 40,0 miljoen. De uiteindelijk geactiveerde kosten waren € 35,3 miljoen.

Van de gereedgekomen en geactiveerde werken kan het volgende overzicht worden gegeven.

Tabel 5.2 Gereedgekomen en geactiveerde projecten in 2015

Projectnaam	Project- nummer	Program- ma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven tot en met 2015	Restant krediet
Aanleg nvo Slinksloot	701394	A	840.000	823.000	512.282	310.718
Poelzone KRW	701524	A	1.188.000	1.188.000	1.120.079	67.921
Vismigratie ZD Rotterdamseweg	701589	A	220.000	215.000	193.799	21.201
Gemaal Nootdorp	701591	A	680.000	680.000	462.912	217.088
NVO Altern.Afv.tracé Pijn.Vrt	701621	A	520.000	415.000	233.527	181.473
Vispass Bovengem.Pold.Berke	701643	A	578.000	552.000	400.182	151.818
Vismigr.Gem.Akkerdijksche pold	701645	A	505.000	481.000	470.646	10.354
NVO Nrdvliet, Duifpolder Part.	701659	A	1.515.000	1.433.000	1.196.465	236.535
NVO Nrdvliet, Duifpolder HHD	701668	A	580.000	538.000	465.317	72.683
VPP Westgaag	701669	A	395.000	361.000	305.671	55.329
Vispassage gemaal Westland	701688	A	665.000	664.000	606.184	57.816
VPP Oranjobuitenpolder	701708	A	325.000	325.000	322.368	2.632
VPP Ruyven	701730	A	570.000	534.305	397.819	136.486
VPP Ackerdijksche Bos	701745	A	795.000	728.000	645.065	82.935
Lkp 4e ronde Schenkstrook DH	701791	A	220.000	209.000	149.903	59.097
LKP Saliestaat	701799	A	430.000	398.000	261.473	136.527
VPP Wennetjessloot	701800	A	370.000	359.000	338.401	20.599
NVO Karitaatmolensloot	701814	A	180.000	171.000	123.977	47.023
Gemaal Pijnacker Zuid	701128	B	1.245.000	1.220.000	702.223	517.777

TA Project SAWA	701275	B	220.000	220.000	-147.138	367.138
KHR Noordpolder v Berkel	701379	B	200.000	200.000	170.697	29.303
Poelzone	701523	B	1.983.556	1.983.556	1.940.003	43.553
Verbr. watergang begraafplaats	701656	B	111.000	111.000	115.764	-4.764
Realisatie duiker Molenweg	701663	B	1.280.000	1.223.000	310.798	912.202
Klein Plaspoelpolder	701699	B	410.116	376.259	210.311	165.948
Watergang Woudsepolder	701705	B	455.000	429.000	394.695	34.305
Gemaal ZD Rotterdamseweg	701738	B	1.740.000	1.724.000	1.719.453	4.547
Stuw Oude Campspolder	701741	B	825.000	780.000	649.978	130.022
Duiker Meloenlaan	701852	B	115.000	106.000	104.932	1.068
Verbreding Slinksloot	701853	B	745.000	728.000	437.232	290.768
Gemaal Westland, groot onderh.	701854	B	195.000	186.000	169.748	16.252
Duikers Hoflaan, Monster	701860	B	115.000	108.000	71.343	36.657
Duiker Gantellaan, Monster	701861	B	110.000	103.000	77.641	25.359
Duiker Albrechtspad	701865	B	140.000	133.000	52.613	80.387
Bk. A.Buitenpolder Boonervliet	700771	C	2.835.000	2.703.000	2.624.119	78.881
Kadestrekking Ackerdijksepld	701486	C	255.000	245.000	199.807	45.193
HWBP vanaf 2011	701606	C	12.238.414	12.238.414	12.238.414	0
Kade 18 Dijkpolder	701647	C	685.000	633.000	629.406	3.594
Kade 16 Duifpolder	701648	C	2.060.000	1.858.000	1.859.073	-1.073
BGO OWW 2013	701737	C	735.000	735.000	684.351	50.649
Kdverb Trj3 Voorbzm Tedbrkpld	701778	C	580.000	459.000	442.095	16.905
BGO Casus	701801	C	0	164.422	164.422	0
BGO Cluster 6 (Delft Oost)	701803	C	0	300.500	289.580	10.920
BGO Groene kades 2014	701827	C	675.000	575.000	496.817	78.183
Lange Wateringkade	701855	C	0	83.000	83.728	-728
Digitaal samenwerken	701683	F	350.000	350.000	414.017	-64.017
Totaal			40.879.086	40.049.456	35.312.191	4.737.265

5.3 Gereedgekomen maar nog niet geactiveerde projecten

In tabel 5.3 zijn 28 projecten opgenomen die eind 2015 gereed waren maar nog niet zijn geactiveerd. Deze projecten worden in de jaarrekening van 2016 geactiveerd en verantwoord onder de gereedgekomen werken. Wel wordt vanaf 2016 gestart met het afschrijven op deze investeringen.

Tabel 5.3 gereedgekomen nog niet geactiveerde projecten

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investeringsplan	Investeringskrediet	Uitgaven tot en met 2015	Restant krediet
NVO langs de By Pass	701691	A	200.000	198.000	176.212	21.788
LKP 4e Thurledevijver Rdam	701832	A	85.000	81.000	57.152	23.848
Vispassage gem.Lage Broekpld	701845	A	263.000	240.000	235.572	4.428
Alt.afv.trace Pijnackerse vrt	700873	B	8.820.000	8.255.000	6.627.019	1.627.981
Waterberging Ringsloot	700998	B	1.970.000	1.886.691	1.723.737	162.954
waterkwant.mtrg. Delfshaven	701288	B	1.745.000	1.585.000	1.230.183	354.817
Poldergemaal Kerstanjewetering	701499	B	1.925.000	1.807.932	984.104	823.828
Gemaal Harnaschpolder	701652	B	1.960.000	1.865.712	1.807.778	57.934
Waterberging Voorafschepolder	701664	B	805.000	774.000	454.933	319.067
By pass Bergboezem Berk	701689	B	2.825.000	2.732.000	1.931.657	800.343
Vergrouting boezemberging	701694	B	3.900.000	3.769.000	3.223.257	545.743
Aanpass.Maalkom gem.Westpolder	701695	B	325.000	313.000	216.319	96.681
Waterspoorpark-Park 't Loo	701706	B	2.459.892	2.459.892	1.702.685	757.207

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investeringsplan	Investeringskrediet	Uitgaven tot en met 2015	Restant krediet
Vegr. cap. gemaal Laakmolen	701742	B	1.355.000	1.291.000	1.087.864	203.136
Boostergeml Kerstanjewetering	701748	B	3.535.000	3.439.574	713.409	2.726.165
Cal. leiding Kerstanjewetering	701904	B	250.000	250.000	0	250.000
Kadestrekking Kl. Engelbr.pld	701489	C	255.000	246.000	181.834	64.166
Kade 32 Vlaardingsekade	701649	C	840.000	798.994	762.547	36.447
Kadeverb. langs de Bovenvaart	701693	C	2.650.000	2.558.000	2.249.787	308.213
Kadeverb. kade 31, pld Schiev.	701740	C	2.085.000	1.985.000	1.451.401	533.599
Kadeverbet. Zwethkade	701755	C	650.000	576.000	537.645	38.355
BGO Cluster 8 (Westland)	701805	C	0	872.500	900.513	-28.013
BGO Cluster 3 en 4	701806	C	0	665.000	649.274	15.726
Aalkeet Binnenpolder Zuidbuurt	701883	C	210.000	192.000	121.386	70.614
OAS De Groote Lucht	700929	D	5.581.273	3.341.273	3.555.881	-214.608
r.g.Scheveningen	701230	D	7.035.000	6.566.191	3.503.887	3.062.305
Aanpas. rg Delft geurprobl.	701895	D	92.000	92.000	96.286	-4.286
Aanpas Houtrust geurloos slib	701896	D	150.000	150.000	148.506	1.494
Totaal			51.971.165	48.990.759	36.330.824	12.659.935

5.4 Restantkredieten

In tabel 5.4 wordt een overzicht gegeven van de 118 restantkredieten die nog niet (financieel) zijn afgerond en overlopen naar 2016. In de besluitvorming over de jaarrekening 2015 wordt voorgesteld van deze investeringen het restant investeringskrediet van in totaal € 66,1 miljoen over te brengen naar 2016.

Tabel 5.4 Restantkredieten

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investerings-Plan*	Investeringskrediet	Uitgaven tot en met 2015	Restant krediet
NVO Boomawatering (Casembrootl)	701644	A	290.000	284.000	110.727	173.273
LKP 3e Doorstr Delft	701666	A	513.000	508.000	181.209	326.791
NVO langs de By Pass	701691	A	200.000	198.000	176.212	21.788
NVO langs HWG Oude Leede	701692	A	50.000	48.000	0	48.000
NVO Technopolis	701729	A	615.000	574.404	305.297	269.107
LKP 3e Mtr Kalfjesln Delft	701757	A	290.000	270.000	74.132	195.868
Vispassage Bergboezem Berkel	701795	A	425.000	425.000	392.099	32.901
VPP Buys Ballotstraat	701812	A	660.000	644.000	92.882	551.118
NVO's & VPPen West-/Zuidgaag	701825	A	0	31.510	12.065	19.445
LKP 4e Thurledevijver Rdam	701832	A	85.000	81.000	57.152	23.848
Vispassage gem.Lage Broekpld	701845	A	263.000	240.000	235.572	4.428
LKP Zuivering Broekpld	701856	A	0	13.300	11.508	1.793
LKP overstort Schipluiden	701857	A	190.000	54.000	45.991	8.009
Plas Prinsenbos	701874	A	620.000	608.000	27.180	580.820
LKP Anjerdreef, Polder Berkel	701879	A	240.000	222.000	14.124	207.876
Vm.inl.gem. Dolk & Sluis L'dam	701882	A	0	12.620	2.430	10.190
Groene Schakel KRW Ecolog,inr	701885	A	275.000	255.000	14.829	240.171
Verk.Optimalisatiepl. NEZs	701891	A	0	71.875	67.110	4.765

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investerings-Plan*	Investerings krediet	Uitgaven tot en met 2015	Restant krediet
LKP 61, Molenstr.monster	701894	A	0	16.692	16.692	0
Zwemw.Wilhelminaprk Rswk	701902	A	0	23.779	27.005	-3.226
LKP 3e Doorstroom DH / Nldwk	701909	A	292.000	287.000	112.703	174.297
Alt.afv.trace Pijnackerse vrt	700873	B	8.820.000	8.255.000	6.867.062	1.387.938
Waterberging Ringsloot	700998	B	1.970.000	1.886.691	1.723.572	163.119
waterkwant.mtrg. Delfshaven	701288	B	1.745.000	1.585.000	1.568.316	16.684
Poldergemaal Kerstanjewetering	701499	B	1.925.000	1.807.932	1.681.870	126.062
Waterbrg Oude Pld van Pijn.	701506	B	830.000	830.000	425.889	404.111
Waterberging Laakweg	701574	B	370.000	370.000	201.168	168.832
Dorppolder gemaal	701577	B	2.235.000	300.009	277.630	22.379
Gemaal Harnaschpolder	701652	B	1.960.000	1.865.712	1.855.014	10.698
Stuw Harnaschpolder	701653	B	350.000	361.150	358.758	2.392
Waterberging Voorafschepolder	701664	B	805.000	774.000	454.933	319.067
Gemaal Akkerdijksepolder	701667	B	2.395.000	2.315.000	293.025	2.021.975
By pass Bergboezem Berk	701689	B	2.825.000	2.732.000	2.122.767	609.233
Vergroting boezemberging	701694	B	3.900.000	3.769.000	3.253.318	515.682
Aanpass.Maalkom gem.Westpolder	701695	B	325.000	313.000	216.319	96.681
Poldergemaal Bergboezem Berkel	701696	B	3.206.000	3.206.000	3.102.244	103.756
Gemaal Lage Broekpolder	701702	B	775.000	752.000	581.049	170.951
Waterspoorpark-Park 't Loo	701706	B	2.459.892	2.459.892	1.702.685	757.207
Duikerverbinding Ter Heijde	701736	B	0	19.515	22.665	-3.150
Vegr. cap. gemaal Laakmolen	701742	B	1.355.000	1.291.000	1.087.864	203.136
Wtrberging Oude pld Pijnacke	701743	B	1.570.000	1.531.000	150.184	1.380.816
Boostergeml Kerstanjewetering	701748	B	3.535.000	3.439.574	3.464.196	-24.622
Waterberging bergboezem	701749	B	4.590.000	4.520.000	442.151	4.077.849
Watergang Noord-Zuidverbinding	701750	B	735.000	707.000	113.510	593.490
Vullen/ledigen bergboezem	701751	B	1.655.000	1.613.000	191.744	1.421.256
Maatregelen PB Abtswoude	701780	B	394.322	394.322	75.121	319.201
Stuw Akkerdijksepolder	701781	B	125.000	116.000	6.173	109.827
WSA's Oude Pld van Pijnacker	701782	B	0	96.800	96.203	597
Onderhoud Noordpld van Berkel	701786	B	905.000	837.000	692.994	144.006
Waterberging Akkerdijksepolder	701790	B	525.000	486.000	129.328	356.672
Verbeteren afvoer Vrijenban	701796	B	390.000	387.000	313.622	73.378
Onderhoud gemaal Winsemius	701797	B	1.325.000	1.225.000	558.224	666.776
Onderzoek onh gemalen 2014	701798	B	5.535.000	4.932.000	84.174	4.847.826
Sifon/gem. Dijkpolder Monster	701831	B	0	6.500	1.805	4.695
Duiker Chr.Huygensweg TU/Delft	701834	B	200.000	186.000	95.455	90.545

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investerings-Plan*	Investerings krediet	Uitgaven tot en met 2015	Restant krediet
Groene Schakel Westl.boezemv	701836	B	845.000	784.000	82.206	701.794
Wtrgang/duikers Lage Abtsw.pld	701841	B	140.000	132.000	44.339	87.661
Verb. waterhuish. Korftlaan	701842	B	2.285.000	133.000	24.296	108.704
Nw gemaal Kl. Engelbr.pld	701843	B	2.490.000	2.393.000	32.132	2.360.868
Duiker Charlotte de Bourbonstr	701844	B	95.000	84.000	28.296	55.704
Stuw bedrijventerrein Ruyven	701851	B	370.000	362.000	31.138	330.862
Duiker Hoefweg, De Lier	701859	B	90.000	83.000	27.065	55.935
Duiker Boomgaardspad, Nldwijk	701862	B	95.000	88.000	73.345	14.655
Vervanging BOS Delfland	701866	B	505.000	468.000	55.435	412.565
Gemaal Westwijk Vlaardingen	701873	B	0	27.640	24.186	3.454
Knelpunten Dorppolder	701875	B	0	47.000	48.491	-1.491
Watergang Korftlaan	701888	B	0	24.400	3.060	21.340
Stuwput Oost Abtspolder	701889	B	0	8.100	3.893	4.208
Variantenstudie gem. Ypenburg	701897	B	0	21.750	17.862	3.888
Cal. leiding Kerstanjewetering	701904	B	250.000	250.000	127.965	122.035
Duikers Schiedam-West	701908	B	0	31.500	7.662	23.838
Mtr.pak.V.Rijnstr.eo De Lier	701910	B	849.750	849.750	0	849.750
Knelp.wateraanv. Voordijkh.pld	701912	B	0	43.000	0	43.000
Kadestrekking Kl. Engelbr.pld	701489	C	255.000	246.000	181.834	64.166
Kade 32 Vlaardingsekade	701649	C	840.000	798.994	762.547	36.447
Kadeverb. langs de Bovenvaart	701693	C	2.650.000	2.558.000	2.254.165	303.835
Kade. vakken A en B Zuidbuurt	701726	C	2.220.000	2.209.000	187.185	2.021.815
Kadeverb. Delfl. Dijk 7 en 12	701734	C	740.000	240.000	169.961	70.039
Kadeverb. kade 31, pld Schiev.	701740	C	2.085.000	1.985.000	1.451.401	533.599
Complex BGO	701753	C	9.500.000	1.347.328	0	1.347.328
Kadeverbet. Zwethkade	701755	C	650.000	576.000	537.645	38.355
Complex BGO, Algemeen 2015	701785	C	0	650.000	534.417	115.583
BGO Cluster 10 (Den Haag)	701802	C	0	190.000	35.403	154.597
BGO Cluster 1+2 (Berkel)	701804	C	0	2.880.000	1.748.045	1.131.955
BGO Cluster 8 (Westland)	701805	C	0	872.500	900.513	-28.013
BGO Cluster 3 en 4	701806	C	0	665.000	649.274	15.726
BGO Minder complex 2015	701809	C	0	887.250	245.219	642.031
Keersluis Maassluis	701815	C	1.810.000	1.720.000	681.027	1.038.973
Vlaardinger Driesluizen	701816	C	1.275.000	1.260.000	521.049	738.951
Delfl. Buitensluis Vlaardingen	701817	C	895.000	876.000	159.253	716.747
BGO kades met wegen	701818	C	6.250.000	1.286.272	17.311	1.268.961
BGO kades met wegen, Alg. RPV	701819	C	0	200.000	81.833	118.167
kadeverb.tgv stopz.onttrek.DMS	701826	C	0	12.500	9.120	3.380
Aanpassing kademuur Sluiskant	701837	C	0	20.000	13.153	6.847
BGO kades met wegen, Alg. PMB	701858	C	0	100.000	25.440	74.560

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investerings-Plan*	Investerings krediet	Uitgaven tot en met 2015	Restant krediet
Initiatieffase+ kadeverb.proj.	701869	C	0	7.125	7.875	-750
DSM-kaden	701871	C	2.000.000	1.952.000	66.516	1.885.484
BGO groene kades 2015	701872	C	950.000	850.000	891.518	-41.518
Kade 25 Polder Schieveen	701880	C	0	267.950	49.582	218.368
Aalkeet Binnenpolder Zuidbuurt	701883	C	210.000	192.000	121.386	70.614
Complex BGO 2020, PMB Alg.	701886	C	0	313.000	128.253	184.747
Buitenwatersloot	701905	C	0	21.378	18.590	2.788
Delfgauwseweg	701906	C	0	41.400	35.027	6.373
BGO Cluster zeer complex	701914	C	0	1.230.000	7.491	1.222.509
OAS De Groote Lucht	700929	D	5.581.273	3.341.273	3.555.881	-214.608
r.g.Scheveningen	701230	D	7.035.000	6.566.191	6.384.465	181.726
Waterharmonica	701835	D	0	195.000	114.540	80.460
Zoetwaterfabriek DGL	701868	D	0	515.000	103.414	411.586
Aanpas. rg Delft geurprobl.	701895	D	92.000	92.000	96.286	-4.286
Aanpas Houtrust geurloos slib	701896	D	150.000	150.000	148.506	1.494
Omleg leiding Blankenburgtun.	701898	D	0	38.000	13.374	24.626
E-dienstverlening	701671	E	730.000	730.000	395.073	334.927
Alg.onderzoekskrediet	700739	F	3.000.000	1.665.394	0	1.665.394
Aansluiten op basisregistr	701546	F	300.000	300.000	75.241	224.759
Project Onvoorzien	701723	F	2.700.000	2.482.214	0	2.482.214
Nwe huisv/ Delft man v werken	701752	F	18.800.000	18.800.000	1.721.823	17.078.177
Nieuw financieel systeem	701850	F	0	51.000	0	51.000
WKO (incl. Smartpolders)	701899	F	650.980	650.980	13.259	637.721
Totaal			144.127.217	128.100.166	61.933.211	66.166.955

*De projecten waarbij het investeringsplan op € 0 staat, betreffen onderzoekskredieten en projecten in het kader van Buitengewoon groot onderhoud (BGO). Voor een specificatie van het krediet 701752 Huisvesting etc. wordt verwezen naar hoofdstuk 3.6.3

5.5 Kosten Nazorg

Op grond van de nota Investerings en Activa beleid (IAB) komen de kosten van nazorg ten laste van de exploitatie. In 2015 is in totaal een bedrag van € 0,8 miljoen wegens kosten van nazorg ten laste van de exploitatie gebracht. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de kosten van nazorgkosten per project.

Tabel 5.5. Kosten nazorg per project

Naam project	Programma	Bedrag in €
701394 - Aanleg nvo Slinksloot	A	52.931
701589 - Vismigratie ZD Rotterdamseweg	A	2.821
701613 - NVO Oranjekanaal (Pettendijk)	A	27.285
701641 - Vispassage Foppenpolder	A	6.352
701643 - Vispass Bovengem.Pold.Berkel	A	58.909
701645 - Vismigr.Gem.Akkerdijksche pold	A	16.975
701658 - VPP Westboezem De Lier	A	30.542
701659 - NVO Nrdvliet, Duifpolder Part.	A	49.428
701660 - Vlaardingervaart Zuid	A	57.233
701668 - NVO Nrdvliet, Duifpolder HHD	A	6.836
701692 - NVO langs HWG Oude Leede	A	23.132
701729 - NVO Technopolis	A	2.051
701730 - VPP Ruyven	A	20.644

Naam project	Programma	Bedrag in €
701745 - VPP Akerdijksche Bos	A	18.658
701792 - NVO Broeksloot	A	405
701288 - waterkwant.mtrg. Delfshaven	B	894
701499 - Poldergemaal Kerstanjewetering	B	1.942
701652 - Gemaal Harnaschpolder	B	3.154
701663 - Realisatie duiker Molenweg	B	16.332
701703 - Gemaal Kerkpolder Zuid	B	3.656
701705 - Watergang Woudsepolder	B	2.225
701738 - Gemaal ZD Rotterdamseweg	B	29.005
701741 - Stuw Oude Campspolder	B	30.628
701748 - Boostergeml Kerstanjewetering	B	1.532
700771 - Bk. A.Buitenpolder Boonervliet	C	7.744
701779 - Kdverb trj7 Mariahoeve/Marlot	C	7.079
701801 - BGO Casus	C	5.164
701230 - r.g.Scheveningen	D	347.217
701232 - Ren. rioolgm Morsestraat	D	-101.656
701580 - Verv. Slibontwatering awzi NWA	D	2.647
700703 - Tax. obj. Delfl 2009 t/m 2014	F	75.129
Totaal kosten nazorg		806.894

5.6 Budgettair neutrale kredieten(volledig gesubsidieerd)

Door Delfland worden een drietal projecten uitgevoerd waarvoor volledig subsidie wordt ontvangen. Tabel 5.6 geeft een overzicht van deze projecten.

Tabel 5.6. Budgettair neutrale projecten

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investerings-Plan*	Investerings krediet	Uitgaven tot en met 2015	Restant krediet
Zwakke Schakels vrb/uitv	700744	C			352.814	
Delflandse Kust	700745	C			108.519.970	
Scheveningen	700746	C			63.928.295	
					172.801.080	

5.7 Contractprojecten

In tabel 5.7 wordt een overzicht gegeven van de zogenaamde contractprojecten. Dit zijn bijdragen (subsidies en bijdrage derden) op investeringsprojecten. In de tabel wordt bij de projectnaam aangegeven op welk investeringsprojectnummer dit contractproject betrekking heeft. De ontvangen bijdragen worden op het moment van activeren in mindering gebracht op de uitgaven van het project.

In 2016 worden naar verwachting de eindbeschikkingen voor Delflandse Kust en Scheveningen ontvangen. Op basis van deze beschikkingen worden deze projecten financieel afgewikkeld.

Tabel 5.7 Overzicht contractprojecten

Projectnaam	Programma	Ontvangsten tot en met 2015 in €
701613-Bijdr. NVO Oranjekanaal	A	-52.278
701275 TA Project SAWA	B	-354.783
700873 Alt.afv.trace Pijn.vrt	B	-240.223
701694-Vergr. boezemerging Be	B	-30.061
701499-Gml Kerstanjewetering	B	-697.766
701748-Bijdr.Boostergml. (GR)	B	-2.769.734
701689- Bypass bergb.Berkel	B	-191.110
701696-Bijdr.gml bergb.Berkel	B	-276.890
701782-WSA's Pld v. Pijnacker	B	-9.316
701652-Bijdr.wtrgang Harn.pld	B	-47.236

Projectnaam	Programma	Ontvangsten tot en met 2015 in €
701288-Wterkw.mtr.O.Mathenesse	B	-338.133
701904-Cal. Leid.Kerstanjew.	B	-127.965
701693-Bijdr. kade Bovenvaart	C	-4.378
701872-Bijdr.BGO Groene kaden	C	-50.485
700745 Delftlandse kust	C	-108.108.635
700746 Scheveningen	C	-60.373.026
Totaal		-176.552.597

5.8 Projecten Buitengewoon onderhoud

Voortgangsrapportage Buitengewoon Onderhoud

Voor het uitvoeren van het buitengewoon onderhoud zijn de volgende investeringsplannen vastgesteld en kredieten beschikbaar gesteld.

Nummer	Project	Programma	IP	Uitvoerings-krediet	Uitgegeven in 2015
701753	Complex BGO	C	9.500.000	9.500.000	3.616.347
701818	BGO kades met wegen	C	6.250.000	2.000.000	203.943

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de stand van zaken van de uitvoering van het buitengewoon onderhoud. Het gaat hier om de bruto-opgave en – realisatie.

Alle gemeenten						
categorie	totaal opgave 2014 (m ¹)	gereed t/m 2014 (m ¹)	gereed 2015 (m ¹)	toegevoegd t/m 2015 (m ¹)	Programma 1-1-2016	Prognose gereed 2016
groene kades	7.833	7.343	8.259	13.269	5.500	7.000
wegen op kades ¹⁾	23.873	792	1.172	291	22.200	3.000
complex BGO	24.108	438	5.610	2.840	20.900	4.264
Restcategorie ²⁾	2.273					

¹⁾ deels zijn en worden de wegen met kaden door de gemeente op hoogte gebracht

²⁾ thans verdeeld over de andere categorieën binnen het programma 1-1-2016

Clusterprojecten

Binnen het programma Stevige Dijken worden twee clusterprojecten uitgevoerd. Het gaat om project 701753 Complex Buitengewoon Onderhoud en 701818 Buitengewoon Onderhoud (kades met wegen). De onderstaande tabellen geeft een verdeling van het krediet over de verschillende deelprojecten.

Project	Project/Blok naam	IP (VV-bedrag)	Krediet (VV-bedrag)
701753	Complex BGO	9.500.000	1.347.328
701785	Complex BGO, Algemeen	0	650.000
701801	BGO Casus	0	164.422
701802	BGO Cluster 10 (Den Haag)	0	190.000
701803	BGO Cluster 6 (Delft Oost)	0	300.500
701804	BGO Cluster 1+2 (Berkel)	0	2.880.000
701805	BGO Cluster 8 (Westland)	0	872.500
701806	BGO Cluster 3 en 4	0	665.000
701807	BGO Cluster 4 (Vlaardingen)	0	afgesloten
701808	BGO Cluster 11 (Leidschendam)	0	afgesloten
701809	BGO Cluster minder complex	0	887.250
701810	BGO Cluster 7 (Delft West)	0	afgesloten
701811	BGO Cluster 9 (Poeldijk)	0	afgesloten
701886	complex BGO 2020, PMB alg	0	313.000
701914	BGO Cluster zeer complex	0	1.230.000
	totaal	9.500.000	9.500.000

Project	Project/Blok naam	IP (VV-bedrag)	Krediet (VV-bedrag)
701818	BGO kades met wegen	6.250.000	1.286.272
701819	BGO kades met wegen, Alg. RPV	0	200.000
701855	Lange Wateringkade	0	83.000
701858	BGO kades met wegen, Alg. PMB	0	100.000
701880	Kade 25 Polder Schieveen	0	267.950
701905	Buitenwatersloot	0	21.378
701906	Delfgaauwseweg	0	41.400
701913	Jaagpad Rijswijk	0	0
701920	BGO WOK cluster 3/4 fietspad	0	0
	totaal	6.250.000	2.000.000

6 De exploitatierekening

6.1 Presentatie van de exploitatierekening naar diverse gezichtspunten

De verdeling van de exploitatie en het resultaat over 2015 wordt in de onderstaande tabellen gepresenteerd en toegelicht naar diverse gezichtspunten.

Voor een nadere analyse van verschillen verwijzen wij naar de in de programmaverantwoording opgenomen toelichtingen onder 'Exploitatie: wat heeft het gekost?'

6.2 Lasten en baten per programma

Tabel 6.1 presenteert de lasten en baten per programma en het resultaat voor en na bestemming.

Tabel 6.1 Overzicht van Lasten en Baten per programma

Programma (bedragen * € 1.000)	Primitieve begroting 2015			Begroting 2015 na wijziging			Jaarrekening 2015		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Schoon water	4.571	274	-4.298	4.570	274	-4.297	4.723	251	-4.472
Voldoende water	34.477	1.366	-33.111	33.891	1.249	-32.642	34.534	1.757	-32.778
Stevige dijken	11.568	148	-11.420	13.045	300	-12.745	19.898	310	-19.588
Gezuiverd afvalwater	125.375	21.168	-104.207	123.422	21.073	-102.349	123.028	21.013	-102.015
Instrumenten	9.963	168	-9.795	9.941	168	-9.772	8.950	230	-8.720
Organisatie	35.753	6.736	-29.016	38.549	7.033	-31.516	39.565	8.656	-30.909
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	11.463	209.797	198.335	7.742	211.638	203.896	6.027	213.496	207.469
Resultaat voor bestemming	233.170	239.658	6.487	231.159	241.735	10.576	236.726	245.713	8.987
<i>Mutaties reserves</i>									
Voldoende water					290	290		290	290
Organisatie		900	900		780	780		780	780
Alg.dekkingsmiddelen en onvoorzien	979	834	-145		834	834		834	834
Resultaat na bestemming	234.149	241.392	7.242	231.159	243.639	12.480	236.726	247.617	10.891

6.3 Verdeling programma naar hoofdtaken voor en na doorbelasting bedrijfsvoering

De tabellen 6.2 en 6.3 geven de verdeling van het saldo van de diverse programma's voor en na doorbelasting van het onderdeel bedrijfsvoering naar de twee hoofdtaken.

Tabel 6.2 Overzicht saldo per programma naar hoofdtaken (voor doorbelasting van bedrijfsvoering)

Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Watersysteemheffing	Zuiveringheffing	Totaal
A - Schoon water	4,5	0,0	4,5
B - Voldoende water	32,5	0,0	32,5
C - Stevige dijken	19,6	0,0	19,6
D - Gezuiverd afvalwater	0,0	102,0	102,0
E - Instrumenten	6,5	2,2	8,7
F1 - Sturing	4,7	2,4	7,0
F2 - Ondersteunende producten	16,3	8,0	24,3
G - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-89,6	-119,9	-209,5
Saldo voor doorbelasting	-5,5	-5,4	-10,9

Tabel 6.3 Overzicht saldo per programma naar hoofdtaken (na doorbelasting bedrijfsvoering)

Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Watersysteemheffing	Zuiveringheffing	Totaal
A - Schoon water	5,6	0,0	5,6
B - Voldoende water	38,5	0,0	38,5
C - Stevige dijken	21,5	0,0	21,5
D - Gezuiverd afvalwater	0,0	108,5	108,5
E - Instrumenten	11,2	3,7	14,9
F1 - Sturing	0,0	0,0	0,0
F2 - Ondersteunende producten	6,4	1,6	8,0
G - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-88,7	-119,2	-207,9
Totaal saldo	-5,5	-5,4	-10,9

6.4 Verdeling exploitatie naar hoofdtaken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer

Tabel 6.4 geeft de verdeling van kosten en belastingopbrengsten per hoofdtaak weer.

Tabel 6.4 Exploitatierkening naar kostendragers

Kostendrager (bedragen * € 1 miljoen)	Primitieve begroting 2015	Begroting 2014 na wijziging	Rekening 2015
Watersysteembeheer			
<i>Totaal kosten(a)</i>	89.053.082	89.517.441	96.011.990
<i>Opbrengsten</i>			
Belastingopbrengsten	93.933.000	94.911.000	96.539.918
Kwijtscheldingen	-6.238.000	-6.273.000	-6.526.602
Oninbaarverklaringen	-1.011.000	-1.011.000	-534.978
Dividenden en overige algemene opbrengsten	9.436.519	9.853.966	12.064.990
<i>Totaal opbrengsten(b)</i>	96.120.519	97.480.966	101.543.328
<i>Resultaat vóór bestemming(b-a)</i>	7.067.436	7.963.525	5.531.338
<i>Mutatie reserves tijdens begrotingsjaar</i>			
Algemene reserve Watersysteembeheer	-7.067.437	-7.963.525	
Nog te bestemmen resultaat watersysteembeheer	0	0	5.531.338

Kostendrager (bedragen * € 1 miljoen)	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
Zuiveringsbeheer			
<i>Totaal kosten(a)</i>	144.116.974	141.641.645	140.713.914
<i>Opbrengsten</i>			
Belastingopbrengsten	133.190.000	134.841.000	135.649.189
Kwijtscheldingen	-9.768.000	-9.542.000	-10.319.049
Oninbaarverklaringen	-2.076.000	-2.076.000	-3.054.172
Dividenden en overige algemene opbrengsten	22.945.701	22.935.134	23.797.767
<i>Totaal opbrengsten (b)</i>	144.291.701	146.158.134	146.073.735
<i>Resultaat vóór bestemming(b-a)</i>	174.726	4.516.490	5.359.821
<i>Bestemming tijdens begrotingsjaar</i>			
Reserve tariefsegalisatie zuiveringsbeheer	-174.726	-4.516.490	
Nog te bestemmen resultaat zuiveringsbeheer	0	0	5.359.821

6.5 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

Tabel 6.5 geeft de totale exploitatie verdeeld naar hoofdkostensoorten en opbrengsten.

Tabel 6.5 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

EMU omschrijving (bedragen * € 1.000)	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
Externe rentelasten	22.348	21.793	20.627	21.265
Afschrijvingen van activa	40.098	39.221	39.178	38.564
Salarissen huidige personeel en bestuurders	29.764	29.200	28.513	29.262
Sociale premies	7.268	7.279	6.737	5.633
Overige personeelslasten	1.858	1.823	1.805	1.763
Personeel van derden	2.171	2.791	4.557	4.006
Duurzame gebruiksgoederen	1.475	1.623	1.605	2.067
Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	1.114	1.080	841	910
Energie	2.658	2.658	2.530	2.711
Huren en rechten	788	843	925	870
Leasebetalingen	66.608	65.124	65.912	65.604
Pachten en erfpachten	4	4	0	56
Verzekeringen	282	332	246	293
Belastingen	2.235	2.056	1.743	1.954
Onderhoud door derden	9.441	9.942	9.984	9.139
Overige diensten door derden	33.905	36.395	43.375	36.468
Bijdragen aan bedrijven	65	210	0	30
Bijdragen aan overheden	357	37	0	-113
Bijdragen aan overigen	0	0	0	0
Toevoegingen aan voorzieningen	8.200	7.600	7.808	8.833
Onvoorzien	1.550	1.063	0	0
Lasten voorgaande jaren	0	0	0	0
Doorbelastingen kostensoorten	0	85	0	0
Totaal kosten(a)	232.191	231.159	236.385	229.315
Externe rentebaten	203	312	315	221
Baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	0	30	182	61
Uitlening van personeel	0	50	582	348
Verkoop van grond	0	0	1.347	1.354
Verkoop van duurzame goederen	0	168	206	20
Verkoop van overige goederen	100	100	120	121
Opbrengst uit grond en water	516	516	524	528
Huuropbrengst uit overige eigendommen	7.139	7.139	7.134	7.115
Diensten voor derden	13.557	13.438	14.240	15.470
Bijdragen van overheden	458	563	569	570
Bijdragen van overigen	37	0	8	596
Waterschapsbelastingen totaal	208.030	210.850	211.754	207.533
Onttrekkingen aan voorzieningen	2.476	2.359	2.300	7.645
Geactiveerde lasten	6.163	6.211	6.100	6.742
Baten voorgaande jaren	0	0	-10	800
Totaal opbrengsten(b)	238.678	241.735	245.372	249.123
Exploitatieresultaat voor bestemming (b-a)	6.488	10.576	8.987	19.808
Toevoegingen aan reserves	-979	0	-341	-292
Onttrekkingen aan reserves	1.734	1.904	2.245	2.999
Nog te bestemmen resultaat voordelig	7.242	12.480	10.891	22.515

Opbrengsten

Belastingopbrengsten

Tabel 6.6 Specificatie waterschapsbelastingen

Categorie (bedragen * € 1.000)	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Rekening 2014
Opbrengst omslag gebouwd	34.007	34.376	35.068	34.050
Opbrengst ingezetenenomslag	49.101	49.693	50.746	50.149
Opbrengst watersysteem- en wegenheffing ongebouwd	3.567	3.549	3.650	3.759
Opbrengst verontreinigingsheffing	38	38	90	0
Opbrengst ongebouwd natuurterreinen	9	9	14	10
Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	29.730	29.730	28.835	27.069
Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	91.578	93.455	93.351	92.498
Totaal opbrengsten waterschapsbelastingen	208.030	210.850	211.754	207.534

Deze post betreft voornamelijk hogere belastingopbrengsten. Deze hogere opbrengsten worden in de paragraaf 4.6 Waterschapsbelastingen verder toegelicht.

6.6 Wet normering topinkomens (WNT)

In het kader van de WNT wordt in onderstaande tabel de naam en het salaris van de topbestuurders (de secretaris-directeur) apart vermeld.

Naam	Functie	Beloning *	sociale verzekerings premies	Beloning betaalbaar op termijn (pensioen)	Onkosten Vergoeding *	Periode in dienst
Mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart	Secretaris-directeur	148.636	0	16.096	2.803	geheel 2015

* De beloning (loon en toelagen) is conform de vastgestelde Sectorale Arbeidsvoorwaarden voor Waterschappen.

7 Balans en toelichting

7.1 Balans per 31 december 2015

Activa (bedragen * € 1.000)	2015	2014	Passiva	2015	2014
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	53.111	39.854	<i>Eigen vermogen</i>		
Materiële vaste activa	856.920	871.210	Algemene reserves	41.960	23.309
Financiële vaste activa	995	1.005	Egalisatiereserves	16.768	15.039
			Bestemmingsreserves	5.910	5.680
			Nog te bestemmen exploitatieresultaat	10.891	22.515
			<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>75.530</i>	<i>66.543</i>
			<i>Voorzieningen</i>	<i>8.785</i>	<i>9.452</i>
			<i>Langlopende schulden</i>	<i>770.386</i>	<i>778.833</i>
Totaal vaste activa	911.027	912.070	Totaal vaste passiva	854.700	854.827
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Kortlopende vorderingen	26.588	22.895	Netto vlottende schulden	39.250	39.575
Overlopende activa	11.738	9.882	Overlopende passiva	16.542	10.134
Liquide middelen	4	6	Schuld aan kredietinstelling	38.865	40.316
Totaal vlottende activa	38.331	32.783	Totaal vlottende passiva	94.657	90.025
Totaal	949.357	944.852	Totaal	949.357	944.852
			Niet uit de balans blijkende verplichtingen	18.067	18.810

7.2 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Waterschapsbesluit en de Waterschapswet.

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De dividendopbrengsten van deelnemingen worden als opbrengst verantwoord op het moment waarop dit dividend betaalbaar gesteld wordt.

De personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs, verminderd met subsidies, bijdragen en de cumulatieve afschrijvingen. De jaarlijkse afschrijvingen bedragen een percentage van de bestede kosten zoals nader in de staat van activa gespecificeerd.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn opgenomen tegen de vervaardiging- of de verkrijgingprijs verminderd met de eventuele bijdragen van derden. Hierbij omvat de vervaardigingprijs de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De verkrijgingprijs omvat de inkoopprijs en de eventuele bijkomende kosten. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

De netto investering wordt door jaarlijkse afschrijvingen ten laste van de exploitatie gebracht. De afschrijvingen gebeuren over het algemeen op lineaire basis en worden bepaald door de verwachte levensduur. De afschrijving vindt plaats met ingang van het eerste jaar na de ingebruikname van het actief. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de vastgestelde nota activabeleid. De investeringen met een totale vervaardigingprijs die lager is dan € 50.000 worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van de exploitatie gebracht. De afname van de materiële vaste activa betreft de bijdragen van derden.

Afschrijvingstermijnen

Van de belangrijkste activa is in onderstaande tabel de afschrijvingstermijn opgenomen.

Investering in	Termijn
gronden	0
Machines	10
Gebouwen	40
Waterkering	35
Boezemkaden	25
Persleidingen	30

Financiële vaste activa

Deze activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde verminderd met de ontvangen aflossingen, voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid en eventuele duurzame waardeverminderingen.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De uitzettingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor de verwachte oninbaarheid van debiteuren wordt op het debiteurensaldo een voorziening dubieuze debiteuren in mindering gebracht.

Liquide middelen

Deze activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. De mutatie in de geldmiddelen betreft de liquide middelen en het rekening courant krediet met de NWB.

Reserves en voorzieningen

De reserves vormen gezamenlijk het eigen vermogen van het waterschap dat uit bedrijfseconomisch oogpunt vrij is te besteden. Bij de reserves wordt onderscheid gemaakt in de algemene reserve(s) en de bestemmingsreserves.

De verenigde vergadering heeft aan verschillende reserves een bestemming gegeven waardoor deze reserves zijn afgezonderd voor besteding van een specifiek doel. De reserves zijn nominaal gewaardeerd.

De voorzieningen zijn vermogensbestanddelen met het doel om belangrijke fluctuaties in de exploitatielasten op te vangen. De omvang van de voorzieningen wordt bepaald door toekomstige financiële verplichtingen en risico's. De voorzieningen zijn nominaal gewaardeerd behalve de voorziening Jubilea uitkeringen. Deze voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde.

Overige balansposten

De waardering van alle overige balansposten vindt in het algemeen plaats tegen historische uitgaafprijs. Indien hiervan wordt afgeweken, is dit in de toelichting bij de desbetreffende balanspost vermeld.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door het waterschap zijn gewaarborgd, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per het eind van het boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Rekening van baten en lasten

Voor de rekening van baten en lasten is het stelsel van baten en lasten toegepast. Dit stelsel houdt in dat het jaar waarin de prestaties (goederen en diensten) zijn verricht bepalend is voor de toerekening van de baten en lasten aan het betreffende jaar, onverschillig of zij tot ontvangst of uitgaven hebben geleid in het verslagjaar.

De belastingopbrengsten zijn gebaseerd op de laatst bekende (aanvullings)kohieren. Winsten worden slechts in acht genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de rekening bekend zijn.

7.3 Financiële positie en kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de directe methode.

Omschrijving (in € 1.000)	2015	2014	mutatie 2015
Middelen op langere termijn			
Eigen vermogen	75.530	66.543	8.987
Voorzieningen	8.785	9.452	-667
Langlopende geldleningen	770.386	778.833	-8.448
<i>subtotaal middelen lange termijn</i>	854.700	854.828	-128

Vastgelegd op langere termijn			
<i>Vaste activa</i>	911.027	912.069	-1.042
Netto werkkapitaal	-56.326	-57.241	915
Middelen op korte termijn			
Schulden aan leveranciers	11.544	4.497	7.047
overige schulden en overlopende passiva	44.247	45.212	-965
Subtotaal middelen op korte termijn	55.792	49.709	6.083
Beschikbaar	-535	-7.532	6.998
Aangewend voor			
Vorderingen	38.327	32.777	5.550
Liquide middelen	-38.861	-40.310	1.449
Aangewend	-535	-7.533	6.998

De mutatie van de liquide middelen van € 1,5 miljoen is uitgewerkt in onderstaand kasstroomoverzicht.

<i>Omschrijving (in € 1.000)</i>			2015
Kasstroom uit operationele activiteiten			
resultaat voor bestemming			8.987
aanpassingen voor			
afschrijvingen vaste activa		39.178	
onttrekking voorzieningen		-9.452	
Dotatie voorzieningen		8.785	
<i>Totaal aanpassingen</i>			38.511
veranderingen werkkapitaal			
vorderingen		-5.550	
<i>kortlopende schulden</i>		6.083	
<i>totaal veranderingen</i>			533
Kasstroom uit operationele activiteiten			48.031
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings vaste activa			-41.031
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
aflossing langlopende schulden			-8.448
Toename geldmiddelen			1.448
Mutatie geldmiddelen			
saldo 31-12-2014		-40.309	
saldo 31-12-2015		-38.861	
Mutatie geldmiddelen middelen 2015			1.448

7.4 Immateriële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de immateriële activa over 2015 weer.

<i>Gereedgekomen werken</i> (bedragen x € 1.000)	Boek- waarde 1-01-2015	Activering projecten	Correcties	Buiten gebruik stelling	Afschrij- ving 2015	Boek- waarde 31-12-2015
Onderzoek en ontwikkeling	1.051	0			604	447
Bijdrage aan activa in eigendom rijk	24.039	12.238			1.343	34.934
Bijdrage aan activa in eigendom openbare lichamen	13.389	4.562			1.214	16.737
Bijdrage aan activa in eigendom overigen	67				33	34
Overige immateriële activa	996				291	705
Totaal gereedgekomen	39.542	16.800	0	0	3.486	52.856

<i>Onderhanden werken</i> (bedragen x € 1.000)	Boek- waarde 1-01-2015	Vermeer- deringen	Bijdrage/ subsidie	Activering	Afschrij- ving 2015	Boek- waarde 31-12-2015
Onderzoek en ontwikkeling	0					0
Bijdrage aan activa in eigendom derden	195	12.498		12.438		254
Overige immateriële activa	117	-108	9			0
Totaal onderhanden werken	312	12.389	9	12.438	0	254

<i>Totaal immateriële activa</i> (bedragen x € 1.000)	Boek- waarde 1-01-2015	Vermeer- deringen	Bijdrage/ Subsidie/ correctie	Activering	Afschrij- ving 2015	Boek- waarde 31-12-2015
Totaal immateriële vaste activa	39.854	29.189	9	12.438	3.486	53.110

De bijdragen aan activa in eigendom derden betreffen alleen bijdragen in activa van overheden.

De belangrijkste mutatie van het onderhanden werk inzake bijdrage aan activa eigendom derden over 2015 betreft:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Toename	Afname
Bijdrage HWBP 2015	12.238	

7.5 Materiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het totaal verloop van de materiële vaste activa over 2015 weer.

<i>Gereedgekomen werken</i> (bedragen x € 1.000)	Boek- waarde 01-01-2015	Activering projecten	Correcties	Buiten gebruik stelling	Afschrij- ving 2015	Boek- waarde 31-12-2015
Gronden	71.027	264			183	71.109
Vervoermiddelen en werktuigen	0					0
Overige bedrijfsmiddelen	881	416			512	785
Kantoren, dienstwoningen en werkplaatsen	7.780	0		342	579	6.858
Waterkeringen	32.009	7.395			1.929	37.475

Watergangen, waterkunstwerken en watergemalen	163.514	10.443			9.938	164.019
Zuiveringstechnische werken	547.096	0			22.547	524.549
Totaal	822.307	18.519	0	342	35.687	804.796

Voor een overzicht van de gereedgekomen en geactiveerde investeringen wordt verwezen naar hoofdstuk 5 Verantwoording investeringen.

<i>Onderhanden werken</i> (bedragen x € 1.000)	Boek- waarde 01-01-2015	Vermeer- deringen	Bijdrage/ subsidie	Activering	Afschrij- ving 2015	Boek- waarde 31-12-2015
Gronden	1.151	119		433		837
Vervoermiddelen en werktuigen	0					0
Overige bedrijfsmiddelen	626	258		416		468
Kantoren, dienstwoningen en werkplaatsen	784	1.042				1.827
Waterkeringen	11.324	14.155	7.405	7.285		10.790
Watergangen, waterkunstwerken en watergemalen	28.388	21.196	4.058	14.747		30.779
Zuiveringstechnische werken	6.630	793	0			7.423
Totaal onderhanden werken	48.903	37.564	11.463	22.881	0	52.124

<i>Totaal materiële activa</i> (bedragen x € 1.000)	Boek- waarde 1-01-2015	Vermeer- deringen	Bijdrage/ Subsidie/ correctie	Activering	Afschrij- ving 2015	Boek- waarde 31-12-2015
Totaal materiële vaste activa	871.210	56.083	11.463	23.224	35.687	856.920

De belangrijkste mutaties van het onderhanden werk over 2015 zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Toename	Bijdragen
<i>Waterkeringen</i>		
Kade 16 Duifpolder	656	
Kadeverb. langs de Bovenvaart	543	
Kadeverb. kade 31, pld Schiev.	1.274	
BGO Cluster 1+2 (Berkel)	1.524	
BGO Cluster 8 (Westland)	841	
BGO Cluster 3 en 4	609	
<i>Watergangen, kunstwerken en gemalen</i>		
Poldergemaal Kerstanjewetering	765	
Gemaal Nootdorp	381	
Poelzone	525	
Gemaal Harnaschpolder	840	
Vispassage gemaal Westland	499	
By pass Bergboezem Berkel	596	
Vergroting boezemberging	631	
Poldergemaal Bergboezem Berkel	902	
Waterspoorpark-Park 't Loo	1.667	
Gemaal ZD Rotterdamseweg	506	
Vergroting capaciteit gemaal Laakmolen	877	
Boostergemaal Kerstanjewetering	2.358	
Onderhoud Noordpolder van Berkel	656	
Verbreiding Slinksloot	436	
<i>Kantoren</i>		
Nieuwe huisvesting/ Delflandse manier van werken	1.047	

7.6 Financiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de financiële vaste activa over 2015 weer.

Financiële vaste activa Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2015	Toename	Afname	Aflossing 2015	Boekwaarde 31-12-2015
Kapitaalverstrekking Nederlandse Waterschapsbank	92				92
Kapitaalverstrekkjng Holding IOPW NV	5		5		0
Kapitaalverstrekking ontwikkelingsmij. Het Nieuwe Westland CV	903				903
Leningen aan personeel	5			5	0
Totaal	1.005		5	5	995

Aandelen Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Delfland is eigenaar van 755 aandelen A en 60 aandelen B van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. De nominale waarde van deze aandelen bedraagt € 86.825 (aandelen A) en € 27.600 (aandelen B). De historische aanschafprijs van deze aandelen bedraagt € 92.458. In 2014 is geen dividend ontvangen.

Aandeel Holding IOPW N.V.

Delfland is sinds 2001 houder van 480 aandelen in Holding IOPW N.V. De nominale - en historische aanschafwaarde van deze aandelen bedraagt € 4.800. De aandelen zijn in 2015 overgedragen aan de gemeente Westland.

Aandeel Ontwikkelingsmaatschappij 'Het Nieuwe Westland' C.V.

Delfland heeft sinds 2001 een belang in Ontwikkelingsmaatschappij 'Het Nieuwe Westland' C.V. van in totaal € 0,8 miljoen. Dit belang is gemaximeerd op € 0,9 miljoen. In 2014 heeft op verzoek van de CV een aanvullende kapitaalstorting van € 0,1 miljoen plaatsgevonden.

Leningen aan het personeel

Alle verstrekte leningen aan het personeel zijn rentedragend en voldoen aan de fiscale eisen.

7.7 Vorderingen en overlopende activa

Kortlopende vorderingen

De specificatie van deze post luidt als volgt:

Kortlopende vorderingen (bedragen * € 1.000)	31-12-2015	31-12-2014
Debiteuren Wvo en omslagheffing	33.934	28.590
Debiteuren precario en leges		
Debiteuren	1.878	1.358
Af: voorziening dubieuze debiteuren belasting	-9.177	-7.030
Af: voorziening dubieuze debiteuren algemeen	-47	-23
Totaal	26.588	22.895

Debiteuren Wvo en omslagheffing

Deze post betreft het openstaande saldo van de belastingdebiteuren per 31 december 2015. De invordering en de aanslagoplegging wordt uitgevoerd door de Regionale Belastinggroep.

Debiteuren algemeen

De oudste posten betreffen de afrekening van zuiveringstechnische werken. In 2015 is een aantal oude posten afgerekend.

Voorziening dubieuze debiteuren belastingen

De hoogte van de voorziening wordt bepaald op basis van kengetallen per belastingjaar en de belastingsoort van het openstaande saldo. Deze berekening wordt afgezet tegen de hoogte van de voorziening van het vorige jaar. Het verschil wordt aan de voorziening toegevoegd of onttrokken met inachtneming van het voorzichtigheidsprincipe. De storting in 2015 bedroeg € 1,5 miljoen

Voorziening dubieuze debiteuren algemeen en nog te ontvangen

Voor de vorderingen wordt per post de inbaarheid beoordeeld. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op alle naar verwachting oninbare posten.

Overlopende activa

Overlopende activa (bedragen * € 1.000)	31-12-2015	31-12-2014
Nog te vorderen gemeenten zuiveringstechnische werken	0	764
Nog op te leggen aanslagen belastingen	4.013	6.371
Subsidies overige overheidsinstellingen	749	1.030
Nog te ontvangen bedragen algemeen	1.413	740
Vooruitbetaalde kosten	5.564	977
Totaal	11.739	9.882

Te vorderen op gemeenten inzake zuiveringstechnische werken

Met een vijftal gemeenten zijn in 2008 langlopende afkoopcontracten gesloten voor de onderlinge verrekening van zuiveringstechnische werken. In deze contracten is een opstelling gemaakt van de wederzijds te vorderen en te betalen bedragen. Het saldo van deze post is in 2015 volledig afgewikkeld.

Nog op te leggen aanslagen belastingen

Deze post betreft de nog door te Regionale Belastinggroep nog op te leggen aanslagen. Dit betreft met name de nog op te leggen aanslagen uit het vierde kwartaal 2015. In de paragraaf 4.7 is dit toegelicht.

Nog te ontvangen bedragen algemeen

Deze post betreft diverse nog te ontvangen bedragen waarvoor nog geen factuur is verzonden.

Vooruitbetaalde kosten

Dit betreft facturen die in 2015 door Delfland zijn betaald maar betrekking hebben op 2016. De grootste post betreft de 1^e bijdrage voor 2016 aan de Regionale Belastinggroep.

7.8 Liquide middelen

De specificatie van deze post luidt als volgt:

Liquide middelen (bedragen * € 1.000)	31-12-2015	31-12-2014
ING-bank	3	5
Centrale kas	1	1
Totaal	4	6

Het negatieve rekening-courantsaldo bij de Nederlandse Waterschapsbank is verantwoord onder de kortlopende schulden.

7.9 Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserves en de bestemmingsreserves. Het voordelige resultaat over 2015 van € 11,6 miljoen is in afwachting van nadere besluitvorming afzonderlijk op de balans opgenomen.

Het verloop van het eigen vermogen in het verslagjaar 2015 is als volgt:

Verloop eigen vermogen 2014 (bedragen * € 1 miljoen)	Bedrag
Saldo per 1 januari 2015	66,5
Vermeerderingen 2015	23,4
Verminderings 2015	-25,3
Resultaat 2015	10,9
Saldo 31 december 2015	75,5

Van het verloop van de diverse reserves kan het volgende overzicht worden gegeven:

Eigen vermogen (bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2015	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2015
<i>Algemene reserves</i>				
Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem	21.159	19.423	0	40.581
Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering	2.150	0	771	1.379
Totaal algemene reserves	23.309	19.423	771	41.960
<i>Egalisatiesreserves</i>				
Egalisatiereserve gebouwd	1.935	549	827	1.657
Egalisatiereserve ingezetenen	-89	1.764	101	1.574
Egalisatiereserve ongebouwd	-317	344	0	27
Egalisatiereserve renteomslag	13.510	0	0	13.510
Totaal egalisatiesreserves	15.039	2.657	928	16.768
<i>Bestemmingsreserves</i>				
Reserve onderhoud bruggen	300	0	0	300
Reserve tijdelijke huisvesting	0	1.300	250	1.050
Reserve frictiekosten	5.380	0	820	4.560
Totaal bestemmingsreserves	5.680	1.300	1.070	5.910
Resultaat 2014	22.515	0	22.515	0
Resultaat 2015	0	10.891	0	10.891
Totaal eigen vermogen	66.543	34.271	25.284	75.530

Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem

De storting betreft de resultaatbestemming over 2014.

Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering

De onttrekking betreft de resultaatbestemming over 2014.

Egalisatiereserve gebouwd

De toevoeging betreft de resultaatbestemming over 2014.

Egalisatiereserve ingezetenen

De onttrekking betreft de resultaatbestemming over 2014.

Egalisatiereserve ongebouwd

De toevoeging betreft de resultaatbestemming over 2014.

Egalisatiereserve renteomslag

In 2015 is het renteresultaat conform de vastgestelde begroting geheel ten gunste van de exploitatie gebracht.

Reserve onderhoud bruggen

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2007 is besloten om ten laste van de algemene reserve waterkering een bestemmingsreserve te creëren voor het (achterstallig) onderhoud van over te dragen bruggen aan de gemeente Midden-Delfland en Westland en hierin een bedrag te storten van € 0,3 miljoen. Op basis van de geactualiseerde nota

reserves en voorzieningen per 1 januari 2016 wordt de reserve opgeheven en het saldo toegevoegd aan de algemene reserve watersysteemheffing.

Reserve tijdelijke huisvesting

Deze reserve is in 2014 gevormd uit de resultaatbestemming. In 2015 is in de Burap besloten een bedrag van € 0,25 te onttrekken voor de dekking van tijdelijke huisvestingskosten.

Reserve frictiekosten

In de Burap is besloten in totaal € 0,8 miljoen uit de reserve frictiekosten te onttrekken.

Resultaat 2015

Het voordelige resultaat van € 11,6 miljoen over 2015 is in afwachting van de definitieve besluitvorming over de resultaatbestemming 2015 afzonderlijk op de balans opgenomen.

7.10 Voorzieningen

Voorzieningen

De voorzieningen betreffen de toekomstige financiële verplichtingen en risico's. Voor de vorming van voorzieningen moet sprake zijn van een noodzaak en/of verplichting. Voorzieningen hebben als doel kostenegalisatie; door jaarlijks een bedrag in een voorziening te storten worden grote schommelingen in kosten voorkomen. De voorzieningen voor dubieuze debiteuren zijn onder de post kortlopende vorderingen aan de debetzijde van de balans verantwoord. Het verloop van de voorzieningen in het verslagjaar 2015 is als volgt:

Voorzieningen(bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2015	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2015
Voorziening wachtgeld	726	39	125	640
Voorziening bijdrage slibverbrandingsinstallaties	4.438	0	850	3.588
Voorziening onderhoudsbaggeren	1.504	12.355	12.895	964
Voorziening onderhoud watergangen	1.076	4.489	4.268	1.297
Voorziening onderzoekskosten	210	144	144	210
Voorziening pensioenen	249	0	101	148
Voorziening jubileumuitkering	561	39	0	600
Voorziening zuiveringstechnische werken	689	1.002	352	1.339
Totaal voorzieningen	9.452	18.068	18.735	8.785

Voorziening wachtgeld

Deze voorziening dekt de toekomstige wachtgeld-aanspraken van ex-medewerkers en collegeleden.

Voorziening bijdrage slibverbrandingsinstallaties

De onttrekking betreft de jaarlijkse dekking van € 0,85 miljoen van de kapitaallasten van de investeringen die samenhangen met de hiervoor ontvangen bijdrage.

Voorziening baggeren

De hoogte van deze voorziening is bijgesteld op basis van het in 2014 geactualiseerde beheersplan onderhoudsbaggeren. In 2015 is ten laste van de exploitatie een bedrag van € 3,6 miljoen in de voorziening gestort. De werkelijke kosten van het baggeren zijn ten laste van de voorziening geboekt.

Voorziening onderhoud watergangen

In 2014 is het beheersplan onderhoud watergangen vastgesteld. Op grond van het beheersplan is de voorziening onderhoud watergangen met ingang van 2014 ingesteld. In 2015 is een bedrag van € 3,0 miljoen ten laste van de exploitatie aan de voorziening toegevoegd. De werkelijke kosten van het onderhoud watergangen worden ten laste van de voorziening gebracht.

Voorziening onderzoekskosten

Deze voorziening is in 2011 gevormd voor de dekking van de kosten van onderzoek welke niet hebben geleid tot een investeringsproject. In 2015 is een bedrag van € 0,14 miljoen ten laste van de voorziening afgeboekt. De voorziening is door een toevoeging van € 0,14 miljoen ten laste van de exploitatie weer op het gewenste niveau gebracht.

Voorziening pensioenen

Deze voorziening is in 2011 gevormd voor de dekking van de pensioenverplichtingen van de oud-bestuurders. De onttrekking betreft de werkelijke betaalde pensioenen over 2015 aan oud-bestuurders. De voorziening is eind 2015 geactualiseerd en op de benodigde hoogte gebracht.

Voorziening jubileumuitkeringen

Deze voorziening is in 2012 gevormd voor de dekking van de kosten van jubileumuitkeringen wegens langjarige dienstverbanden. De hoogte van de voorziening is berekend op de verwachte jubileumuitkeringen van het huidige personeelsbestand. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de mutaties in het personeelsbestand per 31 december.

Voorziening onderhoudsinvesteringen zuiverings-technische werken

Deze voorziening is in 2013 gevormd voor het dekken en egaliseren van de kosten van de onderhouds vervangingen van zuiveringstechnische werken. In 2015 is ten laste van de exploitatie een bedrag van € 1,0 miljoen in de voorziening gestort. De onttrekking van € 0,4 miljoen betreft de werkelijke kosten van de onderhouds vervangingen in 2015.

7.11 Langlopende schulden

Tot de langlopende schulden behoren de door het waterschap opgenomen langlopende geldleningen en aangegane leaseverplichting voor de bouw van zuiveringsinstallaties. In het onderstaande overzicht wordt de opbouw van de langlopende schulden weergegeven. De opgenomen geldleningen betreffen onderhandse geldleningen.

Langlopende schulden (bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2015	Opname	Aflossing	Saldo 31-12-2015	Rente 2015
<i>Onderhandse geldleningen</i>					
Nederlandsche Waterschapsbank	470.588			470.588	20.482
Nederlandsche Waterschapsbank	50.000			50.000	125
<i>Totaal onderhandse geldleningen</i>	<i>520.588</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>520.588</i>	<i>20.607</i>
<i>Langlopende leaseverplichtingen</i>					
Harnaschpolder	234.587		7.674	226.913	
Houtrust	23.658		773	22.885	
<i>Totaal leaseverplichtingen</i>	<i>258.244</i>	<i>0</i>	<i>8.447</i>	<i>249.798</i>	
Totaal	778.833	0	8.447	770.386	20.607

Nederlandsche Waterschapsbank

De leningen met een rentetypische looptijd van één jaar of meer zijn conform de voorschriften geclassificeerd als langlopende schulden. De onderhandse geldleningen betreffen alle zogenaamde fixe-leningen met verschillende aflossingsdata. In 2015 is één lening van in totaal € 34,9 miljoen afgelost. Voor dit bedrag was al in 2008 een herfinanciering bij de NWB afgesloten tegen een lager rentepercentage. In 2015 is een lening met een looptijd van 1 jaar en 1 dag van € 50 miljoen afgelost en tegelijkertijd een nieuwe lening van € 50 miljoen aangetrokken met een looptijd van één jaar en één dag tegen een rentepercentage van 0,25%.

Leaseverplichting Delfluent

De waardering van de leaseverplichting vanuit de overeenkomst met Delfluent is gerelateerd aan de omvang van de investeringen in de zuiveringsinstallaties

Harnaschpolder en Houtrust. De schuld wordt afgelost met de toekomstige leasebetalingen.

7.12 Netto vlottende schulden

De specificatie van deze post luidt als volgt:

Netto vlottende schulden (bedragen * € 1.000)	31-12-2015	31-12-2014
Crediteuren	11.545	4.497
Belastingsschulden	2.709	324
Overige kortlopende schulden	-4	-246
Kasgeldlening	25.000	35.000
Totaal	39.250	39.575

Crediteuren

Het saldo crediteuren bestaat uit de nog niet betaalde facturen van leveranciers. De in 2015 geleverde goederen en diensten waarover nog geen facturen zijn ontvangen, zijn opgenomen als nog te betalen kosten exploitatie en investeringen onder de balanspost overlopende passiva.

Belastingsschulden

Het saldo bestaat uit nog af te dragen loonbelasting en premies en de BTW over december 2015.

Kasgeldleningen

Op 31 december 2015 was de onderstaande kasgeldlening afgesloten:

Geldgever	Looptijd	Bedrag	Rente% op jaarbasis
NWB	18-12-2015 t/m 19-01-2016	25.000.000	0,05

7.13 Overlopende passiva

De specificatie van deze post luidt als volgt:

Overlopende passiva (bedragen * € 1.000)	31-12-2015	31-12-2014
Verplichtingen aan het personeel	491	480
Transitorische rente	4.566	6.309
Nog te betalen kosten exploitatie Delfland	10.872	2.469
Nog te betalen kosten investeringen	582	682
Diverse vooruit ontvangen bedragen	31	194
Totaal	16.542	10.134

Verplichtingen aan het personeel

Het saldo bestaat voornamelijk uit de rechten van werknemers wegens vakantiegeld en vakantiedagen.

Transitorische rente

Deze post betreft de lopende rente over 2015 van de langlopende leningen welke achteraf in rekening wordt gebracht.

Nog te betalen kosten exploitatie Delfland en investeringen

Deze posten voor nog te betalen kosten hebben betrekking op in 2015 geleverde goederen en diensten waarvoor nog geen facturen zijn ontvangen.

De grootste post betreft de nog te betalen afkoopsom van € 7,6 miljoen inzake de uittreding uit de GR Delft Noord. Hierover heeft in de vv van 16 december besluitvorming over plaatsgevonden.

Diverse vooruitontvangen bedragen

Dit betreft het in 2013 ontvangen bedrag voor afkoop leges van A4. Dit bedrag zal ten gunste van 2015 worden gebracht.

7.14 Schuld aan krediet instelling

Nederlandse Waterschapsbank

Eind 2015 bedroeg de rekening courantschuld bij de NWB € 38,9 miljoen.

7.15 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Aan diverse verbonden partijen zijn financiële garanties verleend. Deze garanties zijn toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen. Van de verleende garanties wordt het volgende overzicht gegeven:

Overzicht gegarandeerde geldleningen en borgstellingen

Verbonden partij	Geldgever	% deelneming	Hoofdsom (in €)	Rente%	Restant schuld 31 december 2015	Gegarandeerd de restant-schuld 31 december 2015
DRSH Zuiveringsslib N.V. (HVC)	NWB	24%	60.914.800	div	47.508.880	11.402.131
DRSH Zuiveringsslib N.V. (HVC)	NVW aandeel in rek-courant	24%	10.000.000	div	10.000.000	2.400.000
Gr Delft Noord	BNG	50%	1.600.000	1,65	1.493.333	746.667
Gr Delft Noord	BNG rek courant	50%	1.000.000	1,65	1.000.000	500.000
Regionale belasting Groep (RBG)	NWB (rek-courant)	52%	2.306.000	div	2.306.000	1.200.734
Regionale belasting Groep (RBG)	NWB	52%	1.700.000	div	1.544.000	885.190
Aquon	NWB leningen	6%	9.655.000	div	8.622.333	514.753
Aquon	NWB (rek-cour.)	6%	7.000.000	div	7.000.000	417.900
Totaal			94.175.800		79.474.546	18.067.375

Overige garanties

In juni 2008 is een besluit genomen voor het afsluiten van een geldlening van € 200,6 miljoen ter herfinanciering van een gedeelte van de geldleningenportefeuille. Aangezien de contractrentes van de betreffende leningen hoger lagen dan de marktrente was het aantrekkelijk de leningen tegen de lagere rente vast te zetten. Herfinanciering van de leningen vindt plaats in de periode in de periode 2009 - 2015 bij aflossing van de lopende leningen. Het rentepercentage van de nieuwe lening bedraagt 4,795%.

In 2015 is € 35,0 miljoen van deze lening geherfinancierd. Deze oude leningen hadden een rentepercentage van gemiddeld 5,4%. Per 31 december 2015 zijn alle leningen met betrekking tot de herfinanciering omgezet.

Voor de bouw en het beheer en onderhoud van de afvalwaterzuiveringsinstallaties Harnaschpolder en Houtrust is Delfland een langlopende overeenkomst aangegaan met Delfluent in de vorm van een PPS constructie. Op basis van deze overeenkomst is Delfland verplicht tot en met 2033 jaarlijks een geïndexeerd bedrag voor beheer en onderhoud te betalen. Deze bijdrage bedroeg in 2015 netto een bedrag van afgerond € 60 miljoen.

8   Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Hoogheemraadschap van Delfland
Aan het college van dijkgraaf en hoogheemraden

Baker Tilly Berk N.V.
Heerbaan 44-48
Postbus 3814
4800 DV Breda
T: +31 (0)76 525 00 00
F: +31 (0)76 525 00 50
E: breda@bakertillyberk.nl
KvK: 24425560
www.bakertillyberk.nl

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit jaarverslag op pagina 95 tot en met pagina 111 opgenomen jaarrekening 2015 van Hoogheemraadschap van Delfland te Delft gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de exploitatierekeningen naar programma's en kostendragers en naar kosten- en opbrengstensoorten over 2015 met de bijbehorende toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het college van dijkgraaf en hoogheemraden

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden van Hoogheemraadschap van Delfland is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting, en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder verordeningen van het hoogheemraadschap zelf.

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 109, tweede lid, van de Waterschapswet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Controlestandaarden, hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit, het Controleprotocol WNT en het controleprotocol van Hoogheemraadschap van Delfland.

Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische gedragsnormen en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het Hoogheemraadschap.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van het Hoogheemraadschap van Delfland gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening alsmede een evaluatie van het normenkader voor rechtmatigheid. Deze financiële rechtmatigheidscriteria zijn met het normenkader vastgesteld door de verenigde vergadering.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Hoogheemraadschap van Delfland een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van zowel de baten en lasten over 2015 als van de activa en passiva per 31 december 2015 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2015 rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder verordeningen van het hoogheemraadschap zelf.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 109, lid 3, onderdeel d, van de Waterschapswet melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Breda, 31 maart 2016
Baker Tilly Berk N.V.

Was getekend,

drs. R. Opendorp
Registeraccountant